

jún 2020

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

mesto trnava ■ ročník XXXI ■ číslo 5 ■ nepredajné!

Pavol Tomašovič

Cesta poznania

Rastúca prevaha svetla nad tmou, intenzívnejšie lúče slnečných májových dní i klesajúce počty ľudí nakazených koronavírusom vrátili pestrosť života do našich ulíc. Pocit bežného dňa však rušili rúška na tvárach, ktoré mi komplikovali schopnosť rozpoznať známych. Až ich pozdrav tlmil môj vnútorný nepokoj z tichej dilemy: Poznám ju? Je to on?

V súvislosti s nosením rúšok a celosvetovou pandémiou ma inšpirovala kniha Alberta Camusa Mor.

Jedna z postáv popisuje vlastné zlomové rozhodnutie postaviť sa na stranu lekára a tých, ktorí chorobu liečia.

Toto rozhodnutie vzniká nielen z porozumenia, že mikrób je prirodzený, ale aj z uvedomenia si dôsledku, že každý z nás nesie v sebe potenciál moru.

Nikto nie je proti nemu imúnny, a preto musíme byť opatrní, aby sme ho nepreniesli na ostatných.

Zdravie tak nie je len záležitosťou individuálneho prístupu k životu, ale je aj výsledkom nášho úsilia nenakaziť druhých, pretože žijeme v spoločnom svete. Ak tento obraz prenesieme do sveta slov a myslenia, musíme si priznať,

že každý z nás nesie v sebe mikrób sklamaní, hnevu i nedôvery. Mikrób, ktorý, keď sa rozšíri, zamorí nielen nás, ale i okolie a celú krajinu. Nejde len o prostredie médií či sociálnych sietí, ale aj o bezprostredné a osobné rozhovory a stretnutia. Ak chceme byť súčasťou zdravej spoločnosti, ak nám ide o prostredie krajiny s dobrými ľudskými vzťahmi, priateľstvami i spravodlivými dohodami, bude dôležité uvažovať o tom, čo okolo seba šírimo.

V prípade pokojného a úprimného hľadania, pomoci, spolupatričnosti a lásky nie je dôležitá prevencia. No pri hľadaní viny u druhých, pri rezignácii, hneve a nenávisti by sme si mali nasadiť rúško tak, aby z nás nevyšiel ani jeden mikrób.

Nosenie rúšok v čase hroziacej pandémie obmedzilo nielen šírenie vírusov, ale nám aj pripomenulo, že každý z nás môže šíriť chorobu. Podobne je to aj v rovine myslenia, pri vnímaní a prístupe k nášmu mestu i krajine. Ich i náš mentálny zdravotný stav stojí a padá na tom, či sa postavíme na stranu tých, ktorí budú šíriť nenávisť a klamstvo, alebo na stranu tých, ktorí šíria porozumenie

a upevňujú vzťahy priateľstva. Potom cesta, po ktorej sme v predchádzajúcich týždňoch prešli, by mohla byť aj cestou poznania. Medzi iným aj toho, že cieľom nie je vrátiť sa k stavu pred pandémiou, ale pokúsiť sa lepšie predchádzať šíreniu mikróbov, ktoré život izolujú do karantény individuálnych či skupinových predstáv alebo do osídiení moci a jedinej pravdy.

Tieto mikróby sú nielen nákazlivé, ale aj životu nebezpečné.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo,

Miroslava Kuracinová Valová

Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 105

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Autor grafického dizajnu: Andrej Grossmann

Grafická úprava: Martin Hanic – Repro

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

(red)

Nápis #TRNAVA sa vráti na pešiu zónu

Pandémia koronavírusu na čas pribzdila život v našom meste, s trochou kreativity sa však vieme vysporiadať aj s obmedzeniami, ktoré preventívne opatrenia priniesli. Hoci tento rok nebolo možné usporiadať obľúbený happening maľovania nápisu #TRNAVA na Hlavnej ulici, Trnava o svoju už tradičnú dominantu nepríde ani tento rok.

„Na tvorbu štvrtého trnavského hashtagu sme oslovili nových umelcov, ktorí ponúknu vlastnú kreatívnu víziu. Jednotlivé znaky maľovali u seba doma, do finálneho nápisu na pešej zóne ich spojíme začiatkom júna,“ povedal Peter Cagala, vedúci úseku kultúry Správy kultúrnych a športových zariadení Mesta Trnava, ktorý stojí za nápadom i realizáciou deväťmetrového symbolu nášho mesta.

Trnavský hashtag 2020 vytvoria Žaneta Aradská z Komárna (#), Hedviga Gutierrez z Levíc (T), Michal Sivko z Trnavy (R), Ján Baláž z Pastuchova (N), Filip Horník zo Smoleníc (A), Adela Režná z Myjavy (V) a Nikoleta Gajarová z Trnavy (A).

„Majster sa ukáže v obmedzení, ktoré vie naštartovať kreatívneho ducha. Výtvarníkom sme vybrali spoločnú farebnú paletu, čo má na jednej strane prispieť k skvalitneniu

diskusie o ilustrácii vo verejnom priestore, a zároveň máme snahu vytvoriť z nápisu #TRNAVA formálne kompaktné, harmonické dielo. Umelci mali voľnú ruku vo výbere motívu a jeho spracovaní. Zaujímavosťou je, že všetci sa okrem umeleckej činnosti venujú aj knižnej či detskej ilustrácii, alebo sa pohybujú vo sfére komerčnej tvorby. Sú preto zvyknutí pracovať nielen s vlastnými víziami, ale aj s očakávaním zadávateľa či publika, a vedia vytvoriť dielo, ktoré funguje v konkrétnom priestore, estetizuje ho a divákovi ponúka príjemnú pauzu v pretekoch dňa na zamyslenie sa a vnímanie vlastných emócií. Takúto oázu podnetov ponúkne tento rok aj nápis #TRNAVA,“ povedal Ján Baláž, kurátor projektu a zároveň jeden zo zapojených umelcov. V období, keď sa po prísnych preventívnych opatreniach opäť pomaly vraciame k normálnemu ži-

votu a pobytu mimo štyroch stien, isto aj originálny, farebný trnavský hashtag prispeje k lepšiemu pocitu a nálahe pri prechádzke centrom mesta. Nezabudnite sa s ním odfoťiť a ak budete svoje zábery zdieľať na sociálnych sieťach, pripojte aj označenie #TRNAVA.

Nápis #TRNAVA je tzv. hashtag, teda kľúčové slovo označené mriežkou, ktoré sa používa predovšetkým na sociálnych sieťach. Uľahčuje vyhľadávanie príspevkov s podobným obsahom, prepája ich a charakterizuje. Hlavnou myšlienkou trnavského hashtagu je vytváranie pocitu spolupatričnosti a príslušnosti k svojmu mestu. Sme rozdielni, ale spája nás mesto, v ktorom žijeme. Tento nápad čerpá inšpiráciu zo zahraničia a snaží sa vizuálne púťavou formou hovoriť o tom, že hrdosť na to, odkiaľ pochádzame, môže byť súčasťou našej identity. ■

(red)

Trnavské hradby ožijú v unikátnej GPS hre

Mobil v ruke, štrnásť sôch v životnej veľkosti, hradby a jeden príbeh strateného kľúča. Trnava predstaví v júli jedinečnú GPS hru Mocný opasok, vďaka ktorej môžu deti aj dospelí históriu Trnavy nielen lepšie spoznať, ale aj zažiť.

Hra má na míle ďaleko od nudnej učebnice dejepisu. Napísaná je hravým jazykom, sprevádzaná humorom a farebnými ilustráciami, aby história bavila aj deti a jedinečným spôsobom spája históriu a technológiu.

Princíp hry je veľmi jednoduchý. Nie je potrebná žiadna inštalácia či sťahovanie aplikácií. Mocný opasok sa bude spúšťať online cez stránku www.hradby.trnava.sk a hra by mala byť kompatibilná s každým smartfónom. Stačí mať len dobré pripojenie na internet, nabitú baterku na telefóne a pohodlné topánky, lebo všetko sa odo-

hráva priamo v historickom centre mesta.

Hra je naprogramovaná tak, aby sledovala GPS polohu hráčov, ktorí sa presúvajú zo stanoviska na stanovisko. Zavedie ich do malebných uličiek Trnavy k novovzniknutým súsošiam, ktoré zatiaľ odpočívajú v sklade, ale čoskoro oživia hradby v plnej kráse. Návštevníci počas hľadania strateného kľúča stretnú nočnú hliadku, staviteľov, požiarnikov, zamilovaných študentov, kuruckých vojakov, žobráka a mestského vrátnika Portaria.

„Nápad nainštalovať sochy na hradby a spojiť ich do hry vznikol

s cieľom pripomenúť silu trnavských hradieb a povýšiť ich opäť z peknej historickej kulisy mesta na opevnenie plné príbehov,“ povedal vedúci úseku kultúry Správy kultúrnych a športových zariadení Mesta Trnava Peter Cagala. Sochy na hradbách prichádzajú z rôznych storočí, ale všetky spája jeden príbeh a jeden stratený kľúč. Je to kľúč od Dolnej brány, ktorý stratil mestský vrátnik Portarius pri svojej ranej ceste do práce. Úlohou hráčov je kľúč nájsť skôr, ako do Trnavy pricvála jeden z najväčších pánov Uhorska – kráľ Ľudovít z Anjou.

Cesta ku kľúču bude dobrodružná, ale zvládnu ju aj deti, ktoré budú riešiť drobné úlohy, hádanky, chodiť, a dokonca aj utekať. Popri zážitkovom objavovaní zistia mnohé zaujímavosti o výstavbe hradieb, rozmachu kráľovského mesta, požiaroch aj dobýjaní Trnavy vojskami, napríklad aj akou fintou sa husitskí vojaci prešmykli do mesta.

„Kto stratený kľúč nájde, získa odmenu. Pre všetkých, ktorí sa na

konci preukážu kráľovským odznakom, sme vymysleli originálne prevkapanie, ale viac prezradíme, až keď sa hra spustí“, dopĺňa Peter Cagala.

Na hre pracuje Mesto Trnava od júna 2019. Vtedy vznikali prvé modely sôch, začal sa pripravovať scenár hry, kľúčový príbeh, určovali sa stanoviská a kreovali úlohy pre hráčov, ilustrácie a grafika.

V súčasnosti sa hra testuje a v júli

bude pripravená na uvedenie. Vďaka hlasu herca Kamila Mikulčíka, ktorý načítal audio verziu hry, bude Mocný opasok silným zážitkom aj v slúchadlách, a zrozumiteľný tiež najmenším, ktorí ešte nevedia čítať.

Hra má aj anglickú mutáciu, vďaka nej budú môcť históriu hradieb, ktoré obkolesujú Trnavu už vyše 800 rokov, prežiť na vlastné uši a oči aj zahraniční turisti. ■

(vm)

V skratke

■ Elektrobicykle budú od júna opäť na uliciach mesta

Do terénu sa od 1. júna opäť vracajú obľúbené zdieľané elektrobicykle. Používateľom Trnavského bikesharingu, ktorí kvôli vynútenej pauze spôsobenej koronavírusom nestihnú do konca tejto sezóny minúť svoj kredit, sa zvyšná suma presunie na budúci rok.

Postupne pribudne na stanovištiach v meste viac než sto žltozelených elektrobicyklov. Všetky budú pred návratom do prevádzky vydezinfikované, ale ďalšie preventívne hygienické opatrenia sú na strane používateľov – pri jazde sa odporúča používať gumené rukavice. Zaujímavosťou, ktorí sa chcú do trnavského systému zdieľaných elektrobicyklov pridať, sa môžu zaregistrovať v klientskom centre mestského úradu na Trhovej 3, na stránke bikesharing.trnava.sk alebo v mobilnej aplikácii Freebike. Potom stačí už len v klientskom centre podpísať zmluvu a užívať si jazdu Trnavou – pohodlne, prakticky a ekologicky.

■ Klientske centrum a pokladňa mestského úradu sú už otvorené dlhšie

Klientske centrum a pokladňa Mestského úradu v Trnave na Trhovej 3 sú už od 26. mája 2020 otvorené každý pracovný deň od 8.00 do 16.00 h. Po niekoľkotýždňovej obmedzenej prevádzke MsÚ počas preventívnych opatrení sa úradné hodiny týchto dvoch pracovísk predlžujú. Dôvodom je zvýšený počet

klientov, ktorí prichádzajú uhradiť daň z nehnuteľností, daň za psa a poplatok za komunálny odpad. „Mnoho ľudí stále uprednostňuje úhradu daní a poplatkov osobne v pokladni mestského úradu. Chceme občanom vyjsť v ústrety a vybavíť ich v čo najkratšom čase, stále však platia sprísnené hygienické pravidlá, preto prosíme o pochopenie a trpezlivosť,“ povedala prednostka mestského úradu Katarína Koncošová. Pri čakaní treba dodržiavať dvojmetrové odstupy, vstup do úradu je možný po vyzvaní zodpovedným zamestnancom, zameraní telesnej teploty a dezinfekcii rúk.

Okrem pokladne mestského úradu sa dajú platby mestu vybaviť aj v banke. Najlepším spôsobom, ako sa vyhnúť státiu v rade, je však uhradiť dane a poplatky mestu online. Na rozhodnutiach, ktoré sa v týchto dňoch distribujú Trnavčanom do poštových schránok, je uvedený IBAN na elektronickú platbu i QR kód. Ten stačí naskenovať v príslušnej aplikácii smartfónu, a úhrada bude záležitosťou na pár sekúnd. Na mestskom úrade sú v pondelok a stredu od 9.00 do 14.00 h otvorené aj matrika, ohlasovňa pobytu, podateľňa a sociálny odbor.

■ Ktoré dokumenty už nemusíte nosiť na mestský úrad?

Mesto Trnava pri vybavovaní požiadaviek občanov postupuje v súlade so zákonom proti byrokracii. Vďaka princípu Jedenkrát a dosť nemusia ľudia na mestský úrad a ďalšie

inštitúcie štátnej a verejnej správy nosiť potvrdenia, ktoré sa dajú získať z elektronických registrov štátu. Sú to výpisy z obchodného a živnostenského registra, registra trestov právnických a fyzických osôb, občianskych združení, neinvestičných fondov, organizácií s medzinárodným prvkom, neziskových organizácií, nadácií, kópia katastrálnej mapy, potvrdenia o návšteve školy, o nedoplatkoch na zdravotnom a sociálnom poistení, nedoplatkoch voči daňovému a colnému úradu, o dávkach nemocenského poistenia a dôchodkových dávkach.

■ Koronakríza zasiahla aj do oblasti dotácií, žiadosti na tento rok sa budú prehodnocovať

Aj tento rok prejavilo množstvo Trnavčanov záujem o dotáciu od Mesta Trnava. Termín na podanie žiadostí bol do 14. februára 2020, do bežného procesu ich vybavovania však zasiahla pandémia koronavírusu, ktorá ovplyvnila nielen chod mestského úradu, ale aj finančnú situáciu mesta. Okrem obmedzenia investičných akcií, zrušenia podujatí, zníženia mzdy zamestnancov samosprávy a iných šetriacich opatrení pozastavilo Mesto Trnava aj poskytovanie dotácií. Situácia sa postupne stabilizuje a samospráva priebežne vyhodnocuje finančné dopady na rozpočet mesta. Z tohto dôvodu sa žiadosti o dotáciu, ktoré zamestnanci predložili vo februári tohto roka, budú opätovne prehodnocovať.

„Žiadosti, ktoré sme prijali, sú spracované, treba ich však nanovo posúdiť s ohľadom na aktuálne podmienky. Žiadateľov budeme po prehodnotení kontaktovať,“ hovorí Michal Špernoga, vedúci odboru školstva, mládeže a športu Mestského úradu v Trnave.

■ Od budúceho roka sa budú žiadať o dotácie podávať elektronicky

Nové Všeobecne záväzné nariadenie č. 540, ktorým sa určuje metódika poskytovania žiadostí o dotáciu z rozpočtu mesta Trnava, prináša niekoľko zmien. Jednou z najvýraznejších je prechod na elektronické podávanie žiadostí od roku 2021.

„Na formulári ešte pracujeme, obsah žiadosti však môžu záujemcovia formulovať už teraz,“ odporúča viceprimátorka Trnavy Eva Nemčovská. „Túto zmenu avizujeme vopred, aby mali štatutári a fyzické osoby – podnikatelia, ktorí budú chcieť dotáciu získať, čas vybaviť si medzitým občiansky preukaz s čipom. Je dôležité mať k nemu aj čítačku, aby mohli podať žiadosť prostredníctvom eFormuláru na portáli slovensko.sk.“

O zverejnení elektronického formulára bude samospráva informovať. Ďalšou novinkou je posunutie termínu podania žiadosti o dotáciu na 31. august, vyúčtovať ju bude potrebné do 31. decembra v roku, v ktorom sa aktivita podporená dotáciou uskutočnila. Žiadatelia budú musieť aj preukázať spoluúčasť vo výške minimálne 20 percent z celkových finančných nákladov na projekt, pričom môže byť započítaná aj hodnota dobrovoľníckej práce.

Po novom sú kategórie Prorodinne orientované mesto, Charita a Zdravotne znevýhodnení spojené do jednej sociálnej oblasti a kritéria pre jednotlivé kategórie prešli zo samostatných príloh do znenia samotného VZN.

■ Detské ihriská v meste sa postupne otvárajú

Vzhľadom na stabilizujúcu sa epidemiologickú situáciu na Slovensku je na základe rozhodnutia Úradu verej-

ného zdravotníctva SR opäť možné otvoriť detské ihriská. Ako prvé sú otvorené novšie ihriská v Kamennom mlyne, V jame, na Hospodárskej, Limbovej, Andreja Kubinu, Spartakovskej, ihrisko za daňovým úradom, na Vodárni, Zátvore, Jiráskovej, Teodora Tekela, Vajanského, Na hlinách, v Sade Antona Bernoláka, na Mozartovej, Schumerovej a Gejzu Dusíka. Ihriská budú každé ráno dezinfikované, vstup na ne bude preto možný až od 10.00 h. Označené budú plagátom informujúcim o naďalej platných sprísnených hygienických pravidlách. Rodičia majú zabezpečiť dvojmetrový odstup medzi deťmi a minimálny fyzický kontakt, dbať na nosenie rúšok a mať so sebou prostriedok na dezinfekciu rúk.

„Firmu, ktorá pre naše mesto zabezpečuje údržbu detských ihrísk, sme požiadali o každodennú dezinfekciu dotykových plôch herných prvkov. Okrem toho sa v súlade s usmernením ÚVZ SR budú raz za týždeň pieskoviská prekopávať a prelievať pitnou vodou,“ povedala zástupkyňa primátora Eva Nemčovská,

■ Dobrá správa pre budúcich manželov: Pravidlá pre sobáše na radnici sú už uvoľnené

Lásku nezastaví ani koronavírus. Aj počas prísnych preventívnych opatrení na zabránenie jeho šírenia sa na trnavskej radnici naďalej uzatvárali manželské zväzky v termínoch naplánovaných pred vypuknutím pandémie. Snúbenci vstupovali do manželstva za prítomnosti iba dvoch svedkov, sobášiaceho poslanca mestského zastupiteľstva a matrikárky. Na základe opatrenia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky sa pravidlá pre občianske sobáše od 23. mája značne uvoľnili.

„Po konzultácii s Regionálnym úradom verejného zdravotníctva a zväžení priestorových možností obradnej siene radnice sme sa rozhodli, že na obrade bude po novom môcť byť aj do dvadsať svadobných hostí,“ povedala viceprimátorka Trnavy Eva Nemčovská.

Sobáše naďalej ostávajú bez hudobného sprievodu, recitácie a spe-

vu, pretože prítomnosť obradníkov by navýšila počet osôb v miestnosti. Pri obrade treba mať rúška a pred vstupom použiť dezinfekciu na ruky alebo jednorazové rukavice.

Medzi prítomnými, ktorí nie sú členmi spoločnej domácnosti, musia byť v obradnej sieni aj pri vychádzaní minimálne dvojmetrové odstupy. Mesto zabezpečí dezinfekciu priestorov vrátane dotykových plôch. Na obradoch sa nesmú zúčastniť osoby, ktoré majú nariadenú karanténu alebo akékoľvek príznaky infekčného respiračného ochorenia.

■ Za letné terasy zaplatia prevádzkovatelia v Trnave na celú sezónu symbolické euro

Mestské zastupiteľstvo mesta Trnava rozhodlo, že výška nájomného za letné terasy počas tohtoročnej sezóny bude symbolické jedno euro. Ide o návrh primátora Petra Bročku v rámci opatrení na podporu lokálnej ekonomiky. Cieľom je zmierniť negatívne následky obmedzení súvisiacich s pandemiou koronavírusu, kvôli ktorým museli byť zatvorené, prevádzky reštaurácií, kaviarní a barov.

Prevádzkovatelia, ktorí majú záujem rozšíriť už schválené exteriérové sedenie, musia podať žiadosť na Mestský úrad v Trnave e-mailom na adresu podatelna@trnava.sk. Všetky žiadosti o rozšírenie exteriérového sedenia sú posudzované individuálne na základe konkrétnych podmienok danej lokality.

Aj tí, ktorí doteraz nepodali žiadosť o schválenie exteriérového sedenia, no prevádzkovali letnú terasu v minulom roku, majú stále možnosť, mesto tieto žiadosti vybavuje v zrýchlenom konaní.

Pokiaľ chcú prevádzkovatelia otvoriť exteriérové sedenie po prvýkrát, treba vyplniť tlačivo zverejnené na stránke trnava.sk a priložiť požadované prílohy.

Nové žiadosti posudzujú kompetentné odbory MsÚ a schvaľuje ich Mestská rada mesta Trnava, ktorá v terajšej situácii rozhoduje per rollam, teda prostredníctvom e-mailovej komunikácie. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Ivan Ranuša: „Limitujú nás financie, právomoci, aj nezaujmem o prácu policajta“.....

Novým náčelníkom Mestskej polície v Trnave sa stal Ivan Ranuša, ktorého meno nie je v našom meste neznáme. Doteraz sme ho poznali ako zástupcu náčelníka, takže prácu polície veľmi dobre pozná. V tej trnavskej si prešiel viacerými pozíciami, od práce v prvej línii cez inšpektora polície, staršieho inšpektora polície až po zástupcu náčelníka. Náčelníkom sa stal po dvadsiatich troch rokoch aktívnej práce v Mestskej polícii Mesta Trnava.

Ivan Ranuša (nar. 31. októbra 1967 v Trnave) je absolventom trnavského Gymnázia Jána Hollého a Akadémie Policajného zboru v Bratislave. Štúdium absolvoval témou Právne postavenie obecných polícii v systéme bezpečnostných služieb Slovenskej republiky, čo ho priam predurčovalo pracovať v oblasti mestskej polície.

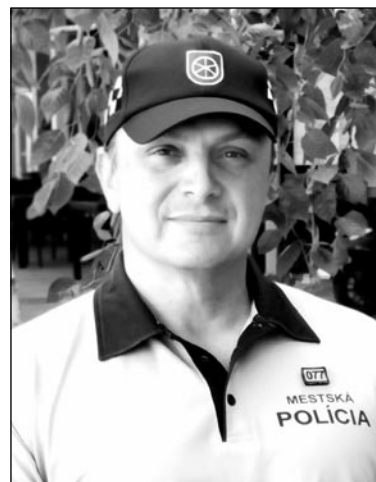
■ **Podme celkom na začiatok. Ako ste sa dostali k MsP, čím bola táto práca pre vás zaujímavá? Aké boli vaše začiatky a kto vás pri tom ovplyvnil?**

- Išlo o súhrn viacerých faktorov, ale primárnym dôvodom bola snaha o získanie vysokoškolského vzdelania. Po ukončení gymnázia ma životné okolnosti prinútili zamestnať sa. Moje vtedajšie vzdelanie mi veľmi široký priestor neposkytovalo, ale chcel som celému svetu dokázať, že nepotrebujem žiadnu pomoc. Preto som vošiel do prvej fabriky, ktorá mi stála v ceste, a stal som sa obrábačom kovov. Po základnej vojenskej službe som si založil rodinu a potreba finančne ju zabezpečiť limitovala moje ambície pokračovať v štúdiu na vysokej škole denným štúdiom. Mojm cieľom bolo právnické vzdelanie. Zhodou okolností, vtedajšie pomery neumožňovali študovať právo popri zamestnaní, a tak som začal hľadať iné alternatívy. V tom čase som sa aktívne venoval karate, kde medzi mojich priateľov patrilo viacero policajtov. A tak sa zrodila myšlienka študovať na Akadémii Policajného zboru. Preto som sa zúčastnil dvoch výberových konaní. Jedno bolo na úrade ochrany ústavných činiteľov a druhé na mestskej polícii v Trnave. V oboch

konkurzoch som bol úspešný, pozvánka do radov mestskej polície mi však prišla o tri mesiace skôr. A tak od júna 1993 pracujem pre túto „firmu“ a dosiahol som aj svoj pôvodný cieľ – vzdelanie.

■ **Povedzte si niečo o význame mestskej polície. Mnohí občania mestských policajtov vnímajú len ako kontrolórov parkovania a prichádzajú s nimi do kontaktu pri platení pokuty. Ale to by bol asi veľmi úzky pohľad.**

- Mestská polícia mesta Trnava je poriadkový útvar Mesta Trnava pôsobiaci pri zabezpečovaní obecných vecí verejného poriadku, ochrany životného prostredia v obci a plnení úloh vyplývajúcich zo všeobecne záväzných nariadení obce, z uznesení mestského zastupiteľstva a z rozhodnutí primátora. Takáto definícia vyplýva priamo zo Zákona o obecnej polícii a i keď jej obsah je veľmi stručný, zahŕňa v sebe pomerne širokú škálu činností, ktorými sa mestské a obecné polície zaoberajú. Cieľom týchto činností je však najmä ochrana verejného poriadku, teda noriem spoločenského správania na verejnosti, ktoré sú stanovené zákonmi alebo všeobecne záväznými nariadeniami. V limitoch stanoveným zákonmi musia mestské a obecné polície dohliadať na dodržiavanie noriem správania tam, kde si to vyžaduje spoločenská objednávka. Tá je mierne odlišná v malej obci a vo veľkom meste, ale niektoré úlohy mestských a obecných polícii nie sú závislé od počtu obyvateľstva. Pokiaľ ide o mestá, pozornosť mestských polícii je sústredená najviac do oblasti statickej dopravy. Dôvodom je potreba regulácie par-

kovania vozidiel, kde sa vo veľkom prejavuje konflikt medzi nárastom automobilizácie a nedostatkom parkovacích miest. Občanov Trnavy a ostatných miest však trápia aj iné problémy z kategórie verejného poriadku. Sú to napríklad ľudia bez domova, znečisťujúci verejné priestranstvá, absencia záchytnej izby pre osoby pod vplyvom alkoholu, problémy s hlučnosťou niektorých prevádzok pohostinského charakteru, nelegálne skládky odpadu. Vo vymenúvaní príkladov by sme mohli dlhšie pokračovať.

■ **Hovorili ste, že počet policajtov je v každom meste iný, nezávisí priamo s veľkosťou mesta a počtom obyvateľov. Ako to máme rozvrhnúť v Trnave?**

- Pretože primárnou úlohou mestskej polície je ochrana verejného poriadku, pôsobisko podstatnej časti mestskej polície je vonku, na uliciach. V súčasnosti tridsaťosem príslušníkov trnavskej mestskej polície pracuje v štyroch zmenách, ktoré zabezpečujú tnepretržitú prevádzku hliadkovej a stálej služby. Okrem nepretržitej prevádzky

na uliciach pôsobí aj samostatný deväťčlenný tím zložený najmä z príslušníkov, ktoré sa venujú v dennom čase primárne kontrole statickej dopravy v centrálnej mestskej zóne. Štyria príslušníci zabezpečujú objašňovanie priestupkov, ktoré zistili hliadkujúci policajti, prípadne takých, o ktorých sa dozvieme na základe oznámení občanov. Dvaja príslušníci sa zaoberajú prevenciou, dvaja technickým a materiálnym zabezpečením mestskej polície. Okrem policajtov útvár MsP zamestnáva aj niekoľko „civilných“ zamestnancov. V prípade operátorov kamerového systému sú to osoby so zníženou zdravotnou spôsobilosťou.

■ Čím je práca mestskej polície limitovaná?

- Limity mestskej polície sú určené najmä legislatívou a financiami. Mestská polícia ako orgán verejnej moci môže konať iba v medziach zákona. To znamená, že výkon každej činnosti mestskej polície môže byť realizovaný iba na základe konkrétnych ustanovení zákona, ktoré presne definujú odkiaľ – pokiaľ. Keby mestský policajt vybočil z tohto rámca, vystavuje sa možnosti stíhania za trestný čin prekročenia právomocí verejného činiteľa. Na vybočenie z legislatívneho rámca si policajt musí dávať pozor i v prípade jeho dobrej vôle pomôcť občanovi. Pokiaľ ide o limity ekonomické, o tých asi netreba zvlášť hovoriť. Počet policajtov, ich technické vybavenie, vystrojenie, priestorové podmienky atď. Všetko je závislé od množstva financií, ktoré mestská polícia dostane k dispozícii prostredníctvom rozpočtu mesta. O rozpočte rozhodujú poslanci mestského zastupiteľstva a ich možnosti sú, samozrejme, tiež limitované. Vedenie mesta určuje, na čo sa financie mesta použijú. Ďalším limitom je nedostatok záujmu o prácu mestského policajta. Súčasný trh práce poskytujúci široké možnosti zamestnať sa nám podstatne zúžil okruh záujemcov. Dôvody sú najmä nízke spoločenské ocenenie, obmedzené možnosti kariérneho

postupu, práca na ulici spojená s neustálym konfliktom a vysokým psychickým aj fyzickým zaťažením. Ak má mladý človek záujem o prácu v policajných zložkách, celkom prirodzene skúša svoj ambície naplniť v Policajnom zbore. Mestská polícia je len náhradnou alternatívou. No a Policajný zbor má v súčasnosti tiež problémy s nedostatkom ľudí. Takže výsledok je jasný.

■ Aké sú najmodernejšie technológie práce mestskej polície vo svete, ktoré by mohla mať aj mestská polícia u nás?

- V oblasti kontroly verejného poriadku, teda tej policajnej práce, je to najmä moderný kamerový systém. Takéto systémy v súčasnosti poskytujú veľké množstvo „smart“ funkcií, ktoré ich z pohľadu efektivity posúvajú úplne inam ako kamerové systémy, ktorými disponujeme v súčasnosti. Moderné kamery dokážu identifikovať tváre, čítať evidenčné čísla vozidiel, automaticky zamerať pozornosť na nejaký druh ľudskej činnosti, počítať vozidlá, ľudí a podobne. Toto všetko sú funkcie, ktoré dokážu prácu polície nepredstaviteľne zefektívniť. V prípade kontroly dodržiavania disciplíny v statickej doprave je tiež našu prácu možné zefektívniť pomocou moderných technológií. Napríklad kontrola úhrady parkovného prostredníctvom špeciálneho vozidla schopného skenovať evidenčné čísla je rádovo v desiatkach rýchlejšia ako fyzická kontrola prostredníctvom policajtov.

■ Aký by mal byť optimálny model regulácie statickej dopravy? Pre občana je ideálne, že keď potrebuje niečo vybaviť v centre mesta, nájde aj voľné parkovacie miesto. Neraz však zahľadá parkovacie miesta tí, ktorí tam parkujú aj celý deň. Čo by podľa vás mohlo zlepšiť túto situáciu?

- Statická doprava a jej regulácia je aktuálna otázka všetkých väčších miest. Existuje viacero foriem, ako sa s týmto problémom popasovať. V prípade systémového, komplexného riešenia je potrebné myslieť

napríklad na záchytné parkoviská v periférnych zónach s prístupom na efektívnu, dostupnú a lacnú verejnú dopravu, na budovanie parkovacích domov, podporu cyklistickej dopravy, budovanie cyklotrás, bikesharing, teda podporovať alternatívne spôsoby dopravy namiesto individuálnej autodopravy. V komplexe riešení má však svoje miesto aj spoplatnenie parkovania. Princíp regulácie je v tomto prípade založený na reálnom predpoklade, že ak je vodič za parkovanie v nejakej zóne nútený zaplatiť, prispôsobuje čas parkovania tejto povinnosti, prípadne hľadá možnosti parkovania mimo zóny. Kontrola nastavených pravidiel a vyvodzovanie zodpovednosti za ich porušovanie je úlohou mestskej polície. V tejto oblasti však sú veľké rezervy najmä v oblasti legislatívy. Mestským policiám na Slovensku chýba najmä legislatívna možnosť využitia inštitútu tzv. objektívnej zodpovednosti. V princípe ide o to, že polícia neskúma, kto konkrétne porušil pravidlá cestnej premávky, ale vyvodzuje zodpovednosť voči držiteľovi vozidla. Objektívnu zodpovednosť využívajú polície všetkých okolitých štátov. Nie je mi jasné, z akého dôvodu tento inštitút nemôžu využívať naše mestá a ich polície. Veď práve od miest sa očakáva riešenie na úseku statickej dopravy. V prípade realizácie takých legislatívnych zmien, ktoré by dali mestám možnosť využívať objektívnu zodpovednosť, sa následne dajú oveľa efektívnejšie pri kontrole využívať moderné technológie. V tom vidím našu veľkú rezervu.

■ Keď ste analyzovali prácu mestskej polície s úmyslom uchádzať sa o funkciu náčelníka, našli ste rezervy aj v prístupe policajtov k občanom?

- Za absolútne najdôležitejšie považujem realizovať kroky k lepšiemu mentálnemu nastaveniu príslušníkov mestskej polície. Som presvedčený, že ak chceme priblížiť mestskú políciu k bližšie k pojmu „služba občanom mesta“, je nevyhnutné viesť policajtov

k tomu, aby si osvojili niektoré myšlienky, ktoré sa budem snažiť presadzovať. Hlavnou témou týchto myšlienok je téza „sme tu pre ľudí“. V tomto duchu sa budem snažiť viesť príslušníkov mestskej polície, aby konali vždy iba na základe právnych noriem a v ich medziach. Hlavne, aby službu vykonávali vždy s otvorenými očami, ušami, ale aj hlavou a vnímali všet-

ko, čo občanov mesta trápi. Budem bazírovať na profesionalite, odbornosti, vedomostiach a znalostiach. Pri komunikácii s občanmi chcem vyžadovať slušné, taktné, ohľaduplné, empatické, ale zároveň asertívne vystupovanie a správanie. Absolútne odmietam možnosť existencie „rovných a rovnejších“.

■ **Akým spôsobom chce polícia komunikovať navonok, aby sa**

viac priblížila k občanom?

- V rámci mojich možností sa budem naďalej snažiť komunikovať s verejnosťou najmä osobne, ale aj prostredníctvom médií. Rezervy vidím predovšetkým v komplexnejšej PR stratégii mestskej polície. V tejto oblasti spojenej s preventívnymi aktivitami si viem predstaviť aj personálne posilnenie útvaru. ■

Ján Piešťanský, SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku

Trnavu a Casale Monferrato spája aj zelenina, v tomto roku prezentovali rezistentnú cibuľu

Mesto Trnava je v Európe známe i vďaka tomu, že má viacero partnerských miest. Partnerstvá zväčša vznikali už v minulom storočí, a to nielen v období po Novembri 1989. Jedným z nich je aj talianske mesto Casale Monferrato v regióne Piemonte. Zmluva o partnerstve s ním bola podpísaná v roku 1967 na báze vtedy úspešne sa rozvíjajúcich a rozširujúcich vzťahov s európskymi mestami. Dobré partnerské vzťahy pretrvali dodnes. Aj preto na slovensko-talianskej linke intenzívnejšie vnímame situáciu v pandémii coronavirusovej infekcie.

Už o rok po zrodení tohto partnerstva sa situácia medzi západom a východom opäť zhoršila. Existovali však jednotlivci, ktorí s mestom udržiavali, i keď obmedzené, ale o to srdečnejšie kontakty aj formou formou aktivít, hlavne v oblasti jazykového vzdelávania. Za zmienku stojí Anton Košťál, ktorý nielenže zodpovedal za jazykovú stránku vzniknutej zmluvy, ale bol ňou motivovaný vytvoriť slovensko-taliansky slovník, obohatený i o základy talianskej gramatiky. Mnohí záujemcovia o taliansky jazyk po ňom siahajú ešte i dnes. Vyťahujú ho zo svojich knižníc a konfrontujú s elektronickými slovníkmi, ktorých slovná škála je dnes značne rozšírená. Druhou osobou bola Zdenka Viskupičová, ktorá i v rokoch izolácie našej krajiny vykonávala prekladateľskú činnosť a viedla výučbu taliančiny aspoň krúžkovou formou, čím vytvárala záložný jazykový tím pre neskoršie uplatnenie jazyka v rôznych oblastiach. Obaja už nie sú medzi živými, ale v partnerskom meste ich naďalej uznávajú ako osobnosti, ktoré si pripomínajú pri mnohých výročiach mesta Casale Monferrato. V súčasnosti je jazykové štúdium upriamené na anglický jazyk, ale

vzdelávanie aj v iných v cudzojazyčných terminológiách je častou prioritou v odborných oblastiach. Kontakty s talianskymi odborníkmi v poľnohospodárskej oblasti sú stále poznačené dominanciou taliančiny. Je to dané historicko-vedeckými koreňmi, pretože mnohé termíny v oblasti biológie, ale i anatómie, fyziológie a medicíny majú latinský základ, ktorý má aj taliančina.

Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Trnave od roku 1992 neustále udržuje styky s Talianskom v profesionálnej oblasti overovania možností pestovania talianskych zelenín v našich podmienkach. Konkrétne od roku 2011 aktívne spolupracujeme s hlavnými predstaviteľmi mesta Casale Monferrato, ktorí nám boli nápomocní v hľadaní ich krajových a lokálnych odrôd na experimentálne účely. Terajší primátor mesta Federico Riboldi ako prvý ponúkol pomoc za účelom overovania cesnaku. Bývalý viceprimátor Angelo di Cosmo je pre nás nielen tradičným a permanentným dodávateľom odrôd, ale i vhodným partnerom na odborné konzultácie a sprostredkovateľom uverejňova-

nia našich výsledkov v ich mestskej tlači. Úspech neformálneho partnerstva spočíva i v tom, že mnohé veci v agrotechnike pestovania konzultujeme a vymieňame si fotografie pestovaných rastlín. Za zmienku stojí, že žiaci školy sa každoročne zapájajú do súťaže stredoškolskej odbornej činnosti, ktorá bola v tomto roku modifikovaná hodnotením prác dištančnou formou. V predchádzajúcich rokoch sme predstavili dosiahnuté výsledky z overovania cukiet, zeleninového melónu carosello, feniklu, a tento rok rezistentnej červenej cibule odrody Piatta Rossa d'Italia pestovanej tromi metódami. Práve pri nich sa spojila talianska a slovenská agrotechnika pestovania. Výsledkom bolo, že vďaka slovenskej metóde sa dosiahli vyššie úrody a pri talianskej vyššia kvalita dopestovaného produktu. Nejde však len o súťaž alebo konkurenciu v dosahovanej úrode, ale najmä o vzájomné kontakty škôl a výmenu skúseností.

Výsledky sa publikujú i v odborných periodikách, aby sa čitateľ s nimi nielen oboznámil, ale mal i možnosť výberu, ktorú novú zeleninu vyskúša v rámci vlastných pestovateľských aktivít. ■

Martin Jurčo, foto TASR

Vladimír Krčméry: Ani pri dobrých výsledkoch nemôžeme poľaviť v opatreniach proti Covid-19

Profesor Vladimír Krčméry je známy najmä v posledných týždňoch ako jeden z významných odborníkov v krízovom štábe opatrení riešiacich pandémiu Covid-19. Ako lekár sa zameriava na tropickú a geografickú medicínu, a s podobným typom ochorení a ich šírenia má skúsenosti najmä z mnohých projektov napríklad z Afriky, ktoré pripravoval ešte na pôde Trnavskej univerzity a neskôr na vlastnej Vysokej škole sv. Alžbety v Bratislave.

Vladimír Krčméry (nar. 23. júla 1960 v Bratislave) vyrastal v rodine lekárov. V roku 1985 absolvoval Lekársku fakultu UK v Bratislave, neskôr absolvoval celý rad študijných pobytov v USA, Spojenom kráľovstve i v Česku. Profesionálne začal pôsobiť v roku 1985 na Klinike infekčných chorôb vo Fakultnej nemocnici v Bratislave. Ďalším jeho pôsobiskom bol Onkologický ústav v Bratislave, kde bol primárom Oddelenia klinickej farmakológie. V roku 1992 prišiel na podnet profesora Júliusa Kováča z Lekárskej fakulty UK do Trnavy, aby sa tu zapojil do tímu, ktorý postupne formoval Trnavskú univerzitu. Založili najskôr zdravotnícku sekciu a o dva roky aj Fakultu zdravotníctva, na ktorej bol dve funkčné obdobia dekanom. Potom bol aj prorektorom a krátke obdobie aj predsedom senátu.

Pedagógovia fakulty začali v krátkom čase pôsobiť a učiť v zahraničí, hlavne v Keni. Vladimír Krčméry tam otvoril s kolegami nielen humanitárne, ale aj vedecké a pedagogické projekty. Z mnohých jeho aktivít spomeňme, že v roku 2007 a v roku 2010 bol regionálnym ambasádorom protitetanového projektu medzinárodnej organizácie UNICEF na Slovensku.

Na úvod nášho rozhovoru sme sa vrátili k nedávnomu stému výročiu príchodu lekára Karola Krčméryho na miesto riaditeľa trnavskej nemocnice. „Karol Krčméry bol bratom môjho starého otca. Bol prvým riaditeľom nemocnice po vzniku Československa,“ odhalil V. Krčméry svoje rodinné lekárske korene. Na ceste k medicíne ho ovplyvnila biologická a geografická olympiáda.

Tiež to boli aktivity jeho otca a strýka, pôsobili v juhovýchodnej Ázii a v Maroku, kde boli ešte ako študenti v období rokov 1945 – 1948. „K tropickým chorobám ma veľmi nadchol môj šéf vo Viedni, kam som vďaka štipendiu vycestoval hneď po revolúcii niekedy v zime v roku 1989. Bol to profesor Graniger. Každého štipendistu posielal do Lambaréné do Gabonu, kde mal tropickú kliniku,“ povedal prof. Krčméry. Zaiste si mnohí spomenú, že v roku 1968 a aj v roku 1988 išla práve do nemocnice v Lambaréné založenej Albertom Schweitzerom humanitárna pomoc z Československa.

V roku 1992 vznikla Trnavská univerzita a Vladimír Krčméry bol najmä pri postupnom formovaní aj dnešnej Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce. „Boli to užitočné, ale aj veľmi ťažké roky. Najprv sme na fakulte humanistiky, čo je dnešná filozofická fakulta, budovali zdravotnícku sekciu s profesormi Hajdukom, Kopec-

kým a Jakubikom. Neskôr, v roku 1995, prišla na rad aj samostatná fakulta. Bola to prvá zdravotno-sociálna fakulta na Slovensku. Prodekani sa stali neskôr aj základem Slovenskej zdravotníckej univerzity – profesorka Šulcová, profesor Štencl, profesorka Farkašová získali svoju pedagogickú graduáciu práve na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity. Pomohli aj známi z trnavskej Fakultnej nemocnice – profesori Drobny, Danaj, Strehárová, Chmelík, docent Križan, doktor Šimanský a o niečo neskôr aj ďalší Trnavčania i Bratislavčania ako profesori Šoltés, Blaho, Barancová a ďalší,“ spomína Vladimír Krčméry. „Mali sme aj ťažké chvíle. Vedeniu univerzity sa nepozdávalo, že naši pedagógovia pôsobili v nemocnici v Trnave aj na zahraničných projektoch ako lekári, vykonávali liečbu pacientov, čo podľa nich nebolo v súlade so zameraním školy. Teraz je to úplne normálne, že učitelia zdra-

votnických fakúlt pôsobia aj v liečebno-preventívnom procese. Po nástupe nového rektora však škola chytila druhý dych, a ten tam pôsobí dodnes. Viem posúdiť len zdravotnícke odbory – veľa skúsených, ale aj mladých nadaných profesorov a docentov. Pamätám si mnohých ako mojich doktorandov,“ povedal Vladimír Krčméry, ktorý napokon po odchode z Trnavy založil svoju Vysokú školu sv. Alžbety v Bratislave, a tá existuje dodnes.

Meno profesora Vladimíra Krčméryho v širokej verejnosti zarezonovalo hlavne teraz, keď prišla koronakríza a stal sa členom poradného tímu krízového štábu v súvislosti s opatreniami proti šíreniu Covid-19. „Uvedomovali sme si, že je dôležité urobiť všetky opatrenia, veľmi účinné, aj keď nepopulárne. Dnes, s odstupom času, už vidno, že ak sa takéto opatrenia zavedú rýchlo, fungujú, a akútna situácia trvá relatívne krátko.“

Hovorí sa však o tom, že môžeme očakávať aj druhú vlnu tohto ochorenia. „Ťažko dnes predpokladať,

ako sa situácia bude vyvíjať. Ak udržíme tlak zo zahraničia, najmä z krajín, kde narastá počet letov z iných častí sveta, je možné sa druhej vlne úspešne vyhnúť,“ pripúšťa V. Krčméry. Pre nás na Slovensku je táto epidémia niečím novým, čo sme si v realite ani nevedeli predstaviť. Vladimír Krčméry má však bohaté skúsenosti so zvládaním podobných situácií v zahraničí. „Scenáre aj pre iné epidémie sú podobné: Izolácia, karanténa, zatvorenie letísk a obmedzenie cestovania. Pri respiračných ochoreniach sú dôležité rúška a ich nosenie, pri cholere treba dávať pozor na vodu. Môžeme povedať, že tie scenáre sú vlastne jednoduché, stačí zdravý sedliacky rozum,“ zdôrazňuje V. Krčméry.

Čo by sa teda malo zmeniť, aby sme boli na podobné situácie v budúcnosti pripravení? Ľudia sa teraz boja Covidu-19, ale chrípku akosi neberú vážne a mnohí ju aj „prechodia“, hoci toto ochorenie sa tiež môže končiť smrťou. „Znova pripomínam zdravý sedliacky rozum. Zmeniť spôsob života

z workoholického a vysnívaného praktického materializmu na pokojný realizmus. Pomôže nám vnímať aj iné hodnoty ako je plánovanie, financie, glorifikácia masových športových podujatí a cestovných megaakcií,“ odpovedá. Mnohí z nás sa v súčasnosti spoliehajú na to, že všetko vyrieši vakcína proti Covidu-19, ale nájdu sa aj vševediaci pesimisti, ktorí na sociálnych sieťach tvrdia, že koronavírus zmutuje a vakcína nám nepomôže. Hovoríť dnes o presnom dátume, kedy bude vakcína k dispozícii, je však ťažké, rovnako ako dať presnú informáciu o tom, či by mohol koronavírus zmutovať a stať sa novou hrozbou. Podľa slov Vladimíra Krčméryho by vakcína mohla byť už v lete, najneskôr na jeseň. „Problém však bude, keď sa rýchlo zabudne na preventívne opatrenia, na obeť Covidu-19, aj na státisíce mŕtvych pri chrípkových epidémiách za posledných štyridsať rokov. V takom prípade bude záujem o očkovanie klesať, až kým nepríde ďalšia epidémia.“ ■

Martin Jurčo, foto: archív mtf

Pri výrobe pľúcnych ventilátorov pomohla aj trnavská Materiálovotechnologická fakulta

Do pomoci pri riešení krízy, ktorú spôsobila pandémia koronavírusu, sa zapojili aj rôzne pracoviská v Trnave. Veľmi dôležitá však bola najmä pomoc ľuďom v prvej linii boja. Preto sa do výroby ochranných pomôcok a zdravotníckej techniky zapojili aj slovenské firmy. Výrobou komponentov do pľúcnych ventilátorov prispela aj trnavská Materiálovotechnologická fakulta.

Jedným z najznámejších výrobcov zdravotníckej techniky s viac ako sedemdesiatročnou tradíciou je Chirana Medical v Starej Turej, ktorá . zvýšila výrobu pľúcnych ventilácií na úkor inej výroby. Výroba takéhoto typu zdravotníckej techniky si vyžaduje spoluprácu viacerých dodávateľov, lebo materuský podnik nie je schopný vyrobiť všetky komponenty vo vlastných prevádzkach. Preto firma požiadala o pomoc aj Ústav výrobných technológií Materiálovotechnologickej fakulty so sídlom v Trnave. Išlo najmä o povrchovú úpravu rôznych

súčiastok, ktoré boli vyrobené z antikoročných dielcov technológiou plazmového leštenia. „Ide o novú a nevelmi známu technológiu, nahrádzajúcu doterajšie technológie, ktoré neboli natoľko vyhovujúce. Niektoré povrchy musia byť leštené, najmä ak ide o súčiastky v zdravotníctve či v potravinárstvom priemysle, aby sa na nich nezachytávali mikroorganizmy. Výhodou je najmä ekológia a hygiena,“ vysvetľuje Štefan Podhorský z Ústavu výrobných technológií MTF so sídlom v Trnave. „Išlo o komponenty do pľúc-

nych ventilátorov, čo je len malá časť výrobkov, ktoré pripravujeme na našom pracovisku na objednávku. Počty vyrobených kusov sa rátali na stovky a celú prácu sme zvládli zhruba za týždeň.“ MTF STU už spolupracovala s viacerými firmami na Slovensku, najmä v oblasti strojárskych výroby. „O produkty vyrobené technológiou plazmového leštenia je veľký záujem. Napríklad robotníci, ktorí čistili okná na vysokých stavbách, spôsobovali lanami šmuhy na fasádach. Z našej produkcie sa na laná dodávali oká v leštenom

stave, ktoré zabraňovali dotyku fasády a lana. To bol produkt pre nemeckého partnera. V roku 2016 nás oslovili pracovníci firmy Apple, ktorí čítali moje články. Boli sa pozrieť aj u nás na pracovisku, lebo chceli zaviesť niektoré technológie do svojho výrobného procesu. Nedávno sa zaujímal pán z Hongkongu o našu technológiu, ktorú chcel využiť na leštenie kovových fliaš. Je absolventom školy

v Hongkongu a jeho školiteľom bol Slovák," hovorí Štefan Podhorský a vysvetľuje, čo všetko predstavuje technológia plazmového leštenia v elektrolyte: „Celý princíp spočíva v tom, že na ploche lešteného predmetu sa vytvorí vrstvička v podobe vodnej pary hrúbky niekoľkých desiatín milimetra. A ňou prechádza prúd formou výboja. Takže v tme objekt, ktorý sa leští, svieti. Tento výboj vyhla-

dzuje nerovnosti a výsledkom je hladký lesklý povrch. Proces leštenia trvá väčšinou 1,5 až 2 minúty. Na svete je asi 15 pracovísk, ktoré pracujú v tejto oblasti: v Nemecku, Rusku, v Číne, Bielorusku a na Slovensku. Množstvo materiálu odobraného pri leštení nezávisí od zloženia alebo čistoty elektrolytu a kvalita vylešteného povrchu sa časom nemení," dodáva Štefan Podhorský. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Ľuboš Kasala: „Mestská hromadná doprava by mala mať vyhradené pruhy“

Počuť i vidieť ho môžeme, keď v rozhlase či v televízii analyzuje dopravnú situáciu, alebo hovorí o nejakej téme súvisiacej s dopravou. Doprava, najprv tá železničná, a neskôr aj cestná či mestská, bola v strede jeho záujmov už od detstva. A preto bolo logické, že z rodného Partizánskeho viedli jeho kroky do Trnavy, na Strednú priemyselnú školu dopravnú. A keďže to bolo od rodiska dosť ďaleko, strávil v Trnave štyri intenzívne roky, ktoré ho celoživotne nasmerovali na cestu dopravy. Pôsobil na viacerých miestach, no najmä na pôde Slovenského rozhlasu obnovil myšlienku dopravného spravodajstva – Zelenej vlny. Hovoríme o Ľubošovi Kasalovi, ktorý je dnes jej manažérom a riadi aj motoristickú redakciu Pozor, zákruta! A do Trnavy sa často vracia.

Na Strednej priemyselnej škole dopravnej v Trnave Ľuboš Kasala (nar. 2. 6. 1972 v Partizánskom) maturoval v porevolučnom roku 1990. Pokračoval na Vysokej škole dopravy a spojov v Žiline, štyri roky pôsobil na vtedajšom Ministerstve dopravy, pôšt a telekomunikácií SR a napokon od roku 1997 ho počuť v Slovenskom rozhlase. V priebehu rokov najmä v Rádiu Regina, Slovensko i v Rádiožurnále. Relácia Pozor, zákruta! mala dlho svoje pevné miesto v rozhlasovom vysielaní. Význam dopravného spravodajstva v 90. rokoch ešte vzrástol. V porovnaní s Českým rozhlasom sme však na Slovensku na dopravné spravodajstvo rezignovali. Podarilo sa ho obnoviť až Ľubošovi Kasalovi. Bolo to v roku 2009, a to najprv v centre publicistiky pod vedením vtedy známej rozhlasovej redaktorky Mileny Čeganovej. Neskôr prešlo pod centrum spravodajstva.

■ Aký bol váš príchod do Trnavy v roku 1986?

- Na dopravnej priemyslovke som si vybral odbor Prevádzka a údržba dopravných prostriedkov, ktorý sa orientoval prevažne na cestnú dopravu. Boli sme čisto chlapčenský odbor. Ako cezpoľný študent som dostal ubytovanie v internátoch Strednej poľnohospodárskej školy vo Vozovke. Tam sme bývali počas celého štvorročného štúdia. Okná sme mali smerom k železničnej trati. Často sme spolu so spolužiakmi – železničiarimi pozorovali prevádzku na hlavnej trati, napríklad sme „kontrolovali“ presnosť grafikonu osobných vlakov a rýchlíkov, veľmi často vtedajšieho expresného rýchlika Tatran smerom do Košíc, ktorý v tom čase ťahali dva „okuliarniky“. Cesta na internát nebola krátka, no poznali sme ju dokonale, okolo vtedajšej krčmy s názvom Kriváň na rohu Bernoláckovej a Sladovníckej ulice.

■ Prečo vás ubytovali v internáte inej školy?

- SPŠD nemala vlastné internáty, preto boli študenti z celého kraja rozmiestnení po internátoch iných škôl. Do prvého ročníka som nastupoval v roku 1986, čiže tri roky po vzniku školy. Od strojníckej priemyslovky sa SPŠ dopravná oddelila v roku 1983. V tom čase existovala len jedna budova, dnešná najstaršia časť, druhá budova sa stavala. Študentov však bolo oveľa viac. Preto najmä nižšie ročníky, ktoré mali prevažne všeobecné predmety, využívali triedy v SOU energetickom na sídlisku Zátvor alebo v základnej škole v Hrnčiarovciach. My sme prvý ročník absolvovali v SOUE, v druhom ročníku sme už chodili do novootvoreného pavilónu v budove na Študentskej ulici, kde je škola dodnes. Telesná výchova bola prevažne vonku alebo na

športoviskách, napríklad na Prednádraží, dielne sme využívali v SPŠ strojníckej.

■ **V prvom ročníku ste sa teda dosť nabehali po Trnave. Aké spomienky máte na toto obdobie?**

- Nezabudnuteľný bol začiatok roka 1987, keď Trnavu a celé západné Slovensko zasypala mimoriadne výdatná snehová pokrývka a nočné sneženie sa skončilo mimoriadne silnou snehovou kalamitou. Pricestoval som v nedeľu večer z Partizánskeho dialkovým autobusom, to ešte verejná doprava ako-tak fungovala. V pondelok ráno sme sa prebudili ako do bieleho sna: celá Vozovka bola zasypaná asi trojmetrovou snehovou nádielkou. Mestská doprava, vtedajšie autobusové linky 5, 6, 14 a 16 do Vozovky nejazdili, nedostali sa ani. Raňajky v internátnej jedálni boli nasucho, zásobovanie potravinami sa tiež na okraj Trnavy nedostalo. Vtedy sme nešli do školy a do mesta asi tri dni, kým prišli nejaké snehové pluhy a vyfrézovali cestu. Vyzeralo to tu ako vo Vysokých Tatrách v zime.

■ **Aj dnes si opatrujete relikvie z tohto obdobia, školský časopis Pantograf. V kontexte školských časopisov v Trnave sa spomína najmä časopis Blesk, ktorý mal skoro poloprofesionálnu redakciu. Vy ste časopis robili na kolene, technické možnosti boli s dneškom neporovnateľné. Strojopisná predloha sa kládla na pauzák a nadpisy sa kreslili tušovými perami.**

- Prirodzene, v rokoch môjho štúdia fungovala na SPŠD školská organizácia zväzu mládeže. Naše členstvo sme však nevnímali politicky alebo ideologicky, skôr sme sa orientovali na odborné aktivity. Už v tom čase ma priťahoval rozhlas a žurnalistika. U nás fungoval rozhlasový krúžok Arcus. Pripravovali sme informačné rozhlasové relácie s pomocou školskej rozhlasovej ústredne. Pokúšali sme sa aj o rozhovory s učiteľmi, s vedením, a podobne. Okrem rozhlasového krúžku som po celé štyri roky štúdia spolupracoval na tvorbe školského časopisu Pantograf. Začas

som ho aj viedol. Vychádzali sme asi štyrikrát do roka. V časopise boli nielen informácie zo školy, ale šikovní a kreatívni spolužiaci dostávali priestor ako autori poézie či prózy.

Písali sme články o doprave, o futbalovej Trnave, o hudbe. Mali sme aj autorov krížoviek a vari najobľúbenejšou rubrikou boli vtipy, presnejšie, „hlásky“ našich učiteľov na vyučovaní. V tom čase sme mali veľmi vtipný učiteľský zbor pod vedením dlhoročného riaditeľa Antona Talača.

■ **Venovali ste v časopise pozornosť aj témam zo života Trnavy, ktorá sa stala na štyri roky vašim druhým domovom?**

- Keď si dnes zalistujeme napríklad v VI. ročníku časopisu zo školskeho roka 1988/1989, nahliadneme nielen do zákulisia školského života, ale nájdeme tam aj reflexie na silvestrovské rozhlasové relácie, dozvieme sa, ako žiaci pomohli opraviť otáčanie kaviarne na bratislavskom Kamzíku, prečítame si rozhovor s riaditeľom divadla Mikulášom Fehérom a informácie o krúžku výpočtovej techniky. V ďalšom čísle sme uverejnili článok o rozhlasovom vysielaní z trnavskej radnice pri príležitosti 750. výročia Trnavy, rozhovor s hercom divadla Petrom Šimunom a o zákulisí trnavského Spartaka písal náš učiteľ Mikuláš Rožňák. Časopis mal relatívne dobrý náklad 300 kusov. V tom čase sme pracovali pod dozorom učiteľa Mariána Marka. Po odchode silnej generácie žiakov časopis zanikol, aj pre turbulentnosť doby v deväťdesiatych rokoch. Dnes informácie zo zákulisia školy sčasti nahrádzajú sociálne siete.

■ **Ktoré témy zo života mesta vás vtedy najviac zaujali?**

Pristavil by som sa pri oslavách 750. výročia Trnavy. Československý rozhlas vtedy vysielal z Trnavy celú reláciu Dobré ráno, pred radnicou na dnešnej pešej zóne bola pristavená veľká LIAZ-ka, rozhlasové prenosové vozidlo. Keď som išiel okolo, postál som chvíľu a so záujmom som sledoval prácu rozhlasákov, počúval vtedajších moderátorov Martina Bartíška a Vieru Michaličovou. No – a uplynulo asi

Ľudia a udalosti ...

■ **2. 6. 1795** – Cisár František II. potvrdil rozsudok 5 rokov väzenia nad JOZEFOM UJGY-ÖRGYIM z Trnavy, účastníkom Martinovičovho sprisahania uhorských jakobínov (225. výročie).

■ **2. 6. 1950** – Orgány komunistickej štátnej bezpečnosti izolovali trnavského biskupa AMBRÓZA LAŽÍKA, ktorý potom až do roku 1961 žil pod dohľadom dosadeného cirkevného zmocnenca vo svojej rezidencii v Trnave, pričom mu nedovolili zúčastniť sa ani na pohrebe vlastného otca v Trstíne (70. výročie).

■ **3. 6. 1930** – Do Trnavy prišla 150-členná výprava amerických Slovákov, aby sa zúčastnila jubilejných slávností Spolku sv. Vojtecha, pri príležitosti 60. výročia jeho založenia a do Trnavy priviezla ostatky sv. Vojtecha (90. výročie).

■ **5. 6. 1930** – Krajské zastupiteľstvo na svojom zasadaní rozhodlo o výstavbe nového interného pavilónu nemocnice v Trnave (90. výročie).

■ **8. 6. 1690** – V Bratislave sa narodil historik, profesor Trnavskej univerzity a dekan jej filozofickej fakulty MATEJ POCK (330. výročie).

■ **14. 6. 1925** – V Trnave sa uskutočnila slávnostná vysviacka nových slovenských biskupov PAVLA JANTAUSCHA a JOZEFA ČÁRSKEHO (95. výročie).

■ **15. 6. 1630** – Uhorský palatín MIKULÁŠ ESTERHÁZI uzavrel dohodu s majstrom ANTONIOM SPAZZOM o postavení Kostola sv. Jána v Trnave (390. výročie).

■ **15. 6. 1930** – V Trnave na Starej strelnici sa uskutočnila prvá skúška robotníckeho spevokolu Bradlan (90. výročie).

■ **15. 6. 1975** – V Bratislave umrel divadelný režisér, herec, kritik, publicista a redaktor ALE-

desať rokov, a už sme boli kolega-
mi v rozhlasovej pyramíde.

■ **Spomínali ste Mikuláša Rožňáka, ktorý je známy nielen „dopravákom“, ale hlavne starším športovým fanúšikom futbalu. S viacerými učiteľmi ste sa stretávali aj mimo školy.**

- Počas štyroch rokov štúdia mala naša trieda troch triednych učiteľov: Jána Lipovského, Janu Gádosiúvú, v treťom a štvrtom ročníku Mariána Marka, ktorý neskôr zo školy odišiel. Ale pamätám sa aj na mnohých ďalších, aspoň niektorých spomeniem: bavila ma ekonomika a základy stenografie s Máriou Hotovou, zaujímavé, no ťažké boli strojárске predmety s Evou Riečičiarovou a Viktóriou Sedlickou. Fyziky sme sa občas báli, pretože Dagmar Klimešová bola prísna učiteľka, ale naučila. Dodnes mi v ušiach znie jej charakteristický hlas, keď vysvetľovala nejaký fyzikálny pokus so začiatkom: „Keď vyhodíme koflík z mestskej veže...“ (úsmev). Zaujímavých učiteľov tam bolo dosť, ich spomínanie by vydalo na dlhý zoznam. Pri spomienke na niektorých sa aj po rokoch príjemne pousmejem. Viacerí z nich prešli už do dejín dopravnej priemyslovky. Mnohí boli pre nás aj vzormi, vtedy sa úloha učiteľa chápala trochu širšie ako dnes.

■ **Už sme spomenuli, že študenti priemyslovky bývali vtedy ešte na rôznych iných internátoch, lebo SPŠD bola jednou z najmladších stredných škôl v Trnave. Vo voľnom čase ste zrejme chodili aj do centra mesta.**

- Pre mňa Trnava nebola celkom neznámym mestom, pretože sme tu mali a ešte aj máme rodinné väzby. V čase môjho štúdia na dopravnej priemyslovke sa mi Trnava zdala šedivá, bola rozbitá a rozkpaná. Po dnešnej Štefánikovej ulici v centre jazdili autá a autobusy, vlaky sa vypravovali zo starej výpravnej budovy železničnej stanice. No už sa budovala pešia zóna, čo bolo na Slovensku ojedinelé. Na povinnú stredoškolskú prax sme chodili do vtedajších Trnavských automobilových závodov a Železničných opra-

vovní a strojárni. Na uliciach bolo menej áut, ale viac autobusov mestskej dopravy. Pamätám sa, že Trnava mala vtedy dvadsaťjeden liniek MHD. Mali sme aj obľúbené podniky: Stará pošta, Kocka, Saigon, Zelený kríček, Cassale a niektoré ďalšie, ktorých názvy už súčasníkom asi veľa nepovedia. V športovej hale Družba sme absolvovali veľkú celomestskú súťaž stredných škôl s názvom Dnes my. K vtedajšej Trnave patrili aj špecifické vône či pachy: Figaro so svojou sladkou vôňou sa niekedy bilo so závanom z trnavského cukrovaru. Dnes sa mi páči najmä centrum a pešia zóna. Aj keď centrum dostalo oveľa krajšiu tvár, mrzí ma, že mnohé tradičné trnavské výrobné podniky už nefungujú: TAZ, pivovar, cukrovar, Milex a ďalšie. Zmizla aj budova „výskumáku kukurice“ a nahradili ju obchody.

■ **Pri dnešnej návšteve Trnavy si isto všimnete najmä dopravu.**

- Počty automobilov sa v priebehu rokov neúmerne zvyšujú všade na Slovensku, Trnava nie je výnimkou. Naopak, počet cestujúcich vo verejnej doprave klesá a klesajú aj výkony dopravcov – znižuje sa počet liniek a spojov. A takto je to aj v Trnave. Navyše, ulice nie je možné rozširovať, preto sa najmä v širšom centre Trnavy tvoria kolóny s mimoriadne dlhým zdržaním. Ideálne by boli vyhradené pruhy pre MHD, čo by aj ľudí motivovalo presadnúť do autobusov, keďže by verejná doprava bola rýchlejšia. Aj preto trochu chápem problémy, s ktorými sa v tejto oblasti borí samospráva mesta. Určite by stálo za úvahu zvýhodniť verejnú dopravu pre obyvateľov, aby aspoň domáci neboli nútení využívať osobné autá. MHD v Trnave v čase môjho štúdia bola viac rozvinutá ako dnes. Nebolo to ideálne, ale bolo viac spojov a viac liniek. A bolo menej áut. Ako „dopravák“ som vtedy ovládal celú vtedajšiu sieť MHD, vedel som, ktorá linka kam jazdí. Trnava bola prvým mestom, kde som sa viezol prvý raz v tom čase v novom modeli mestského autobusu Karosa B731. ■

Ľudia a udalosti

XANDER NOSKOVIČ, zakladateľ a režisér trnavského Akademického divadla (45. výročie).

■ **16. 6. 1770** – Trnavu navštívil cisár JOZEF II., ktorý svoj príhovor magistrátu mesta a zhromaždeným obyvateľom povedal po slovensky a takisto sa s nimi aj rozlúčil (250. výročie).

■ **16. 6. 2015** – V Trnave umrel vysokoškolský učiteľ FRANTIŠEK HORŇÁK, v rokoch 2006 – 2011 prodekan Materiálovo-technologickéj fakulty STU so sídlom v Trnave, ktorému roku 2017 udelili Cenu Mesta Trnavy in memoriam (5. výročie).

■ **17. 6. 1360** – Kráľ ĽUDOVÍT I. oslobodil Trnavčanov od mýtnych poplatkov vo všetkých mestách kráľovstva (660. výročie).

■ **19. 6. 1930** – V Novom Meste nad Váhom sa narodil akademický maliar JÚLIUS BARTEK, autor početných vitráží, fresiek a mozaík, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (90. výročie).

■ **20. 6. 2000** – V Prahe umrel trnavský rodák SVETOZÁR PANTŮČEK, riaditeľ Orientálneho ústavu ČSAV, prekladateľ a odborný publicista (20. výročie).

■ **21. 6. 1660** – Konzistórium Trnavskej univerzity sa zaobralo sťažnosťou na študentov, ktorí sa potulovali ozbrojení, bili panských sluhov, ničili záhrady a páchali nočné neprístopnosti (360. výročie).

■ **21. 6. 1965** – V Trnave bolo zrušené Krajské divadlo, ktorého časť hereckého súboru prešla do bratislavských divadiel a do KD Nitra (55. výročie).

■ **22. 6. 1985** – V Belgicku umrel saleziánsky pedagóg, dirigent, skladateľ a čestný občan mesta Trnava in memoriam JOZEF STREČANSKÝ, rodák zo

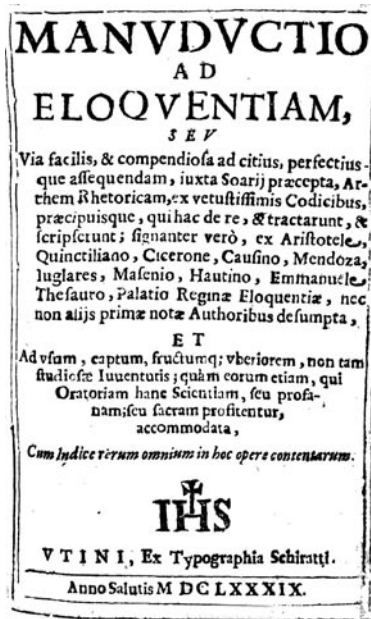
Jozef Kordoš, *Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita*

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity LII.

Cesta k vrcholu výrečnosti

„Pozdravujem ťa, Výrečnosti, imperátorka myslí, kráľovná slobodných umení a zakladateľka štátov, puto ľudského a občianskeho spoločenstva, dcéra mieru a matka spravodlivosti, ochrankyňa práva a nevinosti, víťazka nad nebanebnosťou, svetlo radnice, pani verejného života, ozdoba a šperk purpuru a konečne aj vládkyňa ľudského pokolenia! Sotva ma premkne hneď na prahu neuveriteľný jas tvojej nádhernej a ušľachtilej tváre, zaraz sa s bázňou skláňam pred tvojím majestátom, slepo zbožňujem tvoju sladkosť, žasnem nad tvojím pôvabom a dožadujem sa tvojej krásy, túžim vystaviť na obdiv tvoju užitočnosť pred zástupmi zhromaždení celého ľudského rodu. Bez teba sú vedy všetky do jednej nemé, filozofia nemá jazyk, mlčí dokonca aj samotná znalkyňa božieho slova, jurisprudencia koktá, zákony ležia ladom, sudy mrznú, čuší radnica. Cnosti zahaľuje temnota, rovnosť podlieha moci, statočnosť opovážlivosti a zdatnosti sa poddávajú tlaku chýb.“

Týmito slovami začína anonymný autor svoj úvod učebnice rétoriky *Manuductio ad eloquentiam*, ktorá vyšla v trnavskej univerzitnej tlačiarňi v roku 1709. Nadmieru poetické a z pohľadu súvekej rétoriky vycibrené úvodné expoé autora naznačuje, že rétorika nepochybne zaujíma vo vtedajšej jazykovej príprave centrálnu pozíciu a zároveň je vrcholom jazykových zdatností, ku ktorému celé jazykové vzdelávanie smeruje. Nejde však, samozrejme, o zvládnutie materinského jazyka, ale latinčiny, ktorá je v danej dobe univerzálnym jazykom odbornej aj krásnej literatúry vzdelaného sveta. Práve vďaka takému postoju k rétorike, aký vyjadruje náš autor v úvode svojej učebnice, je pre dnešného čitateľa rozdiel medzi odborným a umeleckým štýlom v období baroka prakticky nepostrehnuteľný. V úvode sa ďalej hovorí, že učebni-

ca vychádza zo slávnej Suarézovej rétoriky *Artis rhetorices libri tres* (teda Tri knihy rečníckeho umenia), ktorú zavádza jezuitský školský program *Ratio studiorum* ako povinnú pre väčšinu jezuitských škôl. Anonymný autor však adresuje učebnicu tým, ktorým sa Suarézova rétorika zdá príliš ťažká na pochopenie. *Manuductio* je preto v porovnaní so Suarézom značne rozsiahlejšie, výklad je obsiahlejší a často sa sústreďuje na celkom elementárne rétorické postupy a zákonitosti. S najväčšou pravdepodobnosťou sa učebnica používala aj v prostredí Trnavskej univerzity, konkrétne v poslednej, teda šiestej triede „rétorov“ tzv. Fakulty jazykov (*Facultas linguarum*), ktorá pôsobila v rámci Trnavskej univerzity. Íšlo vlastne o čosi ako jezuitské gymnázium, na ktorom sa v šiestich triedach študovala latinčina a ktorého úspešné absolvovanie bolo podmienkou prijatia na univerzitné štúdiá. Ako sa ďalej z úvodu učebnice čitateľ dozvedá, látka sa delí do piatich „traktátov“, z ktorých každý obsahuje výklad špecifickej časti

Ľudia a udalosti

Špačaniec, zbornajster chlapčenského speváckeho spevokolu a profesor trnavského gymnázia, ktorého pamiatku v Trnave pripomína pamätná tabuľa (35. výročie).

■ **24. 6. 1730** – V Trnave sa narodil biskup FRANTIŠEK BERCHTOLD, prvý rektor Pázmanea vo Viedni (290. výročie).

■ **24. 6. 1930** – V Trnave sa narodil filmár a publicista PAVOL FORISCH, tvorca dokumentárnych filmov a producent animovaných filmov (90. výročie).

■ **26. 6. 1770** – Narodil sa rakúsky husliar JOHANN PAUL WÖRLE, ktorý v rokoch 1799 – 1810 pôsobil v Trnave (250. výročie).

■ **27. 6. 1870** – Vo Vrbovom sa narodil prvý apoštolský administrátor trnavský a biskup PAVOL JANTAUSCH, absolvent trnavského gymnázia, náboženský spisovateľ a publicista, ktorý sa pričínil o vybudovanie kňazského seminára v Trnave, kde aj umrel. V r. 2010 mu bolo udelené Čestné občianstvo TTSK in memoriam a jeho meno nesie vo svojom názve Arcibiskupské gymnázium v Trnave (150. výročie).

■ **27. 6. 1910** – V Čechách narodil sa historik a archeológ ANTONÍN LOUBAL, uskutočniteľ archeologického prieskumu jaskyne Driny a hradiska Molpír pri Smoleniciach, ktorý študoval na trnavskom gymnázii a neskôr pôsobil ako pracovník Spolku sv. Vojtecha v Trnave, kde je aj pochovaný (110. výročie).

■ **30. 6. 1620** – Trnavu obsadil vodca proticisárskeho povstania GABRIEL BETLEN so svojím vojskom (400. výročie). ■

P.R.

rétoriky. Pre rečníckeho zelenáča má každý z traktátov predstavovať stupeň, po ktorom vystúpi vyššie k dokonalejšiemu zvládnutiu výrečnosti. Učebnica ho na tomto výstupe k vrcholu rečníckeho umenia má viesť doslova za ruku, ako to veľavravne prezrádza už jej názov – latinský výraz *manuductio* totiž znamená doslova „vedenie za ruku“. Na prvom stupni sa adept výrečnosti vyškolí v skladaní pôvabných a súmerných períód, druhý sa venuje postupom ich naplnenia a obsahom, ktoré na to možno získať z jednotlivých „miest, resp. zdrojov“ rétoriky, v treťom sa rozoberajú ozdoby celej reči alebo prejavu, ktoré sa skrývajú vo figurách a trópoch. Výklad o častiach reči sa sústreďuje vo štvrtom traktáte nazvanom *O vkusnom skladaní* ako prejavu, tak i kázne a ich častiach, kde sa učebnica venuje aj celkovej dispozícii materiálu a postupom argumentácie, ktoré sú pre ten-ktorý druh reči typické. V záverečnej piatej časti učebnica prináša stručné charakteristiky jednotlivých druhov prejavov a ponúka krátke návody, ako ich skladať a z čoho pri tom vychádzať.

Najdôležitejšie časti rétoriky sú obsiahnuté v druhom a treťom traktáte, ktoré sú preto aj najrozsiahléjšie. Druhý traktát sa venuje prostriedkom a postupom amplifikácie, ktorá podľa učebnice zaujíma v rétorike centrálnu pozíciu a pri jej zvládnutí umožňuje „pozornosť poslucháča uchvátiť v akomsi zaujatí, jeho myšlienky udržiavať akoby v ohromení, dodať obsahu reči čosi ako veľkú a vznešenú jasnosť a napokon rôznorodosťou látky v ňom vzbudiť rôzne city a hnutia mysle“. Výklad o amplifikácii períód sa zameriava na to, „kde sa hľadajú určité spôsoby, ako periódy naplniť a látku rozviesť do dostatočnej šírky.“ Ako príručka ďalej uvádza, amplifikácia vychádza predovšetkým z tzv. „rečníckych sídiel obsahov“. Ide samozrejme o také obsahy, ktoré sa stávajú základom rečníckovej argumentácie, ako ostatne napovedá latinský výraz *argumenta*.

V treťom traktáte sa preberá výzdo-

ba períód a celej reči, ktorá spočíva v trópoch a figurách. V úvodnom odseku sa prináša základná charakteristika látky. Ašpiranti rečníckej dokonalosti sa v ňom naučia vykladať svoje prejavy figurami a trópmi ako drahými kameňmi a prostredníctvom týchto šperkov, ak sa uplatnia v súlade so zásadami rečníckeho umenia, budú môcť poslucháča ani nie tak presvedčiť, ako skôr pohnúť, a to tak, že ho potešia rozmanitou nevednosťou prejavu. Centrálne miesto medzi týmito prostriedkami zaujímajú metafory, preto sa im v tomto traktáte venuje najviac pozornosti. Ak študent celú látku dôkladne preberie a vytrvalo začne cvičiť hneď na prahu rečníckej fakulty, stane sa z neho postupom času vynikajúco vyzbrojený rečník, ktorý každého strhne k svojmu obdivu a ako zajatca svojej vôle ho úplne ovládne. Mimochodom, práve prítomnosť výrazu „Rečnícka fakulta (*Facultas oratoria*)“ naznačuje, že učebnica bola určená aj pre triedu rétorov jezuitských gymnázií. Metafora sa ako v rečníctve, tak aj v poézii považuje za najúčinniejšiu ozdobu (*summum ornamentum*) a predstavuje „najvhodnejší, najvtipnejší, najobdivuhodnejší, najkrajší, najužitočnejší a najžirnejší plod ľudského ducha, z ktorého ako z jediného zdroja pramenia takmer všetky ľudské myšlienky“. Pretože však dokáže reč neobyčajne ozdobiť, čo básnici aj rečníci využívajú vlastne pri každej príležitosti, je potrebné, aby práve pre túto svoju výnimočnú prednosť nebola príliš častá. Ak sa totiž používa častejšie než je vhodné, nielenže spôsobuje nevoľnosť, môže dokonca zájsť až do obskúrnej nejasnosti, čo vari možno niekedy dovolil básnikom, sotva však rečníkom.

V závere treba upozorniť, že učebnica rétoriky *Manuductio ad eloquentiam* nie je pôvodne trnavským dielom, hoci Július Slaný v *Lexikóne katolíckych kňazských osobností Slovenska* (s. 465) jej autorstvo v prípade trnavského vydania pripisuje Štefanovi Hávorovi SJ (14. 3. 1674 Holíč – 5. 6. 1731 Levoča). Zrejme prehlíadol

údaj na titulnom liste knihy, kde sa uvádza, že kniha je síce novším, ale prakticky identickým vydaním diela, ktoré „predtým“ (konkrétne o 20 rokov skôr) vyšlo v talianskom Udine. Autor však zjavne pre súvekých adresátov diela, študentov rétoriky, nezohrával podstatnú úlohu, dôležitý bol jeho príspevok k rozvoju duchovného spoločenstva, ktorý tkvie vo vytvorení novej a praktickej príručky k dokonalému zvládnutiu techník skladania reči a tvorivého písania.

Každé dielo, ktoré Trnavská univerzita vydala či už ako odborné, alebo umelecké, sa prihovára čitateľom rečou, ktorá sa riadi zásadami zhrnutými v tejto a podobných učebniciach rétoriky. Ako sme videli v úvodnom úryvku, platí to aj pre samotnú učebnicu. Navyše, rétorické postupy obsiahnuté v latinských barokových príručkách výrečnosti sa vynikajúco uplatňujú aj v prostredí moderných živých jazykov, ktoré čerpajú práve z bohatej barokovej metaforiky a nechávajú sa inšpirovať aj mnohými postupmi amplifikácie a argumentácie. Aj napriek negatívnej konotácii, ktorá sa v modernejších časoch začala so slovom rétorika práve pre jej schopnosť „ovládnúť ľudskú myseľ“ spájať, je práve rétorika živým dedičstvom latinskej tradície v modernom svete. ■

Literatúra:

BARTÓK, István: *Manuductio ad Eloquentiam*, 1709: A nagyszombat i retorikai kézikönyv mintája és kiadója. *IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK*, 121 (6) (2017), s. 816–820.

Súťažná otázka: V ktorej triede jezuitského gymnázia sa študovala rétorika?

Správne odpovede zasielajte do 20. júna 2020 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

(red)

Koldínov zákonník alebo kniha mestských práv českého kráľovstva zo 16. storočia

Pavel Kristián z Koldína bol český právnik, ktorý sa preslávil vytvorením súpisu mestského práva Práva mestská kráľovství českého. Narodil sa v roku 1530, študoval na artistickej fakulte v Prahe, kde sa stal potom majstrom slobodných umení a vstúpil do literárnej spoločnosti, v ktorej sa pestovalo latinské básnictvo. Od panovníka Ferdinanda I. Habsburského získal erb a prídomek "z Koldína".

Súčasne prešiel na Karlovu univerzitu, kde ho v roku 1561 zvolili za dekana. Po dvoch rokoch však odišiel a stal sa pisárom v Novom Meste pražskom, kam sa aj presťahoval. Trikrát sa oženil a v roku 1565 sa dostal do kancelárskeho úradu Starého Mesta. Odvtedy mal veľký vplyv vo verejných veciach. V tomto úrade pôsobil až do roku 1584. Patril medzi najbohatších pražských mešťanov. Zomrel v roku 1589 a pochovaný je v kostole sv. Mikuláša v Starom Meste pražskom. Po jeho smrti, ako to už býva po smrti bohatých ľudí, nastali dlhé hádky o pozostalosť a platnosť poslednej vôle.

Pavel Kristián vystupoval v mene mestského stavu a mestská rada mu zverila vypracovanie zákonníka mestského práva. Osnovu predložil v roku 1569. Zákonník obsahoval právne predpisy, ktoré upravovali celkový život obyvateľov mesta a jeho správu aj súdnictvo a volal sa Práva mestská kráľovství českého. Keďže Koldín vychádzal iba z práva okruhu Starého Mesta pražského, odvodeného od norimberského práva, severočeské mestá, riadiace sa magdeburským právom, zákonník odmietali. Spor s Litoměřicami, ktoré predložili protinávrh vychádzajúci z magdeburského práva, a Starým Mestom pražským posunulo až o desať rokov. V roku 1571 Litoměřice adresovali kráľovi protinávrh (tzv. Extrakty), ktorý bol v podstate upraveným starým saským právom. To však už nevyhovovalo potrebám doby. Panovník Rudolf II. Habsburský v roku 1579 Koldínov zákonník schválil a sankcionoval a nasledujúci rok ho apelačný súd uznal za záväzný

pre súdnu prax. Odpor Litoměříc a Loun sa podarilo zlomiť až uznesením zemského snemu v roku 1610, no ešte aj o šesťnásť rokov neskôr (1626) sa Litoměřice márne snažili vymôcť si zmenu. Platnosť bola najprv iba pre Čechy, od roku 1680 aj pre Moravu a od roku 1697 bol jediným zákonníkom mestského práva.

Koldínovým dielom získal český právny život mimoriadne cenný príspevok. Zákonník bol formulovaný výbornou češtinou a jeho ustanovenia boli zostavené do prehľadného systému. Svoju prácu úspešne obohatil prvkami z rímskeho práva upraveného na domáce účely a použil aj zemské právo a uznesenia zemského snemu. Zákonník obsahoval právne predpisy, ktoré v podstate upravovali komplexný život obyvateľov mesta a jeho správu aj súdnictvo. Platnosť zákonníka ukončil až rakúsky všeobecný zákonník občiansky v roku 1811.

V historickej knižnici Západoslovenského múzea sa nachádza Koldínov zákonník Práva Městská Kráľowstwi Czieského, ktorý vyšiel v Prahe v roku 1579. Kniha bola venovaná cisárovi Rudolfovi II. (Rudolffowi Druhému Cýsaři Ržijmskému Vherskému Českému ec.). Na titulnej strane sa nachádza drevorezová ilustrácia českého leva, na rube titulného listu cisársky znak s latinskými veršami autora. Knihu vytlačili Jiří Melantrich a Daniel Adam z Weleslavína (Wytisštěno w Starém Městě Pražském : v Giřijho Melantrycha z Awentýnu a M. Danyeje Adama z Weleslawijna). Na konci sa nachádza 12 strán rukopisných poznámok písaných dvoma rôznymi ľuďmi. Kniha je

zviazaná v pôvodnej renesančnej koženej väzbe s bohatou slepotlačovou výzdobou, pravdepodobným vročením 1615 a so zvyškami spôn. Táto vzácna tlač je súčasťou výstavy v Západoslovenskom múzeu – Múzeu knižnej kultúry (Nám. sv. Mikuláša 10) Šestnásťe storočie slovom a obrazom : Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea. Výstava je sprístupnená od 2. apríla 2019 a potrvá do 30. marca 2021. Autorom je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík. ■

HLAVÁČEK, Petr a kol. 2013. *Kacířská univerzita : Osobnosti pražské utrakvistické univerzity 1417-1622*. Praha : Togga, 2013. 159 s. ISBN 978-80-7308-481-3.

MALÝ, Karel. 2003. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha : Linde, 2003. 572 s. 80-7201-045-X.

WINTER, Zikmund. 1912. *Z rodiny a domácnosti staročeské : Ze života 16. století*. Řada druhá. Praha : Otto, 1912. 383 s.

Miroslav Beňák

Skrytý klenot priemyselnej architektúry

Architektúra z éry Kovosmaltu 2

Pokračovanie z čísla 4

V májovom vydaní Noviniek z radnice sme načali tému vývoja Coburgových závodov po druhej svetovej vojne. Podnik sa pod vplyvom spoločenských a politických zmien reorganizoval, zmenil názov na Kovosmalt a menil výrobný program. Mnohopočetné zmeny vo výrobe sa dotýkali nielen využitia starších objektov, ale aj výstavby nových. Z týchto novších objektov je jednoznačne najhodnotnejším práve prístavba k starej historickej zlievarne – tzv. Nová zlievarňa, uvedená do prevádzky 20. decembra 1952¹. Okolnosti jej vzniku súviseli s čoraz väčšou potrebou odliatkov zo sivej zliatiny ako základného polotovaru väčšiny výrobkov trnavského Kovosmaltu. A na to už iba stará zlievarňa nepostačovala².

Architektúra Novej zlievarne O najzaujímavejšej časti architektúry Novej zlievarne – jej streche – sme si písali v minulom čísle. Tvorí ho tenkostenná železobetónová škrupina tvaru hyperbolických paraboloidov³ – typ strechy, ktorý sa tešil pomerne veľkej obľube v priemyselnej architektúre na prelome 40. a 50. rokov 20. storočia⁴.

Samotná hala novej zlievarne trnavského Kovosmaltu tvorí na tomto mieste značnú časť továrenskej uličky. Napriek tomu, aká je južná loď haly vysoká, pri prechode popri nej ju vnímame len do výšky rímsy dvojpodlažnej prístavby

Nová zlievarňa (2017)

sociálnych zariadení. V plnej kráse a objeme ju však môžeme vnímať, až keď si od nej odstupíme. Z väčšej diaľky vidno pásové okná, nad nimi štítovú stenu „vlniacej“ sa strechy, čo je tiež zaujímavý moment architektúry novej zlievarne. Celú jej dĺžku sprevádzajú takéto vlny, ostré na miestach styku s nosnými ráhami. Vo vrchole sú vlnky spojené horizontálnym stužením v celej dĺžke haly, čím je tento prvok orámovaný aj vizuálne. Rovnakým prvkom je ukončená strecha aj na jej najvyššom bode – nad stykom jednej a druhej lode, kde sa oblúk tvorený železobetónovým rámom končí.

Druhá loď je menšia a nižšia, a v podstate od továrenskej uličky celá skrytá za južnou loďou.

Viditeľná je od teplárne, alebo zo striech susedných budov. Zastrešujú ju viaceré druhy striech – prevažne sústava betónových škrupín tvaru konoidov. Na mieste, kde sa nová zlievarňa pripája na starú budovu zlievarne z roku 1917, je strecha zošíkmená. Na druhom – východnom konci, kde sa nachádzala úpravňa piesku a kuplovňa, bola časť tejto menšej lode zvýšená až do výšky druhej lode a bol tu navrhnutý trámový strop Herebique. Dôvodom bolo strojné zariadenie úpravne piesku, ktoré mohlo byť podľa technickej dokumentácie eventuálne opreté o túto stropnú konštrukciu⁵.

Tvarovanie striech a odstupňovanie výšok lodí má svoju logiku okrem prevádzkových nárokov

¹JABLONICKÝ, J., JANÍČEK, A.: Polstoročné jubileum trnavského Kovosmaltu, Práca, vydavateľstvo ROH, Bratislava, 1967; 74 – 025 – 67, str. 75. Poznámka: podľa súpisu objektov (1971) bola postavená už v roku 1950.

²JABLONICKÝ, J., JANÍČEK, A.: Polstoročné jubileum trnavského Kovosmaltu, Práca, vydavateľstvo ROH, Bratislava, 1967; 74 – 025 – 67

³ŠPÍŠKOVÁ, R., KADLEC, K.: Kovoprojekta Praha – Technicko-ekonomický průzkum závodu, TAZ n.p. Trnava, Stavební průzkum objektů závodu, 1971

⁴ZIKMUND, J.: Několik centimetrů betonu: Skořepiny v průmyslové architektuře 40. a 50. let, In: Beton TKS, 3/2018, str.70

⁵Technická správa – archív, 221 ONV Trnava, 27 499/1948

⁶Štátny archív v Trnave, ONV Trnava I – administratíva, kr. 204, inv.č.27 499, – Plány prístavby zlievarne firmy Kovosmalt, n.p. Trnava, 1948

⁷tamže

⁸ŠPÍŠKOVÁ, R., KADLEC, K.: Kovoprojekta Praha – Technicko-ekonomický průzkum závodu, TAZ n.p. Trnava, Stavební průzkum objektů závodu, 1971

⁹tamže

predovšetkým v možnosti presvetliť priestory aj pomerne hlboko vo vnútri dispozície. Pozdĺž celej väčšej južnej lode svetlo dovnútra dopadá z oboch strán cez zvislé plochy pásových okien umiestnených pod vlniacimi sa škrupinami. Do nižšej severnej lode dopadá svetlo cez svetlíky v škrupinách konoidov. Cez východnú „štítovú“ stenu na konci novej zlievarne sa interiér presvetľuje skrz rozsiahle sklobetónové výplne.

Poschodový prístavok sociálnych zariadení a pridružených prevádzok, ako ho trefne nazývajú v samotnej sprievodnej správe projektu⁶, je predstavený pozdĺž celej južnej fasády novej zlievarne a konštrukčne ho tvorí rámová konštrukcia s trámovými stropmi Herebique⁷. Ako podhľad sa použila pomerne tradičná metóda – rákosový podhľad⁸. Prístavok plynu prechádza do ďalšieho objektu z tohto obdobia, pre zmenu pristavaného pred časť objektu starej zlievarne – do trafostanice z roku 1950⁹. Tieto prístavky vytvárajú akýsi „uličný parter“ továrenskej uličky, cez ktorú je zážitok prechádzať. Z prístavku novej zlievarne vyúsťujú von viaceré „rapkajúce“ vetráky, vyfúkujúce von teplý vzduch, a cez pootvorené vráta sa dá nahliadnuť do zaprášenej „šedej“ prevádzky. Historická stará a nová zlievareň na seba plynule nadväzujú aj priestorovo – samotné haly sú rovnako široké, a ich fasády navzájom lícuju a plynule prechádzajú jedna do druhej.

Prevádzka novej zlievarne

Plánované fungovanie novej zlievarne bolo dobre popísané v sprievodnej správe projektovej

dokumentácie¹⁰ – pracovníci vchádzajú do budovy z južnej strany, kde sa nachádzajú aj sociálne zariadenia. Prísun materiálu bol zo strany továrenskej vlečky – zo severnej strany haly. Zlievareň bola dimenzovaná na ročný výkon 6 000 ton a vyrábali sa tu drobné odliatky s priemernou hmotnosťou 1,40 kg/kus. Celá výroba sa robila na formovacích strojoch, ktoré – podľa dokumentácie – mali byť umiestnené pozdĺž južnej aj severnej strany. Ich usporiadanie bolo navrhnuté tak, aby sa zaformované rámy dali odkladať na vlečkové conveyory – dopravníky pri južnej strane a pohyblivé pásy pri formovacích strojoch na severnej strane. Dôležitým prvkom tejto prevádzky je samotný formovací piesok. Na jeho čistenie slúžili špeciálne stroje zo Švajčiarska nachádzajúce sa v čistiarni piesku umiestnenej medzi starou zlievarňou a novou formovňou. Doprava nového aj starého piesku bola plne mechanická. Do formovacích strojov sa piesok privádzal zvrchu a opotrebovaný následne odchádzal podzemným pásom naspäť do čistiarne. Pozdĺž východnej steny mala byť umiestnená jadrovňa s príslušnými strojmi na jadrový piesok.

Samotné odlievanie sa malo realizovať pomocou dvoch kuplovní systému Dobrochodov umiestnených v čele pohyblivého pásu vo vnútri formy. Na prísun zlievarenského materiálu boli kuplovne opatrené šikmým výťahom. Transport vo vnútri zlievarne umožňovali malé žeriavy a elektrické pojazdné vozíky¹¹.

Na svoju dobu bola vybavená veľmi moderným technologickým zariadením. Ročenka závodu z ro-

ku 1977 uvádza: „ako jedna z prvých zlievarní v našej vlasti zaviedla zlievareň podniku technológiu výroby „horúcich jadier“ HB na vstreľovacích strojoch AVS 16, a to pri jadrách potrebných pre výrobu sacích a výfukových trubiek na Š 1203. Súčasne bola urýchlená príprava na vstreľovanie tzv. „studených jadier“ metódou COLD-BOX. Tým sa zlievareň zaradila medzi priekopníkov zavádzania modernej zlievarenskej technológie v našej vlasti“¹².

Výroba v jedného areálu a postupný odklon k strojárskemu výrobe

Kovosmalt síce postavil novú zlievareň, no postupnými zmenami výrobného programu sa pôvodná hutnícka výroba bývalých Coburgových závodov čoraz viac preorientovávala na strojárskú. Odkaz starých hutníckych výrobní však nezankoval. Práve naopak – stali sa azda najdôležitejšou pridruženou výrobňou potrebnou na chod celého podniku. Kovosmalt ich využíval na výrobu polotovarov – odliatkov zo sivej zliatiny v zlievarni a dierovaného plechu v dierovni¹³. Práve táto pridružená výroba umožňovala takmer celú výrobu „za jedným plotom“ – v rámci jedného areálu, na čom si Kovosmalt dosť zakladal¹⁴. Výrazne tomu pomohla práve prístavba novej zlievarne.

Ďalšie objekty postavené v 50. rokoch

V období prelomu 40. a 50. rokov v areáli ešte postavili ďalšie objekty, ktoré plnili skôr pridruženú alebo technickú funkciu k výrobniam. V roku 1949 postavili trafostanicu v blízkosti dierovne. V rovnakom roku vznikol objekt elektroúdržby v časti nového závodu, prípadne ďalší objekt mechanickej dielne presne v rohu závodu. V roku 1952 postavili sklad obalov a páskoviny¹⁵ a neskôr v roku 1957 murovanú prízemnú garáž elektrokár¹⁶. Ďalší stavebný rozvoj však nastal o niečo neskôr – po roku 1955. Kovosmalt prevzal výrobu elektrických žehličiek z n. p. Elektro-Praga v Hlinsku, s čím súvisela výstavba

¹⁰Štátny archív v Trnave, ONV Trnava I – administratíva, kr. 204, inv.č.27 499, – Plány prístavby zlievarne firmy Kovosmalt, n.p. Trnava, 1948

¹¹tamže

¹²MIKLUŠ, V.: 60 1917-1977 Trnavské automobilové závody, Trnavské automobilové závody, n.p. Trnava, 1977, str. 58

¹³JABLONICKÝ, J., JANÍČEK, A.: Polstoročné jubileum trnavského Kovosmaltu, Práca, vydavateľstvo ROH, Bratislava, 1967; 74 – 025 – 67, str. 78

¹⁴tamže

¹⁵ŠPÍŠKOVÁ, R., KADLEC, K.: Kovoprojekta Praha – Technicko-ekonomický průzkum závodu, TAZ n.p. Trnava, Stavební průzkum objektů závodu, 1971

¹⁶tamže

nového objektu pokovovne. Spolu s ňou postavili aj dielne na údržbu. Rozrastajúca sa výroba elektrospotrebičov si vyžiadala aj rozšírenie smaltovne. Nová smaltovňa bola napokon postavená v roku 1958¹⁷.

Výroba žehličiek v bývalej valcovní

Samotná výroba žehličiek sa realizovala v jednom z najstarších objektov Coburgových závodov, v bývalej Válcovni, kde ešte v 50. rokoch doznievala výroba chladiarenských kompresorových zariadení. Tá sa tam začala ešte v roku 1935 a skončila v roku 1951. V objektoch válcovní sa už vyrábalo hocičo, niekedy súbežne viacero produktov naraz. Od roku 1926 do roku 1962 ju používali aj na výrobu sporákov na pevné palivá. Elektrické sporáky sa tu robili už v rokoch 1932 – 1940 a opätovne v rokoch 1951 – 1964. V roku 1931 sa začala výroba plynových sporákov a varičov podľa patenty „GEBE“. V roku 1964 zasa akumuláčn kachle Carmen. Napokon – ani výroba žehličiek nebola v bývalých Coburgových závodoch žiadnou novinkou – vyrábali sa tu ešte v rozmedzí rokov 1932 až 1936. Ich opätovná výroba prebiehala od roku 1957 až do roku 1964¹⁸. Vtedy ich zasa vystriedali čistiarenské stroje¹⁹, ktoré predznamenovali ďalšie smerovanie výroby.

Výroba zariadení pre veľkopráčovne a žehliarne a ďalšie zmeny vo výrobe

Výrobné oddelenia sa začali postupne prebudovávať na výrobné cechy, členené na zlievareň, tepelné spotrebiče, veľkopráčovnicke zariadenia (Perun), ľudové práčky, radiátorku a dierovňu, a pomocné cechy, pod ktoré patrili technická

Pohľad na zlievarenské budovy zo strechy bývalej drôtovne (2017)

obsluha a nástrojára²⁰. Spomínaná výroba práčok sa v Kovosmalte tiež nejaký čas realizovala. V rokoch 1952 až 1972 to boli elektrické práčky pre domácnosť a v rokoch 1964 – 1967 aj čistiarenské stroje v starej válcovni²¹. Predchádzal tomu príkaz nadriadeného ministerstva v roku 1964 a závod prevzal výrobu čistiarenských strojov značky Trimor z n. p. Moravan, Otrokovice. Bol to osvedčený stroj na chemické čistenie. Onedlho k nemu pribudol aj ďalší typ benzínovej čističky TB 25, vyvinutý vývojovými pracovníkmi a konštruktérmi závodu. Na výrobu týchto strojov bolo treba uvoľniť priestory, preto sa v závode v Trnave obmedzila výroba elektrotepelných spotrebičov. Už v roku 1963 sa premiestnila výroba elektrických sporákov a rúr do n. p. Moravia v Mariánskom Údolí. Výroba žehličiek sa vrátila späť do n. p. Elektro Praga-Hlinsko. Z trnavského Kovosmaltu odišla aj výroba elektrických akumuláčnych

kachiel, vyvinutá technikmi závodu a presunula sa do pobočného závodu Kovosmalt vo Filakove²².

Nová hala na výrobu pre veľkopráčovne a žehliarne

O tom, že s veľkopráčovnicými zariadeniami to Kovosmalt myslel vážne, svedčí aj plánovaná výstavba nových priestorov na ich výrobu. Jej výstava sa začala v roku 1961 pri objektoch zlievarne a novej smaltovne. Halu nestihli ani dostavať a závod už čelil ďalšej zmene vo výrobnom programe. V roku 1964 čerstvo dokončenú novú halu navštívil vtedajší minister všeobecného strojárstva Karel Poláček. Hala sa mu natoľko zapáčila, že dostal nápad do trnavského Kovosmaltu presťahovať z pražskej „Pragovky“ výrobu náprav a náhradných dielov na nákladné automobily V3S. A tak sa výroba strojov pre veľkopráčovne a žehliarne, pre ktoré bola nová hala určená, napokon do týchto priestorov ani nedostala. V rokoch 1966 – 67 sa kompletne presťahovala do novovytvoreného podniku MEOS, Fulnek²³.

Koniec „éry Kovosmaltu“

Do trnavského Kovosmaltu sa teda postupne začala sťahovať výroba automobilových komponentov. V jubilejnom roku 1967 tu zo starého výrobného programu zostala len výroba práčiek pre domácnosť, radiátorov a konvektorov, dierovacích plechov a štrbinových sít²⁴. Napokon, definitívne sa táto etapa skončila 1. júla 1967, keď bol trnavský Kovosmalt premenovaný na TAZ

¹⁷JABLONICKÝ, J., JANÍČEK, A.: Polstoročné jubileum trnavského Kovosmaltu, Práca, vydavateľstvo ROH, Bratislava, 1967; 74 – 025 – 67, str. 79

¹⁸V tomto období sa vyrábali typy 55 N, 201 N a cestovná žehlička Et 207 (Gergely, 1977)

¹⁹MIKLUŠ, V.: 60 1917-1977 Trnavské automobilové závody, Trnavské automobilové závody, n.p. Trnava, 1977

²⁰tamže

²¹tamže

²²JABLONICKÝ, J., JANÍČEK, A.: Polstoročné jubileum trnavského Kovosmaltu, Práca, vydavateľstvo ROH, Bratislava, 1967; 74 – 025 – 67

²³JABLONICKÝ, J., JANÍČEK, A.: Polstoročné jubileum trnavského Kovosmaltu, Práca, vydavateľstvo ROH, Bratislava, 1967; 74 – 025 – 67

²⁴tamže, str. 80-81

– Trnavské automobilové závody, národný podnik Trnava²⁵. Významná éra v histórii bývalých Coburgových závodov v Trnave – „éra Kovosmaltu“ priniesla do areálu ďalšiu vrstvu hodnotnej priemyselnej architektúry. A to aj napriek tomu,

že vznikala za socializmu, ktorý je známy pri tomto druhu architektúry typizovanými halami. Táto vrstva vo svojej podstate povojnovej architektúry sem priniesla prevažne železobetónové haly, z ktorých jednoznačne najhodnotnejšou je prí-

stavba novej zlievarne s inovatívne riešeným zastrešením a ktorá spolu so starou zlievarňou tvorí významnú identitu tohto miesta.

Éra Kovosmaltu sa síce obrazne skončila, no samotné miesto koncom 60. rokov už čakala nová éra – ako výrobná, tak aj stavebná. O tom si viac povieme v pokračovaní nášho seriálu. ■

²⁵MIKLUŠ, V.: 60 1917-1977 Trnavské automobilové závody, Trnavské automobilové závody, n.p. Trnava, 1977

Bohumil Chmelík, predseda Trnavského fóra '89

Beseda slovenská v Trnave

V matičnom období našich dejín, pred vznikom Spolku svätého Adalberta (Vojtecha), slovenskí obyvatelia Trnavy prejavovali svoje národné povedomie organizovanými aktivitami. Boli to najmä slovenské divadelné predstavenia. Organizátori týchto predstavení odkladali čistý zisk na založenie Slovenskej besedy – kultúrneho spolku Trnavčanov, ktorý už dlhšie pripravovali. Začiatkom roku 1870 základina Besedy obnášala 400 zlatých. V čele týchto snáh bol známy trnavský národovec, pansláv Martin Branislav Tamaškovič, prezývaný Svätopluk. Spolu s advokátom Vendelínom Kutlíkom vypracovali Stanovy Besedy Slovenskej v Trnave. Stanovy postúpili mestu na ďalšie vybavenie na ministerstve. Po mnohých prekážkach a urgenciách, charakteristických pre tú dobu, boli stanovy schválené s dvojnásobným oneskorením. Zakladajúce valné zhromaždenie Besedy slovenskej sa uskutočnilo v priestoroch Strelnice (Schießstätte, Šištót) 13. februára 1870. Prihlásilo sa sedemdesiat zakladajúcich a riadnych členov. Z radov členstva, ktorí boli podporovateľmi a niektorí aj hercami, literatúra uvádza Vendelína Kutlíka a manželku Boženu, dcéru M. Hodžu, Jána Palárika, Martina B. Tamaškoviča, Cyrila Hodžu, blanára Štefana Barinayho, Jána Blahu z Bohdanoviec, krajčírka Gustáva Bohúna, J. Čapkoviča, učiteľa Štefana Dobšoviča, Teréziu Ferkovú, Pavla Gombára, učiteľov Hlušku a Hájička, Pavla Hornáčka, pánov Hrušovského a Chlebíka, profesora gymnázia Štefana Chovanca, Pavla

Chovančeka, obchodníka Martina Ježu, N. Kysel'a, kanonika Štefana Nemeckayho, Jozefa Novotného, Juraja Obermayera, Kalista Orgoňa, dr. Alojza Paikrta – vojenského lekára, Jozefa Pavlikoviča, Jozefa Prašela, Štefana Rúčku, Kamila Santrocha, Pavla Šmida, Pavla Škodáčka a Alojza Tapšica.

Prvoradým cieľom besedy bolo starať sa o slovenské divadelné predstavenia. Zriadili ochotnícke divadlo, ktoré uvádzalo predstavenia v mestskom divadle a po nich tanečnú zábavu v mestskej Strelnici. Okrem divadelných predstavení pripravovali osvetové prednášky a vzdelávacie kurzy, a v pláne bolo otvorenie slovenskej knižnice. Národovci chceli predovšetkým učiteľom vstúpiť národnú myšlienku, aby sa mohla šíriť cestou vzdelávania na ďalšie generácie.

V roku 1870 v 1. čísle Kalinčiakovho Orla sa jeho dopisovateľ pochválil zahraniím piateho slovenského divadla v Trnave, pripomínajúc, že „Trnava navzdor všelijakým ťažkostiam a prekážkam stala sa pre celý prešporsko-nitriansky vidiek strediskom a ohniskom rezkejšieho národného života“.

Trnava (Nagyszombat) pokladaná v tých rokoch za neslovenské, viacnárrodné mesto, bola v skutočnosti mestom s väčšinou slovenského obyvateľstva, ktoré slovensky žilo a slovensky konalo.

V časoch, keď maďarská vláda dala zatvoriť Maticu slovenskú, zatvorila slovenské gymnázia a začalo sa všeobecné prenasledovanie slovenských národovcov, svoju činnosť ukončila aj Beseda slovenská v Tr-

nave. Skôr ako naplnila svoje ciele, po roku 1876 zanikla.

Beseda slovenská zanechala hlboké stopy v živote Trnavčanov – Slovákov, zostala povzbudením v udržaní národného povedomia a je významnou súčasťou dejín nášho mesta, ako aj dejín slovenského divadla.

Občianske združenie Trnavské fórum '89 (TF '89) v roku stopäťdesiateho výročia založenia Slovenskej besedy pripravovalo osadenie pamätnej tabule, ktorá bude trvale pripomínať úspešné roky slovenského života v Trnave. Lokalizáciu Strelnice, v priestoroch ktorej beseda začala a v ktorej sa členovia stretávali, určila dr. Simona Jurčová zo Západoslovenského múzea. Strelnica sa nachádzala v dnešnom Ružovom parčíku. V budove strelnice mali prenajaté spolkové miestnosti viaceré spolky Trnavčanov a slúžila aj spoločenským podujatiam. Návrh pamätnej tabule Slovenskej besedy má svoju minulosť. V čase dubčekovského obdobia bola obnovená činnosť Maticy slovenskej aj v Trnave. Ako člen Miestneho odboru MS som navrhol osadiť pamätnú tabuľu Slovenskej besedy. Návrh Miestneho odboru MS Okresný výbor Komunistickej strany odmietol a realizáciu zakázal.

Z organizačných dôvodov pamätná tabuľa pripravovaná TF '89 osadená nebola. Zostal text schválený Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra: SLOVENSKÁ BESEDA BOLA ZALOŽENÁ 13. FEBRUÁRA 1870 V BUDOVE STRELNICE, KTORÁ SA NACHÁDZALA NA TÝCHTO MIESTACH ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Romantické pohľadnice zo začiatku 20. storočia ...

Pohľadnice si ľudia rýchlo obľúbili. Z jednej strany menší obrázok s tlačným textom, z opačnej priestor na adresu a pečiatky pošty. Ľudia však cítili potrebu napísať aj zopár slov či viet a mnohokrát popísali celý voľný priestor. Vtedy si tlačiarňi uvedomili, že to chce radikálnu reorganizáciu. Obrázok nechali samostatne na averze a reverz rozdelili na polovicu – časť ponechali poštovým údajom a pečiatkam a rovnakú časť nechali voľnú.

V poslednom desaťročí 19. storočia sa začali vo veľkom tlačiť najmä pohľadnice miest. Ale pozdravy ako kartičky s textom – priateľmi poznali ľudia už skôr – tie prvé boli zábavkou bohatých vrstiev. Ručne maľované pozdravy si posielali ľudia v Anglicku či Taliansku už v 18. storočí, najčastejšie ako vianočné a novoročné pranie. V polovici 19. storočia sa v Anglicku rozšírili tlačene papierové kartičky s obrázkom a tlačným textom. Začiatkom 20. storočia sa vydávali už rôzne druhy pohľadníc, okrem spomínaných s dominantami miest to boli aj blahoprajné pohľadnice či pohľadnice pre zamilovaných. Niektoré už mali predtlačný text – krátku rýmovačku vhodnú na vyjadrenie náklonnosti, prejavu obdivu, dvorenia, ale aj smútku z odlúčenia, túžby, radosti z blízkeho stretnutia a podobne.

Tento typ pohľadníc sa začal hromadne vydávať a ponuka bola rôznorodá: v témach, výtvarnom i technickom spracovaní, farebnosti a pod. S obľubou sa tlačili reprodukcie známych obrazov, maľované motívy sa objednávali u zručných kresliarov a maliarov, tlačili sa reálne fotografie, fotografické koláže, litografické a ofsetové pohľadnice.

Na prelome 19. a 20. storočia vítali profesionálni fotografi objednávky od vydavateľov na pohľadnice miest. Čoskoro prispeli i do ponuky galantných a romantických motívov. Ich ateliérové zasnené portréty detí a žien (modeliek) zaznamenali veľký úspech. Okrem čiernobielych

Dáma, real foto jemne kolorovaná, NPG, Berlín, poslaná r. 1912, zbierkový fond ZsM

Čítajúca list, real foto, NPG, Berlín, poslaná r. 1915, zbierkový fond ZsM

Sediaci dáma s kyticou, real foto bez značenia, cca 1910 – 1918, rodinný album Bogschovcov

Stojaca dáma, real foto, bez značenia, cca 1910 – 1918, rodinný album Bogschovcov

a farebne tónovaných sa v prvých desaťročiach 20. storočia ponúkali aj jemne kolorované pohľad-

nice na originálnom fotografickom papieri s pohľadnicovou pretlačou na reverze. Fotografi

Henny Porten – anglická herečka, real foto, R - Ross-Rotophot, Berlín: pohľadnice filmových hviezd, poslaná v r. 1919 – 1921, zbierka G. Gotthardovej

začínali tým, čo im išlo najlepšie – kvalitným portrétom s neutrálnym pozadím. Ženské tváre, polodetaily postavy i celé postavy odedé v šatách podľa dobovej secesnej módy fotografovali v ateliéri a postupne do záberov pridávali pozadie (maľovanú kulisu), secesné nábytkové solitéry – stoličku, kreslo (prútené bolo obľúbené), balustrádu, stojan, stolík, ale i menšie doplnky ako napríklad knihu či kvety. Postupne však začali modelky štylizovať do priam hereckých póz: od zasneneho pohľadu slečny čítajúcej list až po antickú bohyňu ležiacu na brehu mora. Ba zašli aj ďalej, pre pánov sa začali vydávať pohľadnice obnažených ženských postáv – v duchu dobového vkusu. Takých pohľadníc sa zrejme veľa poštou neposlalo, boli skôr zberateľským artiklom. Žánrové pohľadnice ako reálne fotografie sa tlačili v sériách najmä v zahraničí a k nám sa dostali ako import. Nemecká firma Neue Photographische Gesellschaft (NPG) si držala v prvom desaťročí 20. storočia monopol, ich stro-

Dáma s rozkvitnutým stromom, real foto 2 ks zo série, JKB, poslaná v r. 1919 – 1921, zbierka G. Gotthardovej

Pán pri dáme na lavičke, real foto jemne kolorovaná, zn. EAS – E. A. Schwerdtfeger, Berlín, poslaná v r. 1919 – 1921, zbierka G. Gotthardovej

Antický motív, real foto jemne kolorované 3 ks zo série, GLCo – Gustav Liersch & Co., Berlín, poslaná v r. 1919 – 1921, zbierka G. Gotthardovej

jové vybavenie umožňovalo tlač 21 kusov súčasne. Keďže záujem bol veľký, čoskoro k nej pribudla konkurencia iných nemeckých firiem. Na pohľadniciach v obrazovej prílohe k článku sú značky vydavateľov: SBW – S. Blueh, Wien a Rothophod Berlin, EAS v srdiečku – E. A. Schwerdtfeger, Berlin, GLCo – Gustav Liersch & Co., Berlin, BNK – Berlin-Neuroder Kunstanstalten s filiálkami v Brandenburgu, Nowej Rude, Drážďanoch a Brne. Fotografické

žánrové pohľadnice vydávali aj francúzske a anglické firmy. S romantickými pohľadnicami sa spája isto veľa ľubostných príbehov. V dobe, keď boli populárne, ich posielali mládenci svojim vyvoleným slečnám. Časť z publikovaných pohľadníc v tomto článku pochádza z osobnej zbierky Trnavčanky Gabriely Gotthardovej, ktorá opatruje takmer 450 pohľadníc svojich starých rodičov z rokov 1919 – 1921. Sú svedectvom lásky

Františka z Moravy a Slovenky Gizely zo Senca, ktorá vzplanula v pohnutých časoch počiatkov Československej republiky. František bol spolu s vojakmi vracajúcimi sa po svetovej vojne z frontu na Piave nasadený do vojenského tábora v Šamoríne, slúžiaceho na obranu mladej republiky. Z tábora často navštevoval neďaleký Senec, kde spoznal Gizelu, vtedy tridsaťdvaročnú vdovu s dvomi deťmi. Zamilovali sa a ich láska trvala aj v čase, keď František ležal dlho v nemocnici v Olomouci a liečil sa z následkov mnohých vojnových zranení.

Počas odlúčenia si vymieňali listy a pohľadnice. Vzali sa 30. októbra 1919, ale listy a pohľadnice si vymieňali aj ako manželia, najmä v prvých rokoch, keď boli od seba načas vzdialení kvôli zamestnaniu, pretože František pracoval na železnici. Pohľadnice s pekným obrázkom, mnohé aj s básničkou niesli krásny, rukou písaný text zamilovaného muža venovaný len jedinej dáme: „Drahoušku můj, O lásku mou, o tu se nikdy nestrachuj, ta hluboko je skryta. A v ní i krásny obraz tvůj, vnemž štěstí moje svíta. Zde ti posílám svou lásku která pro tě ve dne i v noci stále jen žije. Tá nikdy nám nezemře. Ne. A ne. A nikdy ne!

Líba tě Tvůj František
 Reálne fotografie – kolorované pohľadnice zo začiatku 20. storočia (dnes nazývané aj vintage fotografie), sa nachádzajú v malom zastúpení aj v zbierke Západoslovenského múzea v Trnave. Na začiatku 20. storočia to bol predajný artikel, ktorý sa dostal zo zahraničia na pulty našich obchodov, a potom cez ruky galantných mužov a prostredníctvom pošty do rúk slovenských slečien a dám. Dnes sa určite ešte niekoľko takýchto pohľadníc nájde v rodinných albumoch či v starých škatuliach s koreš-

Velkonočný motív s domácou dotlačou textu, real foto 3 ks zo série, BNK – Berlin-Neuroder Kunstanstalten, poslaná v r. 1919 – 1921, zbierka G. Gotthardovej

Svadobný motív, real foto s českou dotlačou, zn. SBW-R – S. Blueh, Wien a Rothophod

pondenciou po prapredkoch. Z fotografií sa na nás dívajú zasnené a hanblivé ženské tváre a v textoch tušíme do slov a viet obratne zaobalené vyznania mužov z doby ešte pred známym filmovým milovníkom Oldřichom Novým... ■

Zdroje:

Informácie od majiteľky zbierky Gabriely Gotthardovej
 Značky vintage pohľadníc na The postcard album. In: [cit. 2020-05-

Rodičia s bábätkom v koliske, real foto bez značky, poslaná v r. 1919 – 1921, zbierka G. Gotthardovej

16]. Dostupné na internete: http://www.tpa-project.info/html/body_rp_trademarks_1.html

Veronika Slneková-Plesníková, do tlače pripravil: (mj)

K osudom židovskej komunity v Trnave v rokoch 1938 – 1945

12. časť

Protizidovské opatrenia v každodennom živote

Už v októbri 1941 dostal Okresný úrad v Trnave od Ústredne Židov prvé zoznamy Židov, ktorí sa mali vysťahovať z Bratislavy do Trnavy. Išlo o 121 ľudí, ktorí mali Bratislavu opustiť do konca októbra 1941.¹

Notárske úrady mali preto zriadiť „úradovňu pre ubytovacie strediská Židov“, ktorá mala viesť agendu a okresné úrady zvláštny referát v jednom z bývalých židovských domov s potrebným počtom kvalifikovaných Židov, ktorý mal viesť evidenciu židovských obyvateľov, evidovať byty židovských domácností, zabezpečovať ubytovanie prisťahovaným Židom, podávať návrhy zákazov o bývaní alebo zdržiavaní sa Židov v určitom čase na určitom mieste, organizovať sťahovanie Židov a dbať na zachovanie hygieny a zdravotnej starostlivosti, ako aj bezpečnosti a poriadku, organizovať a dohliadať na zásobovanie židovských domácností. Konkrétne záležitosti boli v kompetencii jednotlivých oddelení: evidenčné vedlo evidenciu, zdravotné malo zabezpečiť lekársku službu vykonávanú židovským lekárom, zásobovacie malo dbať o zásobovanie (ministerstvo vnútra ho začiatkom roku 1942 zrušilo) a ubytovacie malo zabezpečiť ubytovanie prisťahovaným Židom. Náklady na činnosť referátu hradila ÚŽ.

Na čelo referátu postavil okresný náčelník R. Laukotu, úradníka OÚ v Trnave, evidenčnú agendu viedli A. Jellínek a A. Pollák, ubytováciu A. Schlüssler a J. Hammerová, zdravotnú zastrešovali Dr. F. Süsmann a ako ošetrovateľ a zriadenec figuroval A. Sidon. Referát

sídlil v rovnakom dome ako ÚŽ a úradovňa pre ubytovacie strediská Židov na ulici Sv. Jakuba 13, v dome Rozálie Potokovej. Podľa OÚ v Trnave „v celom dome bývajú len Židia, takže jeho vyprázdnením žiadny árijec neutrpí újmu“. Dom mal spolu 15 miestností a jeden väčší sklad.

Za predsedu „úradovne pre ubytovacie strediská židov“ bol menovaný A. Floriš st. Úradovňa fungovala od polovice decembra 1941. Ako posledné v nej bolo vytvorené zdravotné oddelenie, pre ktoré vyčlenili dve miestnosti (čakáreň a ordinácia), lôžkovú časť (dve miestnosti s posteľami – jedna pre ženy, druhá pre mužov) sa zdalo zbytočné zariaďovať, pretože ak by niekto ochorel, „môže byť dodaný do tunajšej nemocnice“, a „v dôsledku bytovej krízy nie sú ani vhodné miestnosti“.² Ako zubný technik tu pôsobil O. Neumann, ako zriadenec a ošetrovateľ K. Klein.

Referáty a úradovne fungovali do ich zrušenia Prezidiom ministerstva vnútra 21. 4. 1942. Ich židovskí zamestnanci mali byť daní k dispozícii ÚŽ, v prípade ak odbočka ÚŽ v meste nebola, podliehali „sústredovacej akcii“. A. Jellínek, A. Schlüssler a J. Hammerová začali následne pracovať pre ÚŽ.³ Následkom sťahovania Židov do Trnavy rástol aj počet Židov v meste. Na konci roka 1941 ich podľa správy okresného náčelníka bolo v Trnave už 3 348, čo je v porovnaní so sčítaním v roku 1938 nárast o 881 ľudí, pričom žili v 914 domácnostiach, 1 432 miestnostiach,

Kreslený vtip ako reakcia na konvertovanie židov v snahe zachrániť seba i rodinu od deportácií. In: Kocúr, ročník XX, č. 9 z 1. 5. 1942, s. 2

z ktorých väčšina slúžila zároveň ako spáľňa (1 326), zvyšných 106 miestností, ktoré na tento účel zatiaľ neboli využívané, označil OÚ v Trnave ešte za „voľné“.⁴ G. Fatranová uvádza, že celkovo sa počet židovských obyvateľov v Trnave zvýšil o 1 166 Židov, ktorých sem v rámci dislokačnej akcie presťahovali z Bratislavy. Celkovo do Trnavy malo prísť 17,4 % Židov vysťahovaných z Bratislavy, čo je najvyšší počet v porovnaní s ostatnými mestami, do ktorých sa sťahovali.⁵ S ďalším sťahovaním Židov z Bratislavy sa rátalo aj v čase už prebiehajúcich deportácií, keď predsedníctvo vlády plánovalo s cieľom „odpomôcť bytovej núdzi v Bratislave“, vysťahovať z Brati-

¹ Do kategórie A. I. patrila spolu so Sereďou, Novákmi, s obcou Vrbové, s Novým Mestom nad Váhom, Žilinou, Nitrou, Topoľčanmi. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 144, Prez. 2044/1941, Vysťahovanie Židov z Bratislavy – pokyn. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 140, Prez. 2103/1941, Židia – nasťahovanie do Trnavy.

²MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 151, Prez. D1-256/1942, Ubytovacie strediská Židov – smernice.

³Ref. 2.

slavy penzistov a tých, ktorí svojím povoláním nie sú pripútaní k Bratislave. Pre nich mali okresné úrady pripraviť byty, „ktoré predtým obývali Židia medzičasom vystá-hovaní, do Poľska vystá-hovať sa majúci, aby tieto stáli k dispozícii hore uvedeným kategóriám“. OÚ v Trnave oznamoval 23. 6. 1942, že v Trnave nie sú voľné byty, „na-koľko tieto byty hneď po odchode Židov, už pred vyprázdnením, boli dočasnými správcami árijským uchádzačom prenajaté a po draž-be židovských hnutelností títo sa hneď do bytov nastá-hovali.“⁶ Sociálna rovina riešenia židovskej otáz-ky sa tu ukázala úplne jasne. Už 26. 2. 1941 OÚ v Trnave vy-hláškou vydanou „z dôvodu verej-nej bezpečnosti, pokoja a poriad-ku“ zakázali Židom zdržiavať sa na uliciach, verejných miestnostiach a priestranstvách, ale aj schádzať sa v súkromných bytoch v zime (1.10. – 31. 3.) v čase od 20.00 do 5.00 h a v lete (1.4. – 1. 10.) od 21.00 do 4.00 h. Výnimkou bolo dochádzanie k vlaku a z vlaku, k le-károvi, do lekárne alebo v prípade choroby, nútenej práce či nešťastia.⁷ V priestupkových spisoch sa na-chádzajú dva prípady porušenia tohto zákazu v Trnave. 10. 4. 1941 o 22.20 h bol M. Hirsšbein „v hos-tinskej miestnosti Antona Gutzma-na na Legionárskej ulici č. 17, kde sa bavil... Menovaný udal, že si bol požičať prášky pre chorú manžel-ku“. Nakoniec sa ale priznal a „cíti sa vinný“, čo znamenalo pokutu 100 Ks, ktorú v júni 1941 zaplatil.⁸

⁴Ref. 2. V mestách ako Žilina, Nitra, Trnava a Spišská Nová Ves vyvolávalo prístá-hovanie Židov veľký odpor. V no-vembri 1941 prijal zástupcov týchto miest A. Mach. Mach akceptoval ich pobúrenie a upokojoval ich, že Židov odsunú do táborov. FATRANOVÁ, Gila. Boj o prežitie. Bratislava: Judaica Slova-ca, 2007, s. 75.

⁵FATRANOVÁ, Gila. Boj o prežitie. Bra-tislava: Judaica Slovaca, 2007, s. 78. 15, 2% ich prišlo do Nitry, 12, 4% do Prešova, 10, 5% do Nového Mesta nad Váhom, 8, 1% do Liptovského Sv. Mikuláša, 7, 5% do Bardejova, 5, 4% do Topolčian, 5, 3% do Žiliny, 4, 3% do Spišskej Novej Vsi, 3, 6% do Michaloviec, 3, 3% do Zvolena, 3, 1% do Vrbového, 1, 8% do Serede, 1, 5% do Humenného a 0, 6% do Stropkova.

⁶MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 153, Prez. D1-595/1942, Vystá-hovanie penzistov z Bratislavy.

⁷SNA, fond MV, č. k. 140, Protižidovské opatrenia, vyhlášky.

Titulok článku v novinách Gardista, ročník IV, č. 74 z 31. 3. 1942, s. 3

Titulok článku v novinách Gardista, ročník IV, č. 39 z 17. 2. 1942, s. 3

Výcvik v Chtelnici (kaštieľ), obrázok v časopise Nová mládež, ročník IV, č. 5, január 1942, s. 2

Rovnako sa o 21.00 h v novembri 1941 na ulici zdržiaval Julius Braun, čím porušil § 29 tzv. židovského kódexu. Dohra prípadu je však neznáma.⁹

Paragraf 29 tzv. židovského kódexu oprávnil ministra vnútra vydávať vyhlášky o zákaze pobytu na určitých miestach a v určitých hodinách, čo minister vnútra využil a svojou vyhláškou č. 510/1941 Úr. n. z 10. 11. 1941 o niektorých policajných opatreniach proti Židom, ktorou sa zjednocujú vyhlášky vydané doteraz v opatreniach proti židovským, upravil večernú hodinu pre Židov na 21.00 h.¹⁰ Počas vianočných sviatkov 1941 ministerstvo vnútra zákaz vychádzania ešte sprísnilo. Židia sa nesmeli na uliciach zdržiavať od 14.00 h 24. 12. 1941 do 5.00 h 26. 12. 1941, ale ani mimo týchto hodín sa nemali zdržiavať na frekventovaných komunikáciách, promenádach a uliciach, na ktorých boli kostoly.¹¹

Trnavská židovská mládež veľmi ťažko niesla napr. zákaz navštevovať kino alebo klzisko. „Keď nám napríklad zakázali vstup na klzisko, rozhodli sme sa vyskúšať, čo sa stane, keď sa pokúsime ísť si zakorčuľovať. Klzisko sa otváralo o piatej hodine poobede. Jedno poobedie sme mierumilovne prišli k vchodu, kúpili si vstupenky a požiadali, aby nás vpustili. Človek, ktorý pri nízkych drevených vrátkach trhal lístky, si všimol, že máme žlté hviezdy na kabátoch a neveriacky na nás zostal civieť: Vy sem máte vstup zakázaný. Ste Židia! Vtedy sa už väčšina našich „priateľov“ zhromaždila pred vrátkami a volala: Židia von. Nechce-

25. mája 1940. SLOVÁK

Čo sa urobilo v židovskej otázke?

Radikálne riešenie židovskej otázky na Slovensku — Postupne dostávame Židov z verejného života von — Čo sa urobilo a čo sa chystá?

Titulok článku v novinách *Slovák*, ročník XXII, č. 121 z 25. 5. 1940, s. 5

Trnavský jarmok ani trhy na námestí židia nesmeli navštevovať, zdroj: autorka

me vás tu.“¹² Prijímanie rôznych protizidovských opatrení kulminovalo práve nariadením označenia Židov Dávidovou hviezdou. Aj označovanie malo svoju genézu, bolo súčasťou bojkotu a getoizácie Židov. Spomínané bolo označovanie židovských obchodov a židovských podnikov tabuľami s rozmermi

41,5 x 15 cm ešte v septembri 1939 nariadené Prezidiom Krajinského úradu v Bratislave.¹³ Vyhláškou č. 170/1941 Úr. n. z 22. 4. 1941 nariadil minister vnútra označenie praxe židovských lekárov tabuľkou 20 x 30 cm žltej farby s čiernymi písmenami (medzi dvoma židovskými hviezdami malo byť slovo Žid najmenej 5 cm vysoké a 1 cm

⁹MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 415, Priest. 1505/1941, Max Hiršbein – nedodržanie úradného nariadenia.

¹⁰MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 415, Priest. 4114/1941, Braun Julius z Trnavy, priestupok nariadenia o Židoch.

¹¹Úradné noviny, 15.11.1941, s. 1914. Vyhláška ďalej Židom zakazovala: mať v držbe strelivo a výbušniny, rybolovné náčinie, bicykle a vozíť sa na bicykli, telefón, prsteň s nápisom „slovenský štát ďakuje“, nesmeli sa zhromažďovať v synagógach za iným účelom ako boli náboženské úkony, v nočných hodinách mali byť synagógy zatvorené, nesmeli postávať a zhromažďovať sa na chodníkoch, uliciach, verejných priestoroch, parkoch, sadoch a hromadne sa prechádzať po uliciach, nakupovať mimo živnostenských prevádzkových miestností (ale aj v tých až po 10.00 hod.), teda nesmeli nakupovať na trhoch a jarmokoch, na trhoch nesmeli kupovať mlieko pred 8.00 hod. ráno, zdržiavať sa vonku po 21.00 hod., navštevovať nežidovské domácnosti, rovnako ako nežidia židovské.

¹²MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 146, Prez. 2470/1941, Niektoré policajné opatrenia proti Židom počas vianočných sviatkov.

¹³VRBOVÁ, Gerta. Komu veriť, koho oklamať. Praha: GplusG, 2008, s. 33.

¹⁴Trnavské noviny, 25.5.1940.

hrubé). Aj na recepty mohli lekári používať iba žltý papier s označením a s nápisom „Len pre Židov“.¹⁴ Na základe § 8 tzv. židovského kódexu mali byť 1 cm veľkou židovskou hviezdou a nápisom „Vec Žida“ označené v hornom ľavom rohu podania Židov na ministerstvo hospodárstva a ministerstvo vnútra.¹⁵ Trnavský archív v priestupkových spisoch zaznamenal 2 prípady porušenia týchto vyhlášok. L. Kohn neoznačil svoju žiadosť adresovanú OÚ v Trnave a M. Silbermannová svoju žiadosť Župnému úradu v Bratislave.¹⁶ Ten istý paragraf tzv. židovského kódexu nariaďoval aj dehonestujúce označenie Židov, čo spresnila vyhláška ministra vnútra č. 401/1941 Úr. n. z 18.9.1941 o označovaní Židov. V súlade s ňou mali Židia starší ako 6 rokov na ľavej strane vrchnej vrstvy oblečenia nosiť hviezdou s priemerom 6 cm s belasým 0, 5 cm olemovaním. Vyhláška samozrejme pripúšťala výnimky pre deti do veku 6 rokov, pre zamestnancov v službách štátu, pre Židov s pracovným povolením, pre židovských manželov nežidov, ak nie sú izraelitského vierovyznania a konvertitov spred 10. 9. 1941.¹⁷ Označenie zmenila vyhláška ministra vnútra č. 103/1942 Úr. n. z 2. 3. 1942, podľa ktorej mali byť Židia starší ako 4 roky označení veľkou hviezdou s priemerom až 10 cm.¹⁸ Išlo o opatrenie, ktoré už úzko súviselo s pripravovanými deportáciami. Ďalšiu novelizáciu priniesla vyhláška ministra vnútra č. 492/1942 Úr. n. z 5. 11. 1942, ktorá nariaďovala hviezdou s 10 cm priemerom všetkým Židom od 4 rokov veku, pričom Židia po-

nechaní v hospodárskom živote Slovenska mali nosiť malú hviezdou hospodárskeho potrebného Žida. Úplne oslobodení boli prezidentský výnimkári, Židia v službách štátu, židovskí manželka a manželky nežidov, ak neboli izraelitského vierovyznania a konvertiti spred 14. 3. 1939.¹⁹ V priestupkových spisoch je zachytený prípad M. Grossmana, ktorý 22. 10. 1941 „chodil po obci Špačince skupujúc handry a nebol označený hviezdou“, za čo ho pokutovali pokutou 150 Ks.²⁰ S. Rozenáka pristihol bez označenia člen HG 15. 4. 1942 v noci o 1.30 h. Bol nielen bez označenia, ale mal údajne aj ujsť pred nastúpením do pracovného tábora. Pokutu nemal z čoho zaplatiť, preto ho potrestali jedným dňom väzby.²¹ Súčasťou prípravy na deportácie bola aj vyhláška ministra vnútra č. 118/1942 Ú. n. z 11. 3. 1942 nariaďujúca označenie židovských domácností „židovskou hviezdou, umiestnenou z vonkajšej strany na vchodových dverách do bytu“.²² Všetky protizidovské opatrenia boli zrejme v Trnave zo strany úradníctva i policajných síl dodržiavané s požadovanou presnosťou a dôslednosťou, čoho dôkazom je akási sťažnosť ÚŽ z 18. 12. 1941. Predseda ÚŽ neprotestoval proti podstate opatrení, žiadal iba akceptovanie mechanizmu, ktorý by zamedzil nezmyselné perzekúcie Židov. Napríklad ÚŽ každému svojmu členovi, teda každému Židovi nad 14 rokov, vydala legitimáciu s fotografiou, aby sa mohol po „odňatí pasov, vodičských listov, zbrojných pasov a iných úradných dokladov“ legitimovať. Kontrolné orgány v Trnave pritom dávali neoprávnene

pokuty aj Židom mladším ako 14 rokov, ale aj takým, ktorých legitimácia bola v danej chvíli na ÚŽ, aby sa v nej opravili nejaké údaje. Aj v súvislosti so zakázanými ulicami vznikla v Trnave pre Židov komplikovaná situácia, pretože niektoré ulice boli pre Židov úplne zakázané, a tí, čo cez ne prechádzali, boli pokutovaní, hoci nemali inú možnosť, ak sa chceli dostať do lekárne, k lekárovi, do ľudovej kuchyne či na vlak. Preto predseda ÚŽ navrhol „teda opatrit' aspoň židovských obyvateľov zakázaných ulíc preukazmi, ktoré oprávňujú v prípade potreby prejsť od vchodu svojho bytu až po najbližšiu dovolenú ulicu a naspäť a označiť aspoň dva prechody, kde sa ostatným židom povoľuje zakázané ulice v nedeľu a v sviatok prekrížovať“. Dokonca predložil aj grafický náčrt možného riešenia. Rovnako ÚŽ vo svojom liste požadovala nápravu kontrolovania židovského označenia v Trnave tým, že poukazovala na „nemiestne premrštenie tým, že pokutovali Židov, ktorých pristihli v súkromnom byte pri domácej práci alebo pri odpočinku (v županoch, v nočnom šate, neúplne ošatených, v zásterách a p.)“ prirodzene bez označenia. „Vymeriavať a vyrubovať nemiestne pokuty vôbec nespadá do pôsobnosti kontrolných orgánov (čím naznačuje možné prekračovanie kompetencií a obohacovanie sa! – V. S.) a ostatne bolo by nanajvýš nesociálnym činom vyberať neodôvodnene práve od najchudobnejších vysoké sumy na úkor ich živobytia a živobytia ich rodín“.²³ ■

(pokračovanie nabadúce)

¹⁴Úradné noviny, 3.5.1941, s. 705.

¹⁵Úradné noviny, 18.10.1941, s. 1734. Úradné noviny, 31.10.1941, s. 1845.

¹⁶MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 415, Priest. 4110/1941, Leopold Kohn – neoznačenie odvolania židovskou hviezdou. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 416, Priest. 48/1942, Mária Silbermannová – neoznačenie žiadosti židovskou hviezdou.

¹⁷Úradné noviny, 20.9.1941, s. 1573.

¹⁸Úradné noviny, 7.3.1942, s. 294.

¹⁹Úradné noviny, 7.11.1942, s. 1405-1406.

²⁰MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 415, Priest. 3715/1941, Michal Grossmann – priestupok zákona o Židoch.

²¹MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 416, Priest. 173/1942, SalamonRozenák, priestupok nariadenia o Židoch.

²²Úradné noviny, 14.3.1942, s. 336.

²³MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 146, Prez. 2470/1941, Niektoré policajné opatrenia proti Židom počas vianočných sviatkov..

Marko Engler, foto: autor a archív autora

Pohľad do staršej i novodobej histórie budovy trnavskej železničnej stanice

V minulých rokoch sa niekoľkokrát diskutovalo o účelnosti rekonštrukcie budovy železničnej stanice v Trnave a nástupišť osobnej časti koľajiska. Staničná budova je v prevádzke len od roku 1989 a koľajisko osobnej časti stanice s nástupišťami od roku 1991. Výraznej rekonštrukcie sa tak budova aj koľajisko dočkali ani nie po štvrtstoročí od svojej výstavby, pričom na sieti Železníc Slovenskej republiky sú staničné budovy staré aj vyše sto rokov, ktorým sa rozsiahle stavebné aktivity budú ešte určite dlho vyhýbať. Nasledujúci príspevok sa stručne venuje súčasnému stavu, teda stavu tridsaťročnej budovy po rekonštrukcii v rokoch 2011 až 2019, ale stručne spomenie aj históriu železničnej stanice Trnava.

Rozvoj železničnej dopravy v druhej polovici 19. storočia na území západnej časti súčasného Slovenska výrazne zasiahol do rozvoja mesta Trnava. Už konská železnica Bratislava – Trnava – Sereď (1846) prekrížila vtedajšie cesty vedúce do mesta, ktoré sa v tom čase ešte len veľmi málo rozšírilo za hrady lemujúce súčasné historické centrum. Nová výstavba následne obklopovala čoraz viac železničnú trať z Bratislavy do Sereď, ako aj nové trate z Trnavy smerom na Nové Mesto nad Váhom (1876) alebo Senicu a Kúty (1897/1898). To sa odrazilo aj na železničnej stanici Trnava, ktorú bolo potrebné rozširovať pre narastajúcu intenzitu vlakovej dopravy. Blízkosť zástavby najmä na severovýchodnom zhlaví smerom na Sereď a Leopoldov umožnila ďalšie rozširovanie koľajiska stanice len juhozápadným smerom na Bratislavu.

Už počas prestavby konskej železnice na parostrojňú prevádzku a výstavby trate do Nového Mesta nad Váhom postavili druhú staničnú budovu, situovanú na opačnej strane (severnej) koľajiska. Tá tiež narastajúcej prevádzke nestačila, a tak už v roku 1896 odovzdali do užívania v poradí tretiu staničnú budovu. Súčasne sa zvyšoval aj počet koľají v stanici a ich dĺžka. Budovanie továrň v meste a pripravovaná výstavba veľkej opravovne železničných vozidiel Uhorských štátnych železníc MÁV kládli ďalšie požiadavky na zvyšovanie počtu koľají v stanici Trnava, ale aj zväčšenie rušňového depa, ktoré sa tiesnilo v priestore vymedzenom

v rokoch 1873 až 1876. Prvá svetová vojna tieto plány pozastavila. V novej Československej republike sa niektoré plány z čias Uhorska realizovali, aj keď v mierne pozmenenej podobe. V roku 1925 otvorili nové železničné dielne v Trnave, pribúdali aj ďalšie železničné vlečky. Výstavba objektov na juhovýchodnej strane stanice však vytvorila prekážku na ďalšie zvyšovanie počtu staničných koľají. Preto sa už koncom 30. rokov zvažovalo ďalšie veľké rozšírenie stanice, ktoré urýchlilo zabratie južných oblastí Slovenska Maďarskom v roku 1939. Naliehavá potreba výstavby druhej koľaje z Bratislavy cez Trnavu do Leopoldova viedla k realizácii veľkorysého plánu prestavby celej stanice Trnava. Novú staničnú budovu plánovali umiestniť do oblasti súčasného Parku Janka Kráľa pri sídlisku Prednádražie (nerealizovala sa). Staničné koľaje bolo potrebné predĺžiť smerom na Bratislavu (čiastočne realizova-

né v 40. rokoch), s čím súviselo aj nové zaústenie trate od Kútov (v 40. rokoch rozostavané, po vojne však boli práce zastavené a preložka nedokončená). Nové rušňové depo s dvoma točňami a polkruhovými výhrevňami v priestore vtedajších energetických závodov sa výstavby tiež nedočkal a v 50. rokoch sa realizovalo nové rušňové depo v úplne inej lokalite – v oblúku pri zaústení trate na Kúty. Ďalšie staničné koľaje už bolo možné pristaviť len na úkor starého depa a prestavby vtedy už existujúcich vlečiek. Tým boli možnosti rozšírenia stanice na niekoľko desaťročí vyčerpané a ďalšie riešenie čoraz viac preťažovaného železničného uzla sa neustále odkladalo. Narastajúca nákladná, ale aj osobná doprava spôsobovala mnohé problémy cestujúcim aj železničným zamestnancom. Zvyšoval sa aj počet úrazov, dokonca sa občas vyskytli aj usmrtenia cestujúcich. Bol to dôsledok chýbajúcich širo-

kých nástupišť s mimoúrovňovým prístupom. Do Trnavy cestovalo denne čoraz viac ľudí za prácou aj do škôl. Situácia sa vyostрила pri železničnom nešťastí, počas ktorého zahynuli štyri žiačky strednej školy nastupujúce do osobného vlaku z opačnej strany. Zachytil ich nákladný vlak vchádzajúci na susednú koľaj. Zasadnutia, rokovania, množstvo zápisníc a... výsledkom bolo vyhlásenie federálneho ministerstva dopravy o označení železničnej stanice Trnava za najnebezpečnejšiu stanicu pre cestujúcich. Administratívne sa tým podarilo sústrediť pozornosť na skutočné riešenie vzniknutej situácie, na reálne vyriešenie bezpečnosti cestujúcich sa muselo čakať ešte niekoľko rokov.

Po množstve návrhov konečne vybrali výsledný, ktorý sa podarilo dotiahnuť do projektu. Pre jeho realizáciu však bolo potrebné zaústiť vlečku cukrovaru do Výhybne Nemčanka ležiacej v severnej časti mesta na trati Trnava – Kúty a zrušiť pôvodné pripojenie vlečky do stanice Trnava vedené pozdĺž súčasnej ulice Hospodárska (realizované 1973). Následne bolo možné dokončiť výstavbu cestného podjazdu – na súčasnej ulici Dohnányho, ktorý mal byť súčasťou koľajiska novej osobnej časti stanice. Pre chýbajúce stavebné kapacity a materiál prebiehali všetky práce veľmi pomaly. Až v roku 1979 sa podarilo začať s výstavbou novej, v poradí už štvrtej staničnej budovy. Ani začatie výstavby staničnej budovy však neznamenalo rýchle riešenie ťaživej situácie na preplnenej stanici. Výstavba sa totiž natiahla až na 10 rokov, a tak sa až v roku 1989 podarilo odovzdať staničnú budovu do prevádzky. Stalo sa tak 17. novembra 1989. Iné známe udalosti, ktoré výrazne ovplyvnili nielen politické zmeny v krajine, slávnostnú chvíľu strihania pásky rýchlo zatienili. A vlastne ani nebolo veľmi čo oslavovať. Nová staničná budova zostala ako sám vojak v poli – nemala totiž nové koľajisko s ostrovnými nástupišťami s mimoúrovňovým prístupom, ako sa v 70.

rokoch veľkoryso plánovalo (ich výstavba začala až v roku 1990). V novej staničnej budove fungoval predaj cestovných lístkov iba počas dňa, večer a v noci sa lístky predávali len v pôvodnej staničnej budove. Pred budovou ešte nebolo parkovisko, nejazdili sem ani autobusy mestskej dopravy. Nefungovali ešte ani služby – napríklad reštaurácia. Nastupovanie do vlakov a vystupovanie z nich sa uskutočňovalo na koľajach pôvodnej stanice. Napriek zmene politického režimu a hospodárstva sa podarilo do roku 1991 dokončiť aj koľajisko novej osobnej časti s ostrovnými nástupišťami a mimoúrovňovým prístupom cez podchod, ktorý z druhej strany vyúsťoval pri Pošte 2 na Dohnányho ulicu. Súčasne sa v osobnej časti sprevádzkovalo aj reléové staničné zabezpečovacie zariadenie (na bratislavskom zhlaví pôvodného koľajiska zostalo elektromechanické staničné zabezpečovacie zariadenie so stavadlom). Ďalej sa už prevádzka v stanici dostala do monotónnosti. Aj keď postupne klesal najmä objem záťaže z vlečiek zapojených do stanice, niektoré aj zanikli, stanica v Trnave mala naďalej svoje využitie. Z pôvodného koľajiska sa stala nákladná časť, pričom sa niektoré jej koľaje naďalej využívali pre odstavovanie osobných súprav.

Zlom nastal až s prestavbou trate Bratislava – Žilina na rýchlosť 160 km/h. Koľajisko prešlo prestavbou v rokoch 2004 až 2006. Predjazdné koľaje pri nástupišťach zostali bez zmien, drobné zmeny sa vykonali len na nástupišťach a v staničnej budove (vyvolané najmä výmenou informačných systémov a zabezpečovacieho zariadenia). Nízke hrany nástupišť, zatekajúce strechy, prístup na nástupišťá iba schodiskami, aj zdraviu škodlivý materiál použitý na stavbu staničnej budovy – azbest – viedli k rozhodnutiu ŽSR modernizovať aj staničnú budovu a nástupišťá spolu s predjazdnými koľajami, ktorým by aj tak skončila životnosť podvalov v roku 2016. Modernizácia sa začala v roku 2011 a vzbudila množstvo kritiky prezentovanej aj v médiách, pretože verejnosť stále vnímala len nedávnú výstavbu staničnej budovy, ktorá sa po necelých dvadsiatich piatich rokoch už modernizovala. Práve vyššie spomenuté dôvody, ktoré viedli k rozhodnutiu o modernizácii, však už verejnosť akoby nechcela počuť. Po modernizácii budovy, nástupišť 1, 3 a 4, sa ďalšia etapa na niekoľko rokov zastavila na politický zásah (stalo sa tak v roku 2014). Až v rokoch 2018 a 2019 sa podarilo zmodernizovať aj nástupišť 2 s jeho koľajami a bývalý batožinový podchod s nákladnými výťahmi re-

konštruovať pre cestujúcich, čím sa podarilo zabezpečiť aj prístup pre imobilné osoby a detské kočiare. Stavebné práce zdržalo niekoľko nepredvídaných problémov, najmä v súvislosti v projekte nezakreslenými potrubnými vedeniami a železobetónovými základmi, ktoré si vyžiadali dodatočné úpravy projektovej dokumentácie a následne schválenia zmien.

Zákon schválnosti sa prejavil najmä na prestupoch medzi vlakmi a MHD, keďže od 10. decembra 2017 bol cestovný poriadok MHD v Trnave značne prispôsobený na prestup medzi vlakmi a autobusmi, čo však pri prestupoch na Dohnányho ulici nebolo možné zrealizovať, keďže od 31. decembra 2017 vstup do podchodu od Pošty 2 uzavreli z dôvodu rekonštrukcie a vybudovania novej budovy

vyústenia podchodov (informáciu o uzavretí podchodu zverejnili až okolo 14. decembra 2017). Cestujúci, prestupujúci na linky MHD, ktoré nezachádzali pred staničnú budovu, museli prejsť pešo cez staničnú budovu a cestný podjazd na Dohnányho ulici (teda okľukou), preto nestíhali prestúpiť a autobusy im zo zastávky Dohnányho odchádzali doslova pred nosom. Aj keď sa stavebné práce oneskorili, spojenie oboch podchodov v novej vstupnej budove uviedli 17. apríla 2019 do predčasného užívania. Staničná budova, ktorá 17. novembra 2019 prekonalala 30 rokov prevádzky, získala nedávnou modernizáciou najmä vďaka svetlejším farbám príjemnejší vzhľad, moderný informačný systém, nástupištia s hranami vysokými 550 mm nad temenom koľajníc, prístup pre

imobilné osoby a aj nové zaistenie podchodu (už vlastne dvoch) od Dohnányho ulice. Zatiaľ posledným stavebným dielom súvisiacim s dopravou a železničnou stanicou v Trnave sa stala cykloveža, prvá na Slovensku. Mesto Trnava ju dalo postaviť v priebehu roka 2019 medzi parkoviskom pred budovou železničnej stanice a zastávkami autobusovej stanice. Ide o automatický parkovací dom na bicykle, kde je možné za 10 centov na 24 hodín odložiť bicykel, ktorý je tam chránený pred poveternostnými vplyvmi a pred vandalmi. Mesto, ktoré získalo na výstavbu cykloveže dotáciu, chce týmto krokom zatraktívniť používanie bicyklov aj na dopravu po území mesta v nadväznosti na prestup na vlaky. Parkovací dom pre bicykle je v prevádzke od 7. januára 2020. ■

(red)

Jún online v Malom Berlíne

Online prednáška:

PROBLÉM VYMIERANIA

Degradácia pôdy, strata biodiverzity a klimatické zmeny sú tri rôzne tváre jediného prejavu: čoraz nebezpečnejšieho vplyvu ľudských rozhodnutí na zdravie prírodného prostredia.

Filozoficky sa tým ľudstvo ocitá v situácií, keď ohrozuje nielen seba, ale takmer všetko živé na planéte, ktorá je zatiaľ jeho jediným možným domovom. V rámci dnešného filozofického uvažovania s Mgr. Pavlínou Bakošovou o budúcnosti ľudstva sa detailnejšie pozrieme na problematiku vymierania, existenčných hrozieb a niekoľkých filozofických stanovísk k tomu, kam spejeme a čo nás tam čaká.

Ľudstvo sa ocitá na križovatke možných variantov formovania vlastnej budúcnosti. Hrozí, že červená zasvieti skôr než si stihneme uvedomiť, čo je potrebné spraviť, aby sme dostali zelenú. Prežijeme, alebo vymrieme ako dinosaury?

Prednášku si budete môcť bezplatne pozrieť v živom vysielaní v utorok 9. júna so začiatkom o 18.00 na stránke www.facebook.com/MalyBerlin

Online diskusia:

UMENIE MEDZI REALITOU A VIRTUALITOU

V diskusnom formáte Teória vs. prax otvárame otázky súčasného umenia s ľuďmi, ktorí ho tvoria, hodnotia a sú jeho kritikmi. Hľadaním odpovedí na otázky vás prevedie Zuzana Mikláňková. Jej hosťami budú Lucia Mendelová, Jozef Pilát a Veronika Šmírová. S termínom virtuálna realita sa ľudstvo prvýkrát stretlo v osemdesiatych rokoch, keď tento názov spopularizoval otec virtuálnych technológií Jason Lanier. Virtuálne umenie možno všeobecne definovať ako umenie, ktoré nám umožňuje ponoriť sa do obrazu a interagovať s ním prostredníctvom rozhrania s technickými nástrojmi. Umenie s touto priam magickou schop-

nosťou poznáme už z iluzívnych nástenných malieb starovekých Pompejí, ale aj novších umeleckých smerov ako Op Art alebo kinetického umenia, ktoré skúmajú javy ako virtuálny pohyb, vibrácie, svetlo a farba.

Avšak až neskôr, s vynálezmi ako VR okuliare alebo helmy, mohlo virtuálne umenie konečne siahnúť po vytvorení obrazu pripomínajúceho skutočnú realitu. Na rozdiel od mnohých iných umeleckých foriem nemôže virtuálne umenie existovať bez pozorovateľa.

Zároveň sa tento rozdiel medzi divákom, tvorcom a samotným umeleckým dielom stiera. Spája všetky tri komponenty umeleckého zážitku do jedného tak, že divákovi umožňuje ovplyvňovať svoje okolie gestami a pohybom. Diskusiu si budete môcť bezplatne pozrieť v živom vysielaní v pondelok 15. júna so začiatkom o 18.00 h na stránke www.facebook.com/MalyBerlin ■

Martin Jurčo, foto: archív E.L.

Koncert Eleny Letňanovej v online priestore sledovalo približne šesťtisíc štyristo divákov

Epidémia korony síce stopla všetky kultúrne podujatia, ale ich organizátorov to neodradilo. Všetky trnavské kultúrne inštitúcie ponúkli publiku aj svojim návštevníkom program online prostredníctvom sociálnej siete. Ako alternatívu zrušených koncertov Trnavskej hudobnej jari pripravil organizátor tohto tradičného festivalu Stanislav Šurin dva koncerty chrámovej hudby naživo, v priamom prenose z Baziliky sv. Mikuláša, ktoré ani v čase najprísnejších epidemiologických obmedzení nemali núdzu o publikum. Prvý koncert na facebookovej stránke *Zaži v Trnave* zaznamenal jedenásťtisíc prístupov, druhý vyše päťtisíc.

Takto sa už uskutočnil aj jeden z plánovaných koncertov Trnavskej hudobnej jari. Zo Zrkadlovej siene Divadla Jána Palárika sme mohli na *Zaži v Trnave* naživo vidieť aj počet' program významnej slovenskej klaviristky Eleny Letňanovej, na ktorý „prišlo“ najmenej šesťtisíc štyristo divákov. A vzhľadom na priaznivý vývoj situácie a uvoľnenie preventívnych opatrení by sa už v júni už má uskutočniť ďalší koncert Trnavskej hudobnej jari doslova naživo, aj s divákmi.

Významnú slovenskú klaviristku Eleny Letňanovú chcel Stanislav Šurin do Trnavy pozvať už dávnejšie. Poznal jej interpretačné dielo, pedagogickú prácu a vedel aj o jej občianskych postojoch v roku 1969 počas Palachovho týždňa, ktoré jej priniesli celý rad problémov s vtedajším režimom. Ako koncertnému organistovi a znalcovi kráľovského nástroja

mu bolo sympatické aj to, že otec Eleny Letňanovej bol významným organistom vo Veľkom evanjelickom kostole na Panenskej ulici v Bratislave a spoluautorom evanjelickej partitúry.

Jej trnavský koncert bol po jesenných vystúpeniach na festivaloch súčasnej hudby v Prahe a v Ostrave prvý v čase obmedzení súvisiacich s pandémiou koronavírusu.

„Je to zvláštny pocit, že v sále bola len hŕstka technického štábu a žiadne obecenstvo, ktoré by vás pozorne počúvalo. Predstavujete sa v prázdnej sále bez odozvy,“ skonštatovala po svojej trnavskej online premiére vždy mimoriadne pripravená klaviristka Elena Letňanová. Zdravotná indispozícia jej síce nedovolila dohrať koncert do konca, no aj tak sa predstavila veľmi náročným a zaujímavým repertoárom. Každú skladbu zároveň predstavila, rovnako i autora a historický kontext jej vzniku. Zahrála diela Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena, Franza Liszta aj z jeho bratislavského obdobia a dokonca aj niektoré

skladby, ktoré hrá ako jediná na Slovensku i v Čechách. Odznali aj partitúry Friedricha Nietzscheho, ktorý bol nielen známym filozofom 19. storočia, ale v ranom veku sa venoval aj komponovaniu.

Atmosféra koncertu v Zrkadlovej sále bez publika bola síce zvláštna, ale istým spôsobom aj prírodná. „Počas koncertu nesmie praskať drevená podlaha, pretože to odvádza pozornosť interpreta, ktorý počuje každý detail zvuku, jeho okrúhlosť alebo ostrosť, ticho a vlnenie vzduchu. Neuveriteľné ticho a prázdno je počas koncertu najväčšou plnosťou, najviac inšpiruje,“ povedala Elena Letňanová. V Trnave bola niekoľkokrát pred vyše dvadsiatimi rokmi len ako turistka, ktorú zaujímala architektúra historického mesta.

„Môj vzťah ku klavíru bol prirodzený od detstva. Počúvala som, ako môj otec Július Letňan hráva diela Césara Francka a cvičil na nedeľné bohoslužby. V nedeľu som vedľa neho stála pri organe a so starým pánom Jamnickým, otcom režiséra Jána Jamnického,

Zľava manžel Eleny Letňanovej Andrej „Puťo“ Mráz, vpravo herec Ján Sedal v Bratislave na demonštrácii na pamiatku Jána Palacha

sme spievali evanjelickú hymnu Hrad prepevný. Mnohí aj po konci bohoslužieb v chráme na Panenskej ulici v Bratislave zostávali sedieť v laviciach a počúvali, ako môj otec hral Bachove skladby. Neskôr bol krátko aj prvým riaditeľom Slovenskej filharmónie a dokonca priviedol do Bratislavy dirigenta Václava Talicha. Vyrastala som teda na hudbe J. S. Bacha, ktorá bola pre nás v rodine veľkou morálnou inšpiráciou a neskôr mi aj pomáhala prežiť tragické chvíle. Napríklad, v časoch upálenia Jana Palacha v roku 1969 som hrávala buď Bacha, alebo Beethovena...“

Ovplyvnili ju aj osobnosti, ktoré prichádzali k nim do domácnosti za otcom, bratislavskí filozofi, lekári i umelci. „Pamätám sa, že sme doma spievali z klavírneho výťahu Suchoňovu Krútnavu. Všetko sa to vo mne ukladalo ako kultúrne vrstvy, a potom sa po celý život vynáralo a uvoľňovalo. Nespomínala som predtým Césara Francka náhodou. Dôležité pre nás bolo, že to bola hudba s pozitívnym nábojom,“ hovorí E. Letňanová, ktorú sme navštívili aj v jej pracovni. Klavír, na ktorom tam hráva, používal ešte jej otec a je z roku 1930 z Prahy.

Bratislavu vtedy vnímala ako staré barokové mesto, lebo mno-

hé domy ešte neboli zničené. Vzťah k histórii si preniesla na Vysokú školu technickú, kde študovala architektúru. V roku 1966 ukončila štúdium klavírnej hry na Vysokej škole múzických umení v Bratislave a študovala aj na Hudobnej akadémii Fréderica Chopina vo Varšave.

Šesťdesiate roky priniesli závan slobody, prebúdzajúcej sa kultúry a umenia. Elena Letňanová bola účastníčkou prvých happeningov a stretnutia umelcov rôzneho zamerania v Bratislave. Nádej na normálny život sa skončila 21. augusta 1968 pod pásmi tankov vojsk Varšavskej zmluvy. Začala sa okupácia Československa.

„Pamätám sa, ako veľmi s nami, mladými ľuďmi, zarezoval čin upálenia Jana Palacha. Mali sme vtedy dvadsaťpäť rokov a veľmi citlivo vnímali politický pohyb v republike. Okupácia a krátko na to Palachovo upálenie. Naša demonštrácia v uliciach Bratislavy na pamiatku Palacha bola spontánnym aktom. Janko Sedal (pozn. red.: slovenský herec, pôsobiaci od 70-tych rokov zväčša na českých scénach) bol predtým v Paríži a vedel, ako sa má demonštrovať. Teda – ako ísť, a že treba mať vyobrazenia, prípadne zástavu, aby aj tí, čo nevedia o ničom, identifikovali

obsah myšlienky protestu. Začínali sme na dnešnom Námestí slobody. Išli sme po trojiciach, postupne sa k nám pridávali ďalší a pri Michalskej bráne nás bolo okolo tisíc. Stála som na čele sprievodu s fotografiou Jana Palacha v rukách. Bola to obyčajná podobizeň, ktorá vyšla v novinách. Zaujímavé bolo, že na čele sprievodu boli so mnou môj manžel (pozn. red.: matematik – programátor a nádejný spisovateľ Andrej „Puťo“ Mráz), spomínaný Janko Sedal a František Šebej, ale ostatných ľudí sme nepoznali. Na tom možno vidieť, aká spontánna bola táto akcia,“ hovorí Elena Letňanová.

Od začiatku 70. rokov už nesmela pracovať na fakulte. Napokon sa rozhodla pre emigráciu a v roku 1984 ušla do Spojených štátov amerických. „Dojalo ma, že keď som utiekla do Ameriky, dobrí ľudia mi dali klavír. Uvedomila som si, akí tam boli na mňa všetci dobrí, bolo to presne naopak v porovnaní s tým, čo som zažila v Bratislave. Niekoľko výsluchov a zákazy nielen po tichom pochode po upálení Jana Palacha, ale najmä po uväznení môjho profesora Milana Šimečku v roku 1979,“ spomína Elena Letňanová. Vtedy počas piatich dní a nocí preložila knižku Alexandra Solženicyna Odkaz exilu – Lemessage de l'exile, ktorá bola vydaná ako samizdat. Nasledovali výsluchy a zákaz koncertovania.

Po emigrácii pôsobila ako kreslička v konštrukčnej firme. Po krátkom čase sa stala organistkou v kostole v Denveri a po dvoch rokoch dostala aj miesto na univerzite. Do rodnej Bratislavy sa vrátila až začiatkom deväťdesiatych rokov. Interpretácie umenia Eleny Letňanovej je dnes známe po celom svete, veď málokto sa môže pochváliť, že koncertoval aj v slávnej Carnegie Hall. ■

Miroslava K. Valová

Nová kniha oslavných rečí z Trnavskej univerzity.....

Jozef Kordoš už na stránkach Noviniek z radnice predstavoval súbor štyroch oslavných rečí Tyrnavia crescens, ktorý vydala trnavská univerzitná tlačiareň v roku 1707. Koronakríza v súčasnosti zasiahla či spomalila aj knižný trh, čoskoro však už vyjde z tlačiarne toto dielo v novom vydaní s Kordošovým prekladom z latinského jazyka.

Dielo Tyrnavia crescens sive quinque Ungariae antistitum de Urbe hac Academica literisque praecipue meritorum gloriosa memoria panegyricae celebrata sa preložené do slovenského jazyka volá Vzrast Trnavy alebo pamätník slávy piatich biskupov Uhorska, ktorí sa zaslúžili o toto akademické mesto a predovšetkým o vzdelanosť, oslávený v panegyriku. Jadrom novo vydanéj knižnej publikácie Tyrnavia crescens je súbor štyroch oslavných rečí, ktorý vydala trnavská univerzitná tlačiareň a prednesený bol pri príležitosti promócií „magistrov slobodných umení a filozofie... na živnej arcibiskupskej Trnavskej univerzite“. Okrem pôvodného textu obsahuje nové vydanie aj prvý slovenský preklad celého diela, štúdiu ku každej oslavnej reči a úvodnú štúdiu o autorovi a diele. Latinský text vychádza z pôvodnej tlače, pre prehľadnosť je však najmä interpunkcia upravená do súčasných noriem, a paralelne s ním ide slovenský preklad barokového textu plného rôznych rečnických figúr, ktoré boli dôležitým jadrom slávnostnej reči. Figúry, ale aj pre súčasného človeka málo známe reálie, sú opatrené poznámkami. Autor štúdií a prekladateľ Jozef Kordoš z Katedry klasických jazykov Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity na základe svojho bádania v úvode stručne popisuje obdobie a podmienky vzniku súboru oslavných rečí Tyrnavia crescens.

V kapitole Autor a dielo J. Kordoš v prvom rade určil autora slávnostných rečí, ktoré sú lakonicky podpísané Rhetores Academici

Tyrnaviensis – trnavskí univerzitní rétori. Podľa indícií v texte ide o jezuitu Štefana Čibu, ktorý rok predtým (1706) takisto anonymne uverejnil bakalársky promočný veršovaný (poetický) spis Tyrnavia nascens (Zrod Trnavy. Na vydanie pripravil a preložil J. Kordoš. Trnava: FF TU, 2011) a v tom období bol na Trnavskej univerzite profesorom poetiky a rétoriky. Ako sme už spomenuli, každému panegyriku je v publikácii venovaná samostatná štúdia, ktorá ho uvádza do historických a jazykových súvislostí, vysvetľuje zmysel autorských „narážok“ a „prekladá“ ho do súčasného jazyka, aby prehĺbila pochopenie kvetnatého barokového rečnického textu. Prvý slávnostný prejav je venovaný „najvznešejšiemu kardinálovi svätej rímskej Cirkvi, ostrihomskému arcibiskupovi Petrovi Pázmaňovi“ (Panegyris I. dicta Eminentissimo S. R. E. Presbytero Cardinali, Archi-Episcopo Strigoniensi Petro Pazmano), zakladateľovi Trnavskej univerzity, ktorý si podľa autora zaslúži slávu ako „druhý zakladateľ Trnavy“, lebo toto mesto dosiahlo svoj rozkvet práve vďaka univerzite. V texte autor nabáda aj Trnavu, aby na Petra Pázmaňa nikdy nezabudla, lebo vďaka nemu tu začalo sídlieť kráľovstvo múdrosti, za ktorým sem mnohí putujú a slávu Trnavy rozširujú ďaleko za hranice Uhorska.

Druhý panegyrik je venovaný Jurajovi Lipalovi, ostrihomskému arcibiskupovi (Panegyris II. Georgii Lippai archi-episcopi Strigoniensis) za to, že prispel k výstavbe generálneho kňazského

ho kolégia, vďaka čomu je každý jeho absolvent pevným stĺpom proti heretikom. Tretí slávnostný prejav je venovaný pamiatke Juraja Pohronca Slepčianskeho, ostrihomského arcibiskupa (Panegyris III. Georgii Szelepčsénii Archi-Episcopi Strigoniensis), intelektuála, ktorý sa vypracoval na svoj post z tých najbiednejších pomerov a v reči bol chválený za vybudovanie kňazského seminára Marianum pod ochranou Panny Márie, tiež založeného na obranu náboženstva „zdedeného po predkoch“. Štvrtá reč bola prednesená na chválu dvoch osôb: kaločského arcibiskupa Jána Telegdyho a Ferdinanda Pálfiho, jágerského biskupa (Panegyris IV. Dicta Joanni Telegdio Archi-Episcopo Colocsensi et Ferdinando Palfio Episcopo Agriensi). Oboch vyzdvihol ako štedrých mecénov univerzitných budov. Bez priestorov na výučbu a ubytovanie študentov by predsa nebol možný ani prínos absolventov pre verejnú a cirkevnú správu, takisto pre vzdelanosť a vedu.

Sám „Stephanus Cziba“ si uvedomoval, že ide (hlavne pre krátkosť času vyhradeného pre rečníka) len o veľmi úzky výber dôležitých osobností Trnavskej univerzity, pretože ak „by sme chceli priškrteným perom úsečne načrtnúť ozdoby všetkých tých veľkých a vznešených mužov, vykladali by sme po zvyšok života len samé mená“. Ale aj toto je podľa dobových učebníc rečnícka figúra v štýle Ciceróna alebo Lipsia, za ktorých nasledovníka sa Čiba považuje. Ako vysvetľuje J. Kordoš: „Samotný text a dielo

malo ... dvojakú funkciu: na jednej strane ide o vysoko reprezentatívne umelecké dielo, ktoré má sprostredkovať čitateľovi nevšedný estetický zážitok, na strane druhej sa tiež stáva súčasťou didaktického procesu a mohlo čerstvým absolventom celkom dobre poslúžiť ako depozitár vzorových príkladov, ako aplikovať súveké

rétorické a štylistické zásady v praxi.“ (Cit. dielo, s. 70.)
 Novo vydaná kniha Tyrnavia crescens obsahuje aj bibliografiu a index mien, a keďže latinské texty stále zaujímajú istú vrstvu vzdelancov, pre zahraničných čitateľov obsahuje aj anglické summary. Barokový rečnícky text síce nie je práve čitateľský ma-

instream, ale vďaka Jozefovi Kordošovi prispieva k zrozumiteľnému poznaniu novolatinského (v tomto prípade aj jezuitského) písomníctva rozvíjaného na univerzitnej pôde. Širšej verejnosti poslúži aj k poznaniu zaujímavých dobových reálií z existencie historickej Trnavskej univerzity v 17. a 18. storočí. ■

Martin Jurčo, foto: archív zboru a zbierka Západoslovenského múzea v Trnave

Bradlan na jeseň oslávi deväťdesiate výročie svojho založenia výstavou a koncertom

Uplynulo už deväťdesiat rokov odvtedy, čo sa v hostinci Starej strelnice (dnes v lokalite Dolné Bašty) uskutočnila schôdza vtedajších zamestnancov Vozovky, ktorá bola aj prvým stretnutím vtedajšieho Robotníckeho spevokolu Bradlan. Tento oficiálny názov (podľa Štefánikovej mohyly na Bradle) dostal až o rok neskôr, keď pripravili stanovy zboru. Zameranie na zborovú vokálnu tvorbu je spojené s týmto zoskupením od začiatku. Prvým dirigentom bol Rudolf Slováček a o rok neskôr sa ním stal Miroslav Jaura. Oficiálne oslavy deväťdesiatky zboru spojené s výstavou sa mali uskutočniť v máji, ale pre opatrenia v súvislosti s koronavírusom sa odkladajú na jeseň.

Vznik tohto najstaršieho dodnes existujúceho speváckeho zboru súvisel aj s atmosférou kultúrneho života v Trnave po vzniku spoločnej Československej republiky. Napríklad v roku 1923 bol založený Trnavský slovenský spevokol. V tom čase sa v celej republike rozvíjalo zborové hnutie aj pre podporu štátnych inštitúcií. V roku 1928 vznikol aj Zväz slovenských speváckych zborov, ktorého predsedom sa stal Mikuláš Schneider-Trnavský. V roku 1931 sa v budove dnešného trnavského divadla uskutočnil 2. celoslovenský festival zborového spevu a v roku 1937 zorganizovali aj obvodnú súťaž zborov. Takže aj vznik Bradlanu bol motivovaný takouto, pre hudobné telesá pozitívnou atmosférou.

Po spomínanom ustanovujúcom stretnutí robotníckeho spevokolu vyšiel aj inzerát v novinách, keď hľadali ďalších členov. Zbor sa podarilo doplniť a napokon ich bolo až 68. V ich repertoári boli najmä revolučné a národné piesne. Umelecky aj ľudsky ho formoval Fridrich Kuchár, ktorý bol

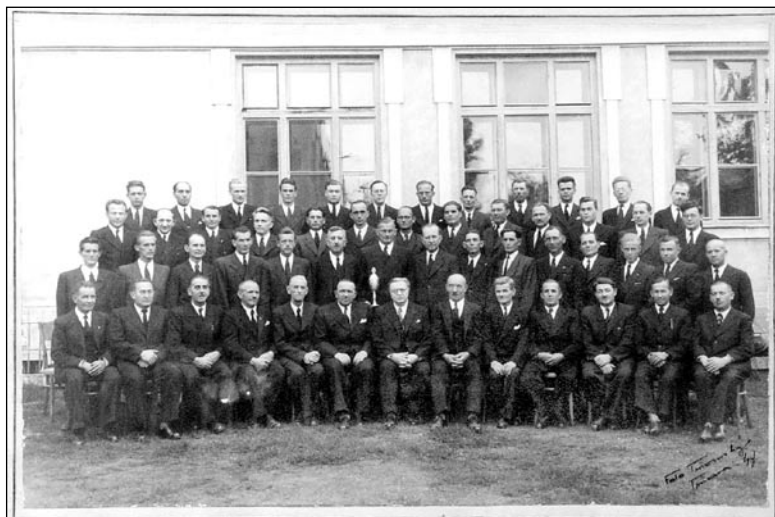
Bradlan dnes.

aj doživotným predsedom zboru (rovnako ako celý rad ďalších osobností, členov a dirigentov ako boli napríklad výtvarník Emil Paulovič alebo skladateľ Mikuláš Schneider-Trnavský). V 30. rokoch sa zbor zaradil medzi tri najlepšie na Slovensku, spolu s Vatrou z Rače a Tatranom z Bratislavy. V roku 1944 sa zúčastnil Celoslovenských speváckych pretekov v Martine, kde získal v kategórii vyspelých mužských spevokolov

1. miesto a putovný pohár. V kategórii pokročilých speváckych zborov na Slovensku sa v tomto období umiestnil štyrikrát na 1. mieste, čím sa zaradil do kategórie Zlatého venca.

Po druhej svetovej vojne mal zbor ideálne možnosti na rozvíjanie. Súviselo to so zložením zboru ako robotníckeho telesa, aj s repertoárom, keďže takémuto typu hudby sa nekládli väčšie prekážky. Jeho členmi sa stali

aj niektorí speváci niekdajšieho Trnavského slovenského spevokolu a zbor dostal oficiálny názov Robotnícky spevokol Bradlan Závodného klubu ROH Dielní ČSD n. p. Podľa vtedajšieho modelu sa mnohé kultúrne telesá formovali pod patronátom rôznych podnikov, ktoré boli zároveň ich mecenášmi. V nasledujúcich desaťročiach Bradlan rozšíril svoj repertoár aj počet koncertov. Záčas, v 50. rokoch, v zbere pôsobil (podľa dobových požiadaviek na nenáročnú hudbu) aj vokálne trio s akordeónovým sprievodom. Vystúpenia Bradlanu s klasickým zborovým repertoárom prinášali jeden úspech za druhým. Rovnako pod vedením Viktora Brósa aj Ivana Luknára. Z mnohých cien spomeňme I. Cenu na Medzinárodnej speváckej súťaži Triglavu Poľsku (1974). To už mali za sebou aj malú propagačnú platňu, ktorá vyšla v roku 1971 hneď po založení vydavateľstva Opus a nájdeme na nej 4 skladby: Mikuláša Schneider-Trnavského, Jána Kadavého, Kurta Schwaena a Štefana Fajnora. Zbor ich nahrával v Koncertnej sieni Čs. rozhlasu v Bratislave a platňa bola vtedy aj jedným z propagačných materiálov Trnavy. O štyri roky na to začal so zborom spolupracovať Pavol Baxa, ktorý s komornou zostavou zboru nacvičil náročnejší repertoár. Ďalšia generácia bradlanistov prišla s dirigentom Jozefom Potočárom na začiatku 80. rokov, rovnako aj dirigentka Blanka Plhalová (Juhaňáková), ktorá zbor viedla v neskoršom období, keď ako jediný z vtedajšej republiky dostal ocenenie v Lipsku. Prácu zboru sa podarilo udržať aj v turbulentnom období po revolúcii. V tom čase sa kultúra a umenie dostali na okraj, Bradlan jeho patronátny závod (vtedy ŽOS) opustil. No zbor to, našťastie, nezlikvidovalo. V roku 1994 bolo vytvorené združenie Trnavských mestských zborov so zaklada-

Bradlan v roku 1947 po IV. Celoslovenských speváckych pretekoch, ktoré sa uskutočnili v apríli 1947 v Martine. V strede Mikuláš Schneider-Trnavský a za ním ocenenie.

júcimi zbormi Bradlan, Cantica nova a Tirnavia. Dnes existuje Bradlan ako občianske združenie. „Dôkazom záujmu o naše účinkovanie je každoročná účasť na zhruba pätnástich podujatiach. V posledných rokoch sme už dvakrát dostali pozvanie na Medzinárodný festival zborového spevu Alta Pusteria v Taliansku a participovali sme na projekte Cezhraničnej spolupráce Slovenska a Česka v Stříbrnici,“ hovorí Andrej Rapant, ktorý je súčasným umeleckým vedúcim a dirigentom zboru. „Žiaľ, vekový priemer členov sa nám v poslednom desaťročí nedarí znížiť. Súčasný počet je po období rozmachu v 80. rokoch 20. storočia porovnateľný s počtom zakladajúcich členov,“ dodáva. Súčasný predseda spevokolu Daniel Daniš je členom Bradlanu už takmer päťdesiat rokov. „Bolo to obdobie, keď Bradlan pod vedením dirigenta Ivana Luknára účinkoval v reláciách Československého rozhlasu a televízie, vystupoval spolu s profesionálnymi hercami a speváčkami, Speváckym zborom slovenských učiteľov i speváckym zborom Lúčnice. Dirigent Luknár ma zaradil do prvého tenoru. Priateľské ovzdušie i ochota starších spevákov

Malá platňa Bradlanu (1971) bola zároveň aj propagačným materiálom Trnavy.

mi pomohli rýchlo sa udomáčniť a po preskúšaní sa zúčastniť aj prvých vystúpení. Spev sa stal trvalou súčasťou môjho života i života mojej rodiny. Napriek hodinám stráveným na skúškach a pracovnej vyťaženeosti môj vzťah k spevu neochladol,“ hovorí súčasný predseda spevokolu Daniel Daniš.

Z mnohých ďalších ocenení pre Bradlan spomeňme striebornú medailu v kategórii svetskej aj sakrálnej tvorby na Medzinárodnej speváckej súťaži v Olomouci – Svätky písni (1997). Okrem spomínaného Nemecka a Poľska vystúpil spevokol v mnohých ďalších krajinách – v Litve, Bulharsku, Rakúsku, Taliansku, Fínsku, Nórsku a vo Francúzsku. ■

Miroslava K. Valová

Nostalgie zajtrašných rán v synagóge

Koronavírus už nestojí v ceste umeniu, dvvere galérií sa opäť otvárajú. V Synagóge – Centre súčasného umenia na Halenárskej ulici Vlasta Žáková predstavuje svoje diela na výstave Nostalgie zajtrašných rán. Kurátorom reprezentatívneho výberu z diel umelkyne z rokov 2010 – 2020 je Vladimír Beskid.

Umelkyňa Vlasta Žáková (nar. 1981 v Rožňave) nie je trnavskému publiku ako autorka s osobitým „textilným rukopisom“ neznáma. V Galérii Jána Koniarka mala už dve samostatné výstavy (v roku 2006 a 2010) a zúčastnila sa dvoch Skútrov – bienále mladého umenia (v rokoch 2007 a 2009), na druhom získala za svoju tvorbu aj Cenu poroty. Medzitým vystavovala v mnohých našich aj zahraničných inštitúciách (napr. Red Gallery, Londýn, 2013). Od ostatnej trnavskej výstavy nazvanej Koniec párty sa však jej tvorba, expresívna „malba ihlou“ posunula. Vzhľadom na to, že výstava bola sprístupnená po uzávierke tohto vydania, citujeme z textu k výstave na www.gjk.sk: „...hlavnú rolu hrajú kolážové vyššované reliéfy, mäkké plastiky (aj v UV svetle) a digitálne žakárové vzory“. Priblížiť však môžeme jej doterajšiu tvorbu, ktorou sa zaradila medzi najzaujímavejšie a najrozpoznatelnejšie zjavy súčasnej slovenskej vizuálnej scény. Dnes už patrí k mladšej strednej generácii tvorcov, výrazne sa však presadila ešte počas vysokoškolských štúdií a tesne po nich. Pôvodne študovala návrhárstvo, teda odevný dizajn na Strednej priemyselnej škole vo Svidníku. K textilu mala blízko ešte z rodinného prostredia, lebo ženy v ich v rodine rady šili a háčkovali. K vyjadrovaniu sa malbou niťami, priadzami a kúskami textílií, a to často veľmi expresívne vo výraze aj farebnosti, ju však priviedla až vysoká škola – Fakulta umení na Technickej univerzite v Košiciach (2000 – 2006), kde získala nový uhol pohľadu, podnety aj rozlety pre svoju tvorbu. V dielach, ktoré prenikli na verejnosť, čerpala

hlavne z bujarého života diskoték, nočných skúseností nadobudnutých v tomto období, keď ju okrem pedagógov Zbynka Prokopa a Rudolfa Sikoru viedol aj Vladimír Merta na Vysokom učení technikom v Brne (2003).

Košická fakulta sa od svojho vzniku vyprofilovala ako významná alma mater prispievajúca k našej výtvarnej scéne najmä vďaka novým a neopozieraným cestám, ktorými sa vybrali jej študenti a absolventi. Ani Vlasta Žáková sa nezľakla monumentálnych diel, a tiež istej multižánrovosti, keď sa prácou s textilom venovala móde, závesnému obrazu, ale aj plastike, modelovaniu mäkkým materiálom, ba dokonca svojou drobnou prácou v textile dokázala suplovať aj nostalgické fotografické momenty. Exaltovaná citovosť sa v jej tvorbe striedala s istou dekoratívnosťou, ale čitateľná ručná práca dodávala vizuálnej výpovedi úprimnosť a nadčasovosť. V strednom veku, do ktorého sa Vlasta Žáková už prehupla, určite „rieši“ iné témy ako čerstvá absolventka s nezaújatým pohľadom na výstrelky mladosti. Ako dokazujú ukážky na stránke www.vlastazakova.com,

jej kresliarsky talent a zmysel pre farbu sa posunuli smerom k abstrakcii, prešla od popisnosti k zachyteniu nálady, hra s materiálom už nemá takú jasnú výpoveď. Neopustila overený materiál a jeho nekonečné možnosti variácií, ale pridala k nemu prvky práce s takou vlnovou dĺžkou svetla, ktorú v každodennom živote zrakom nevnímame. Použitie ultrafialového svetla v tme dodáva jej mäkkým plastikám nový zozmer s dôrazom na tvar a objem. Aj využitie digitálnych technológií v spojitosti so šijacím strojom môže dodať jej tvorbe výraznú osobitosť, ale vzhľadom na sprístupnenie výstavy po uzávierke vydania sme sa o tom ešte nemohli presvedčiť „naživo“.

Nechajme sa teda prekvapiť. Po nútenej kultúrnej pauze sa určite radi vrátíme aj do priestorov Galérie Jána Koniarka, aby sme na výstave hľadali a nachádzali nové kultúrne a filozofické presahy, ku ktorým sa autorka vo svojej tvorbe postupne dopracováva, objavuje ich a transformuje, aby aj pre nás zviditeľnila svoje vnímanie sveta. Nostalgie budúcich rán môžeme v Synagóge prežívať do 3. júla. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Ivan Kopčáni

Trnava má florbalovú extraligu

Kolektív pod kapitánským vedením Mateja Vantu vyhral základnú časť prvoligovej súťaže, play off bola kvôli koronavírusu zrušená

Športová verejnosť v našom meste Ríme akiste zaregistrovala, že budúca majstrovská sezóna predstaví na extraligových kolbištiach ďalšie kolektívne odvetvie. Pôjde o florbal. Zverenci Ondreja Baláka z FBC 11 presvedčivo triumfovali v prvej lige. Z dvadsiatich dvoch zápolení základnej nádielky ťahali Trnavčania v pätnástich prípadoch za dlhší koniec. V šiestich stretnutiach sa so súpermi rozišli remízou. S prázdnyimi rukami prišli domov iba raz, po prehre na prešovskej palubovke.

Po ostatnom kole svietilo na trnavskom konte najviac bodov, päťdesiatjeden. O päť menej ich mali strieborní Košičania. Pretože zväzové prezídium zrušilo pre pandémie nadstavbovú časť vo všetkých florbalových súťažiach na území pod Tatrami, toto rozhodnutie posunulo trnavský FBC 11 do extraligovej spoločnosti.

Družstvo FBC 11 Trnava, nový účastník extraligy.

Ani v nej nechce byť kolektív na čele s kapitánom Matejom Vantom iba do počtu.

V predčasne ukončenom prvoligovom ročníku 2019/20 vytváralo publikum domácomu tímu v Mestskej športovej hale na Ryb-

níkovej ulici žičlivú atmosféru. Niet pochyb, že konfrontácie medzi slovenskou elitou prilákajú do trnavských bariér ešte vyšší počet skálnych. Úvodná sezóna FBC 11 vo vrcholnej celoštátnej súťaži bude totiž veľkým lákadlom. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Marián Pavlík

Milan Vnenčák žil pre šport naplno

Telesnej kultúre sa aktívne venoval šesť desaťročí

Smrť je neúprosná. Na veľkonočný piatok nám vo veku 78 rokov vzala Milana Vnenčáka zo Špačiniac, známeho telovýchovného činovníka vo svojom bydlisku, ale aj v širokom trnavskom regióne. Župné a celoslovenské ocenenia rovnako hovoria o jeho neprehliadnuteľnom funkcionárskom pôsobení v rôznych odvetviach.

Narodil sa 14. augusta 1941 a zomrel 10. apríla 2020. Jeho rodičia odišli zo severoslovenského Sihelného na trnavskú rovinu z pracovných dôvodov. Dvojročný syn Milanko si teda zmenu bydliska nepamätal.

V novom dedinskom prostredí ho v chlapčenskom období uchvátilo každodenné športovanie. Medzi rovesníkmi sa mohol vyšantíť dosýta. Až dovtedy, kým neutrpel vážne zranenie nohy. Mal osemnásť, keď prišla ponuka z vedenia futbalového oddielu miestnej TJ na funkciu pokladníka. Neskôr sa v Trnave zamestnal. Zanietený organizátor nosil v sebe telovýchovnú záľubu rovných šesť desaťročí. Chvilke osobného voľna obetoval pre dobrovoľnícke aktivity v okresnom futbalovom zväze. Kožená lopta ho nadhlo správdzala aj ako rozhodcu a de-

legáta. Bez nároku na finančnú odmenu ochotne pomáhal i pri nejednej mestskej telovýchovnej akcii.

Milana Vnenčáka charakterizovala kamarátska, ústretová, pokojná povaha. Dobré sa s ním spolupracovalo. Prvú akciu sme vo dvojici pripravili na september 1972. Pri príležitosti Dňa tlače, rozhlasu a televízie nás vtedy napadlo zorganizovať futbalovo-zábavnú šou. Pred veľkou diváčkou návštevou predviedli na trávniku svoj kumšt i úsmevné vsuvky rekreačnej aktivity zo Semenárskeho štátneho majetku a okresného

týždenníka Trnavský hlas. Priaznivý ohlas inšpiroval k ďalším spoločným podujatiam. Najväčší projekt, cestný beh zo Špačniec do Trnavy a späť, sme uviedli na džogingovú scénu prvého júla sedemdesiateho ôsmeho roku. Pod názvom Špačinský trojuholník majú desaťkilometrové preteky vo svojej kronike už štyridsaťdva kapitol. V tejto chvíli nedovoľuje koronavírusová pliaga uviesť termín najbližšieho celoštátneho behu po spomenu-
tej trati s obrátkou na Kopánke. Keď sa tak stane, ponese názov Memoriál Milana Vnenčáka. Nezapoduteľný spoluzakladateľ tradičného atletického sviatku si takúto poctu zaslúži. ■

Historická fotografia z júla 1978: Milan Vnenčák (v strede so založenými rukami) na riaditeľskom poste 1. ročníka cestných bežeckých pretekov zo Špačniec do Trnavy a späť.

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj Peter Lang

Prvoligoví pästiari z ročníka 1984/85

Pred tridsiatimi piatimi rokmi sa borcom Hydrostavu Jaslovské Bohunice medzi československou elitou mimoriadne darilo

Box vošiel do histórie trnavského športu neprehliadnuteľným spôsobom. Úvodné duely sledovali diváci v sezóne 1924. Z pôvodného ŠK Trnava sa jeho členovia neskôr presunuli do ringu AC Jánošík. Zoznam ponúka nespočetnú nádielku kvalitných pästiarov. Najvýraznejším dielom preslávilo naše starobylé mesto medzi dvanástimi povrazmi bratské trio Jozef, Pavol a Karol Blesákovci, či rovnako úspešný reprezentant Karol Baranovič.

To všetko som sa dozvedel z archívnych prameňov a čiastočne pri vlastných novinárskych rozhovoroch s pamätníkmi pästiarskeho diania v ČSR. Sedemdesiate a osemdesiate roky mi už predostrelí úspešné súboje ako priaznivcovi a športovému redaktorovi. Kríženie pästí sa pod strechou trnavskej haly Družba alebo na otvorenom priestranstve v Orolskej záhrade pravidelne tešilo širokej návštevníckej pozornosti. Okrem slovenských borcov prišli postupom času do trnavského kádra aj zahraničné akvizície, napríklad

z Poľska, Mongolska a Kuby. Funkcionársky entuziazmus bol vskutku obdivuhodný. Z plejády obetavých činovníkov spomeňme predovšetkým Karola Kormútha, Dušana Vymazala, Rudolfa Baláža a Petra Langa.

Starostlivých podporovateľov nachádzali agilné oddiely medzi vedúcimi pracovníkmi Hydrostavu a neskôr Atómových elektrární v neďalekých Jaslovských Bohuniciach. Budovatelia tamojšieho energetického veľdiela sa nezapoduteľne podpísali pod dyna-

mický rozvoj boxu v trnavskom regióne.

Snímka predstavuje prvoligový kolektív Hydrostavu Jaslovské Bohunice z majstrovského ročníka 1984/85. Nášmu boxu robil v najvyššej československej súťaži veľmi dobré meno. Zľava stoja: Valachovič (druhý tréner), Kolárik, Macek, Vinkler, Nap, Grobarčík, Rigó, Straszer, Porozsnyak (prvý tréner), v pokľaku: Drabant (lekár družstva), Topolnický, Adámek, Sabo, Varmuža, Ondruš, Dančíšák. ■

(jls)

Šport v skratke

Koronavírus obrátil náš život naruby. Telovýchovné aktivity mali aj minulý mesiac nedobrovoľnú pauzu. Pri zostavovaní tejto mozaiky sme teda opäť siahli do archívu. Prinášame stručný pohľad na niektoré podujatia pred tridsiatich piatich rokov.

■ **SPARTAKIÁDA** – Prvý júnový deň 1985 patril v Trnave okresnej spartakiáde. Hoci hodinu pred jej otvorením sa nakrátko spustil lejak, do hľadiska spartakovského štadióna prišlo vyše 15-tisíc návštevníkov. V štrnástich skladbách sa im predstavilo 6 568 cvičencov. Vyvrcholeniu spartakiádneho festivalu v našom meste predchádzali viaceré miestne a obvodné vystúpenia. Jedno z nich pripravila základná škola na trnavskej Vodárni pod riaditeľskou taktovkou Tibora Chmuru, v spolupráci s dvoma občianskymi výbormi. V sídliskovej spartakiáde zacvičilo päť žiackych skladieb 278 dievčat a chlapcov. Ojedinelému telovýchovnému projektu na spartakiádnych značkách medzi činžiakmi sa prizerala takmer tisícka divákov.

■ **HÁDZANÁ** – Do vitríny Lokomotívy ŽOS Trnava pribudla po ostatnom zvonení v prvooligovom ročníku 1984/85 ďalšia cenná trofej. Zverenci Ivana Hargaša skončili na druhom mieste, za pražskou Duklou. V predposlednom turnaji elitnej štvorky, v trnavskej hale, dokonca zvíťazili nad majstrovským tímom vojakov 23:22 (Milan Bresťovský zaznamenal 11 gólov), hoci v zostave Lokomotívy chýbal zranený kanonier František Šulc. Záverečný turnaj štyroch najlepších tímov sa hral v Prahe. Po jeho skončení mal Hargašov kolektív zabezpečenú účasť v jesennom Pohári víťazov pohárov.

■ **FUTBAL** – V záverečnom kole prvej ligy sa v pražskom Dolíčku hral ostro sledovaný duel medzi Bohemiansom a trnavským Spartakom. Domáci klokaní mali v najvyššej federálnej súťaži 1984/85 našliapnuté na oslavu majstrovského titulu. Radosť im však pokazili naši bílí andeli. Zverenci Justína Javorka senzačne vyhrali 1:0 gólom Jozefa Diana zo 62. minúty po

Tento záber bol zhotovený ešte o desať rokov skôr, v sezóne 1975. Vtedy išlo na štadióne bratislavského Interu o druholigovú súťaž atletických družstiev. Medzi opory Slávie Trnava patril vytrvalec Karol Pacek (št. č. 89). Foto: zdroj Ján Slovinec

ideálnom vysunutí jeho švagrom Vlastimilom Opálkom. Ten opäť raz predviedol na brankárskom poste nezabudnuteľný výkon. Že v tomto mimoriadne dôležitom meraní síl sa poriadne iskrilo, svedčia štyria vylúčení. Bratislavský rozhodca Krchňák predčasne poslal pod sprchy pražských klokanov Zelenského a Mičinka, z kolektívu hostí Belanského a Ekhardta.

■ **MARATÓN** – V západonemeckom Frankfurte nad Mohanom prišlo na štart 5. ročníka Hoechst maratónu 8 706 mužov a žien z 39 štátov. Do pelotónu na jar 1985 sa zaradili aj piati bežci na dlhé trate z Trnavského okresu: Marián Griflík (TJ VŠ Trnava), Pavol Šulko (Stavbár OSP Trnava-Modranka), Milan Bílik (TJ Čtelnica), Ján Szabo (Agrostav Trnava) a Jaroslav Lieskovský (Lokomotíva Leopoldov). Mestskú trať 42 195 metrov úspešne absolvovali všetci. Najrýchlejší čas z našej päťorky dosiahol M. Griflík, šófer v trnavskej pedagogickej fakulte (2:56:38 h). Čestným štartérom bol legendár-

ny moravský atlét Emil Zátopek, štvornásobný olympijský víťaz v behoch na dlhé trate.

■ **CYKLISTIKA** – Záver júna 1985 vyplnili v trnavskom športe divácky lákavé majstrovstvá Slovenska. Cyklistický oddiel TJ Skloplast ponúkol milovníkom úzkych galusiek pestrú nádielku. Od stredy do nedele súťažili s centrom v Trnave všetky vekové kategórie, vrátane dorasteniek a žien. Hneď úvodná časovka družstiev žičila jazdcom z malého Ríma, keď z troch súťažní vyhrali dve. V kategórii mladších dorastencov získalo zlaté medaily domáce kvarteto Ľuboš Bachratý, Róbet Semeš, Ľubomír Hrčka, Marián Petráš a v mužskej jazde proti chronometru nenašla premožiteľov trnavská štvorica Karol Lipovský, Ivan Brida, Ladislav Dobrovoľný, Jozef Javorka. Zo záplavy ďalších výsledkov uveďme Lipovského piate miesto v nedeľnej etape na 157 km. Ešte v poslednej zákrute, 250 metrov pred cieľom, bol najúspešnejší cyklista Skloplastu na vedúcej pozícii. ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice ..

Záver šachovej partie: J. Pecháč – M. Jablonický, Tirnavia 2019, postavenie po ťahu 29. Ve3

Pre otvorenie: 1.d4 Jf6 2.Sg5 sa ustálil v šachovej literatúre názov Trompowského hra (používa ho aj exmajster sveta G. Kasparov), lebo tak s obľubou hral už v 30. rokoch minulého storočia proti výpadu čierneho kráľovského jazdca brazílsky šachista Octavio Figueira Trompowski (* 1897 – 1984). V Malej encyklopédii šachu (Olympia Praha a Šport Bratislava 1989) ho nájdeme pod heslom Opočenského hra, lebo občas tak hral aj český šachový majster K. Opočenský (* 1892 – 1975). Holandský exmajster sveta a šachový teoretik M. Euwe ho nazýva Janowského hrou [podľa poľského šachistu D. Janowského (* 1868 – 1927)]. Český šachový publicista L. Alster zase navrhol názov pre otvorenie ako Vagaňanov systém. Pre šachistov je však dôležité, že je to životaschopný ťah proti indickému pohybu čierneho jazdca v úvode partie (bráni vzniku indických a novindických obrán čierneho), čo dokazuje fakt, že bol použitý aj v súbojoch o majstra sveta medzi Anandom a Karpovom (1.d4 Jf6 2.Sg5 e6 3.e4 h6 4.S:f6 D:f6 5.Jc3 d6 6.Dd2 g5 7.Sc4 Jc6 8.Jge2 Sg7 9.Vd1 Sd7 10.0-0 0-0-0 11.Jb5 a6 12.Ja3 g4 13.f4 g:f3?! 14.V:f3 De7 15.c3 h5 atď. 1:0 Lausanne 1998) alebo v dueli Carlsen vs. Karjakin (2. - d5 3.e3 c5 4.S:f6 g:f6 5.d:c5 Jc6 6.Sb5 e6 7.c4 d:c4 8.Jd2 S:c5 9.Jgf3 0-0 10.0-0 Ja5 11.Vc1 Se7 12.Dc2 Sd7 13.S:d7 D:d7 atď. 0,5:0,5 New York 2016). So zámenou ťahov po 2. - e6 3.Jf3 vznikne tzv. Torreho útok (napr.: 3. - h6 4.S:f6 D:f6 5.e4 d6 6.Jc3 g6 7.Dd2 Sg7 8.0-0-0 De7 9.h4 Jd7 10.g3 Jb6 11.Sh3 Sd7 12.Vhe1 0-0-0 = Ju-

supov vs. Almasi, Moskva 2007) alebo sa bude hrať francúzsky (C11) po 2. - e6.

Ukážková partia je z 9. kola Tirnavie, ktorá sa hrala 19. 8. 2019 v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika, kde za šachovým stolíkom sedeli dvaja mladí slovenskí šachisti (jeden zo Žiliny a druhý z Trnavy). V dramatickom dueli sa súperovi nevyhli ani hrubým chybám. Po chybe bieleho v 27. ťahu mal možnosť čierny vyhrať partiu (29. - Sf1!!), čo nevyužil, ale opäť sa revanšoval svojmu súperovi hrubou chybou (37. - Ve7+??), po ktorej sa aj vzdal.

Jerguš Pecháč – Martin Jablonický (Trompowského hra, A45)
1.d4 Jf6 2.Sg5 e6 (2. - Je4 3.Sf4 d5 4.e3 Sf5 5.f3 Jf6 6.c4 c5 7.c:d5 J:d5 8.S:b8 J:e3 9.Sb5+ Sd7 10.S:d7+ D:d7 11.De2 J:g2+ 12.D:g2 V:

h8 13.d:c5 g6 14.Jc3 Sg7 15.Jge2 Dc6 Adams vs. Van Wely, Tilburg 1996, 3. - c5 4.d5 Db6 5.Sc1 e6 6.f3 Da5+ 7.c3 Jf6 8.e4 d6 9.Ja3 e:d5 10.e:d5 Se7 11.Jc4 Dd8 12.Je3 0-0 13.Je2 Ve8 14.g4? Jfd7! Van der Wiel vs. Kasparov, Moskva 1982; 2. - g6 3.S:f6 e:f6 4.c4 Sb4+ 5.Jd2 c5 6.a3 S:d2+ 7.D:d2 c:d4 8.Jf3 Jc6 9.J:d4 J:d4 10.D:d4 Da5+ 11.b4 De5 12.0-0-0!? Andrejkin vs. Aronjan, Chanty-Mansijsk 2014; 2. - d5 3.S:f6 e:f6 4.e3 Se6 5.Jd2 Jd7 6.c4 Sb4 7.c:d5 S:d5 8.Je2 0-0 9.Jc3 Jb6 10.a3 S:c3 11.b:c3 c5 12.Sd3 c:d4 13.c:d4 S:g2?? 14.Vg1 Sc6 15.V:g7+! 1:0 Palatnik vs. Geller, Rostov n. Donom 1980) 3.Jd2 (3.Jf3 h6 4.S:f6 D:f6 5.e4 d6 6.Jc3 g6 7.Dd2 Sg7 8.0-0-0 De7 9.h4 Jd7 10.g3 Jb6 11.Sh3 Sd7 12.Vhe1 0-0-0 Jusupov vs. Almasi, Moskva 2007) 3. - h6 4.Sh4 Se7 5.e3 b6

(5. - d5 6.Sd3 0-0 7.Jgf3 Jbd7 8.0-0 b6 9.h3 Sb7 10.c3 Je4 11.S: e7 D:e7 12.Dc2 Jef6 13.Je5 J: e5 14.d:e5 Jd7 15.f4 a5 =) 6.Jgf3 Sb7 7.Sd3 0-0 8.0-0 d5 9.Je5 Jfd7 10.S:e7 D:e7 11.f4 J:e5?! (11. - c5 12.c3 Jc6 13.Dg4 Vac8 14.J:d7 D: d7 15.Jf3 Jf6 16.Jh4 f5 17.Dg3 Vf6 18.Sb5 a6 19.S:c6 D:c6 20.Jg6 Vc7 =) 12.f:e5 Jd7 13.Dh5 Dg5 14.Dh3 f5 (14. - a5 15.Vf3 De7 16.Vaf1 f6 17.Dh4 Vae8 18.e:f6 V:f6 19.V:f6 J:f6 20.Jf3 Je4 21.D: e7 V:e7 22.S:e4 d:e4 23.Je5 b5 24.h4 +/-) 15.e:f6 V:f6 16.V:f6 D: f6 17.Vf1 De7 18.Dg3 e5 (18. - Jf6 19.Jf3 Vf8 20.Je5 Je4 21.V:f8+ D: f8 22.S:e4 d:e4 23.h4 +/-) 19.Sf5 (19.Jc4 e:d4 20.e:d4 Ve8 21.Je5 J: e5 22.d:e5 Vf8 23.Vf6 Vf7 24.h4 Kf8 25.V:f7+ K:f7 26.Df4+ +=) 19. - Sa6 20.Ve1 Ve8 21.Jf3 (21.c3 e:d4 22.c:d4 Vf8 23.e4 d:e4 24.S: e4 Db4 25.Dc3 Dd6 26.Jf3 Jf6 27.Sc2 Sb7 28.Sb3+ Sd5 29.S: d5+ D:d5 30.D:c7 D:a2 31.Dc2 Ve8 32.V:e8+ Je8 =) 21. - e4 22.D: c7 e:f3 23.D:d2+ d7 f2+ 24.K:f2 Dh4+ 25.g3 D:h2+ 26.Kf3 Vf8 27.D: d5+?? [27.De6+ Vf7 (28.De8+ Vf8 29.Dg6 Vf7 30.e4 Dd2 31.Dh7+ Kf8 32.Dh8+ Ke7 33.Db8 D: e1 34.De5+ Kf8 35.Db8+ Ke7 36.De5+ =) 28.e4 d:e4 29.V:e4 Dh5+ 30.g4 Dh1+ 31.Ke3 De1+ 32.Kf4 Df2+ 33.Ke5 Kf8 34.Dd6+ Ve7+ 35.Se6 Df6+ 36.Kd5 Sb7+ 37.Kc4 S:e4 38.Dd8+ Ve8 39.Dd6+ De7 40.Df4+ Sf5 41.g:f5 b5+ 42.Kd3 h5 43.c3 Vd8 =, 33. -Sb7? 34.Kd6 S:e4 35.D:e4 Vf6+ 36.Se6+ Kh8 37.Ke7 Dh4 38.Da8+ Kh7 39.Dg8+ Kg6 40.Kd7 +/-] 27. - Kh8 28.e4 Dd2 29.Ve3 (Po- zri diagram!) Dd1+? 30.Kf4 Ve8 31.Sg6 Df1+ 32.Vf3 Vf8+ 33.Sf5 Dc1+ 34.Ke5 Ve8+ (34. - Dg5 35.Dc6 g6 36.g4 De7+ 37.De6 Dc7+ 38.Dd6 Dg7+ 39.Kf4 g:f5 40.Ke3 Vc8 41.V:f5 V:c2 42.g5 Sc4 43.Vf8+ Sg8 44.g6 V:b2 45.V: g8+ K:g8 46.De6+ Kh8 47.De8+ Dg8 48.De5+ =) 35.Kd6 D:b2 36.Kc7 D:c2+ 37.Dc6 Ve7+?? (37. - D:c6+! 38.K:c6 g6 39.Sd7 V:e4

40.Va3 Sf1 41.d5 Sg2 42.V:a7 Ve3 43.g4 Ve5 44.K:b6 V:d5 45.a4 h5 46.g:h5 g:h5 47.a5 Vd6+ 48.Kc5 Vh6 49.a6 h4 50.Kb5 h3 51.S: h3 V:h3 52.Vf7 Kg8 53.Vf4 Sa8 54.a7 Va3 55.Kb6 =) 38.Kd6! (38. - D:c6+ 39.K:c6 g6 40.Kd6 Vf7 41.Sg4 Kg7 42.e5 +/-) 1:0 Ako mal správne hrať čierny v postavení na diagrame, aby vyhral partiu? Otázkou kladieme našim čitateľom - riešiteľom. Odpoveď sa dozvedia v ďalšom čísle NzR.

Martin Jablonický – Samir Sahi- di (8. kolo, Tirnavia 18. 8. 2019) Indická v útoku (A07)

1.Jf3 d5 2.g3 Jf6 3.Sg2 c5 (3. - c6 4.d3 Sf5 5.0-0 h6 6.c4 d: c4 7.Je5 Jbd7 8.Jc4 e6 9.Sd2 Se7 10.b4 0-0 11.a3 Jb6 12.Ja5 Dd7 13.Jc3 e5 14.Ve1 Sh3 15.Sf3 Vac8 Damljanovič vs. Anand, Manila 1990) 4.0-0 Jc6 5.d4 Sg4 [5. - Sf5 6.Se3 e6 7.d:c5 e5 8.c3 Se7 9.b4 a6 10.a4 0-0 11.h3 Ve8 12.Va3 Vc8 13.g4 Sg6 14.Jh4 Se4 (14. - S:b1 15.D:b1 J:g4 16.h:g4 S: h4 17.Vd1 e4 18.c4 d4 19.S: e4 Df6 20.g5 De7 21.S:h7+ Kh8 22.Sf4 D:e2 23.Sg3 g6 24.S:g6 S: g3 25.V:g3 f:g6 26.D:d6 D:d1+ 27.Kg2 Ve3 28.f:e3 De2+ 29.Kh3 Df1+ 30.Kh2 Df2+ 31.Vg2 D: e3 32.Dh6+ Kg8 33.Dg6+ Kh8 =) 15.S:e4 J:e4 16.Jf5 a5 17.f3 J: c3 18.V:c3 d4 19.Vb3 d:e3 20.D: d8 J:d8 21.Jc3 a:b4 22.J:e7+ V: e7 23.Jd5 Ve8 24.V:b4 V:c5 25.J: e3 =, 5. - c:d4 6.J:d4 e5?! 7.J:c6 b:c6 8.c4 Sb7 9.Da4 Dd7 10.Sg5 Se7 11.S:f6 S:f6 12.c:d5 c:d5 13.D: d7+ K:d7 14.Jc3 e4 15.Vac1 Réti vs. Davidson, Scheveningen 1923] 6.Je5 c:d4 7.J:g4 J:g4 8.e3 Jf6 9.e:d4 e6 10.c3 Sd6 11.a4 0-0 12.Ja3 a6 13.Jc2 Ja5 14.Je3 Dc7 15.Ve1 Vf8 16.Sf1 Vab8 17.Va2 b5 18.a:b5 a:b5 19.b4 Jc4 20.J: c4 b:c4 21.Se3 Va8 22.Vee2 Db7 23.Da1 Kf8 24.f3 Je8 25.f4 f5 26.Sf2 Kf7 27.Sg2 Jc7 28.Sf3 V: a2 29.V:a2 Va8 30.Sd1 V:a2 31.D: a2 Da8 32.D:a8 J:a8 33.Sa4 Jb6

34.Sc6 g6 35.Kg2 Se7 36.Kf3 Jc8 37.Se1 Jd6 38.Ke2 Sf6 39.Kd1 Ke7 40.Kc2 Kd8 41.Kb2 Kc7 42.Sa4 Se7 43.Ka3 Sf8 44.Sd1 Kb6 45.Sa4 Jb5+ 46.Kb2 Se7 47.Sd2 Sf6 48.Kc2 Se7 49.Kd1 Sf6 50.Ke2 Se7 51.Kf3 h5 52.h3 Sf6 53.Se1 Se7 54.g4 h:g4+ 55.h:g4 Sd8 56.Kg3 Se7 57.g5 Kc6 58.Kh4 Sd8 59.Sd1 Kd7 60.Sa4 Kc6 61.Sd1 Kd7 62.Sh5!? g:h5 63.K:h5 Ke8 64.Kh6 Kf8 65.Kh7 Jd6 66.g6 Je8 67.b5 Jf6+ 68.Kh8 Jg8 69.Kh7 Jf6+ 70.Kh8 Jh5 71.Kh7 Sa5 (71. - J: f4?? 72.g7+!!) 72.Sd2 Jf6+ 73.Kh8 Sc7 74.Sc1 Jh5 75.Kh7 Ke7 76.g7 Jf6+ 77.Kg6 Jg8 78.Sd2 Ke8 79.Se3 Sd8 80.Sc1 Sa5 82.Sd2 Ke7 83.Se1 remíza.

Otvorenie Indická v útoku (A07) sa vyskytuje aj na najvyššej svetovej úrovni, kde biely hrá Kráľovskú indickú s obrátenými farbami, ako sa napr. stalo na ŠO v Luzerne 1982: 1.g3 d5 2.Sg2 Jf6 3.d3 e5 4.Jf3 Jc6 5.0-0 Se7 6.Jbd2 0-0 7.e4 Ve8 8.c3 Sf8 9.Ve1 d:e4 10.d:e4 a5 Durao vs. Plachetka alebo 1.Jf3 d5 2.g3 Jf6 3.Sg2 Sf5 4.d3 e6 5.0-0 h6 6.Jbd2 Se7 7.De1 0-0 8.e4 Sh7 9.De2 c5 10.b3 Jc6 11.Sb2 c4! Plachetka vs. Jusupov. Občas sa objaví aj v miniatúrnej partii: 1.Jf3 d5 2.g3 Jc6 3.d4 Sf5 4.Sg2 Jb4? 5.Ja3 Jf6 6.c3 Jc6 7.Db3 b6 8.Sf4 Ja5 9.Dd1 e6? 10.Da4+ Dd7 11.Jb5 Sd6 12.S:d6 c:d6 13.J: d6+ Ke7 14.D:d7+ J:d7 15.J:f5+ e: f5 16.Jh4 1:0 Romanišin vs. Kup- rejčik, Vilnius 1981. Ak by bol hral M. Jablonický 11.c4, mohla mať naša partia takéto pokračovanie vedúce k remíze: 11. - 0-0 12.c: d5 J:d5 13.Jc3 Db6 14.J:d5 e:d5 15.Se3 Je7 16.Dd3 Vf8 17.a3 D:b2 18.Vfb1 Dc3 19.D:c3 V:c3 20.V: b7 V:a3 21.V:a3 S:a3 22.Sc1 S:c1 23.V:e7 Kf8 24.V:f7+ K:f7 25.S:d5+ Ke7 26.S:a8 Kd6 27.d5 a5 28.Sc6 Kc5 29.f4 Kb4 30.d6 Sb2 31.d7 Sf6 32.Kf2 a4, o čom sa môžu presvedčiť naši čitatelia v domácej analýze, o ktorej nám môžu aj napísať. V túžbe po víťazstve sa biely v 62. ťahu odhodlal k obeti

kvality, ale čierny nezaváhal, ponuku prijal a koncovku zvládol bez chyby.

Riešenie strednej hry z rapid partie Šarmír vs. Michal na Novoročnom turnaji v Skalici 2020 (NzR č. 4/2020):

Biely bol v otvorení veľmi agresívny, ale jeho súper ho mohol premôcť po správnom ústupe kráľa: 12. - Kf7! 13.Ve4 Vf8 14.Jc3 b4 15.Dg4 Dd7 16.Jb5 d5 17.D:

d7+ J8:d7 -/+, 13.Ve3 (13. - Jc6 14.Vf3+ Kg8 15.c3 b4 16.Db3+ d5 17.Se3 De7 18.Jd2 Vf8 19.Vc1 b: c3 20.b:c3 h6 21.Ve1 V:f3 22.J:f3 Df6 23.Db1 Kh7 24.h4 Df5 25.D: f5 g:f5 26.h5 Ve8 27.Jh4 f4 28.Sd2 V:e1+ 29.S:e1 Jd7 -/+) 13. - Ve8 14.c3 d5 15.Ja3 V:e3 16.S:e3 a6 17.Dg4 Jc6 18.Ve1 Dd7 19.D:d7+ J: d7 20.Jc2 Ve8 21.h3 Jb6 22.Sf4 V: e1+ 23.J:e1 b4 24.Jd3 Jc4 25.Sc1 b5 26.Kf1 b:c3 27.b:c3 b4 28.c:b4

S:d4 29.a3 Ke6 30.Ke2 Sb6 31.a4 Jd4+ 32.Kd1 Je5 -/+. Preto mal M. Šarmír zvoliť inú taktiku už v dešiatom ťahu: 10.Sd3 0-0 11.Sg5 Dc7 12.Dd2 J8d7 13.Sh6 Vae8 14.Jc3 f5 15.a4 a5 16.S:g7 K:g7 17.Je2 Sd5 18.Jf4 S:f3 19.g:f3 Kf7 20.D:a5 Jd5 21.D:c7 J:c7 22.b4 V: e1+ 23.V:e1 d5 +/- alebo: 10.Sg5 Sf6 11.S:f6 D:f6 12.Jc3 0-0 13.Je4 Df4 14.Sf1 d5 15.Jc5 Sc8 16.c3 J8d7 17.Jd3 Dd6 +/-.

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

ONLINE pravidelný program
Pondelok – **CITÁTY NA FASÁDE DIVADLA**

Utorok – **KREATÍVNA DIELŇA** (Online ateliér) + Záznam predstavenia alebo talkshow

Streda – **DOMA JE PRČA + Večerná chvíľka poézie**

Štvrtok – **KREATÍVNA DIELŇA** (Pokusy s DJP) + DraMA TÚRA

Piatok – **Záznam predstavenia alebo talkshow**

Sobota – **VEČERNÁ CHVÍLKA POÉZIE**

Nedeľa – **VEČERNÁ CHVÍLKA POÉZIE**

V čase uzávierky tohto vydania už Divadlo Jána Palárika v Trnave pracuje na obnovení programu. Podrobné informácie budú zverejnené na www.djp.sk

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

<https://www.kniznicatrnava.sk/>
<https://www.facebook.com/kniznicatrnava/>
<https://www.youtube.com/channel/UCLHcYByAM0PNp65leobauJg>

1., 8., 15., 22. a 29. júna PÄT PONDELKOV S BOBULOŤOU

Čítanie pre deti na pokračovanie od autorky Margit Garajzski s malými úlohami pre deti a ich rodičov
ONLINE TAJNIČKY PRE KAŽDÉHO – vyskúšajte svoju schopnosť koncentrácie, postreh a predstavivosť

Utorok ZÁBAVNÉ AJ SÚŤAŽNÉ KVÍZY pre deti a veľkých na skrátenie dlhej chvíle, aj niečo na pobavenie a otestovanie

Streda TRÉNUJME SI PAMÄŤ – cvičenia a zaujímavé tipy súvisiace s vitalitou mozgu, ktorými si nielen seniori hrovou formou môžu aktivizovať a posilňovať pamäť, pozornosť a ostatné poznávacie funkcie

3., 10., 17. a 24. júna KNIHOVNÍCI ČITAJÚ DEŤOM

Štvrtok ROZHOVORY Z KNIŽNICE – prepis rozhovorov so spisovateľmi na podujatiach Knižnice Juraja Fándlyho

- 4. 6. Viliam Turčány
- 11. 6. Anton Hykisch
- 18. 6. Miroslav Danaj
- 25. 6. Štefan Kuma

Piatok 5. júna SLOVO NA VÍKEND – literárne inšpirácie a pozvanie na čítanie od riaditeľa knižnice Pavla Tomašoviča

PODUJATIA V ZÁHRADE Po dlhšej odmlke súvisiacej s opatreniami proti šíreniu koronavírusu vás s radosťou pozýva Knižnica Juraja Fándlyho opäť na podujatie do svojej záhrady

25. júna o 17.00 h v záhrade TRNAVSKÁ POETIKA – literárno-hudobný podvečer

Vzhľadom na postupné uvoľňovanie obmedzení bude knižnica o ďalších podujatiach informovať priebežne na internetovej stránke. SLEDUJTE NÁS NA:

<https://www.kniznicatrnava.sk/>
<https://www.facebook.com/kniznicatrnava/>
<https://www.youtube.com/channel/UCLHcYByAM0PNp65leobauJg>

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave Rázusova 1, 918 20 Trnava Zákaznícka linka: 033/5513896 Mobil: 0911 098664 (do 14.30 h) kniznica@kniznicatrnava.sk www.kniznicatrnava.sk

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Synagóga – Centrum súčasného umenia

Vlasta Žáková: NOSTALGIA ZAJTRAJŠÍCH RÁN

Reprezentatívna prezentácia osobitej textilnej tvorby autorky za posledné desaťročie
Kurátor: Vladimír Beskid
Trvanie výstavy: do 3. 7. 2020

Koppelova vila

ALEXANDER SALONTAY Retrospektívna výstava slovenského maliara Alexandra Salontaya (1937). Ambíciou projektu je v dosiaľ nerealizovanom rozsahu prezentovať v jednotlivých tematických okruhoch obsiahle dielo opomínaného autora, ktorého maliarska poloha sa pohybuje od reflexie osobnej mytológie v socialistickej spoločnosti po špecifický pop-artový variant v rurálnom kontexte
Kurátor: Filip Krutek
Od 4. 6. do 30. 8. 2020

■ ENIGMATICKÁ KRAJINA

Výstavný projekt prezentuje reinterpretácie tradičného maliarskeho žánru krajinomalby optikou najmladšej generácie výtvarníkov v médiu sochy a maľby. Nastupujúcu generáciu umelcov dopĺňa konceptuálna videointervencia
Kurátor: Filip Krutek
Od 11. 6. do 30. 8. 2020

Stála expozícia GJK

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV** – výber diel portrétneho žánru reprezentujúcich vývoj portrétneho maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok Galérie Jána Koniarka

Výstavy mimo GJK:

■ KONIAREK U LÖFFLERA Múzeum Vojtecha Löfflera v Košiciach

Reprezentatívny výber diela sochára Jána Koniarka zo zbierok Galérie Jána Koniarka v Trnave
Kurátor: Filip Krutek
Do 21. 6. 2020

AKCIE / AKTIVITY

■ ART Laboratórium 2020

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

OTVÁRACIE HODINY:

Utorok – piatok 8.30 – 17.00 h
Víkend 11.00 – 17.00 h
V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčičina, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu, Dotkni sa hliny – z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu

VÝSTAVY

■ **VERONIKA BAHNOVÁ**
autorská výstava neprofesionálnej fotografky v spolupráci s Trnavským osvetovým strediskom
do 30. 6. 2020

■ SVET MINERÁLOV

Nová geologická výstava bude sprístupnená do 28. februára 2021

■ PADLI, ABY SME MY ŽILI

Trnavská posádka a odboj na západnom Slovensku počas SNP – výstava k 75. výročiu SNP, do 4. 10. 2020

■ ZBIERKOVÝ

PREDMET MESIACA

Ľudové tkaniny zo zbierok ZsM

DOM HUDBY

M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Letná sezóna od 1. 3. do 31. 10.
OTVÁRACIE HODINY: vstup na objednávku 033/5514421 alebo 033/5512 913. Cez víkend od 11.00 do 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. V pondelok zatvorené. Návštevy prosíme ohlasovať od pondelka do štvrtka na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIA:

PAMÁTNÁ IZBA MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

Letná sezóna od 1. 3. do 31. 10.
OTVÁRACIE HODINY: V pondelok zatvorené, od utorok do piatka v čase od 8.30 do 12.30 a od 13.00 do 15.00 je k dispozícii lektor. Počas víkendu od 11.00 h do 17.00h bude otvorené pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme ohlasovať na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE

■ WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

■ S LÁSKOU ZA PRAVDU

Reinštalovaná expozícia – unikátny nábytkový súbor z pozostalosti Mons. ThDr. Pavla Jantauscha, prvého apoštolského administrátora Apoštolskej administratúry v Trnave

VÝSTAVY

ŠESTNÁSTE STOROČIE

SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea
do 30. 3. 2021

■ SLOVÁCI,

PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka
do 31. 12. 2020

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR

52. ročník

■ V nedeľu 14. júna o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša KONCERT DUCHOVNEJ HUDBY

Miešaný spevácky zbor Tirnavia
Michal Stahl – dirigent
Stanislav Šurin – organ

■ V nedeľu 21. júna o 19.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia

KONCERT STAREJ HUDBY
Súbor Plaisir de Musique (ČR)
Jan Čižmář – umelecký vedúci,
lutna, gitara

MALÝ BERLÍN

■ 9. júna o 18.00 h, www.facebook.com/MalyBerlin PROBLÉM VYMIERANIA

Degradácia pôdy, strata biodiverzity a klimatické zmeny... S Mgr. Pavlínou Bakošovou sa detailnejšie pozrieme na problematiku vymierania, existenčných hrozieb a niekoľkých filozofických stanovísk k tomu, kam spejeme a čo nás tam čaká

■ 15. júna o 18.00 h, www.facebook.com/MalyBerlin UMENIE MEDZI REALITOU A VIRTUALITOU

Diskusia o súčasnom umení s ľuďmi, ktorí ho tvoria a hodnotia. Hľadaním odpovedí na otázky vás prevedie Zuzana Miklánková. Jej hosťami budú Lucia Mendelová, Jozef Pilát a Veronika Šmírová. ■

ZÁHADA MOCNÉHO OPASKU

Príbeh trnavských hradieb v unikátnej
GPS hre pre celú rodinu

Zažite stredovekú Trnavu na vlastné nohy. Vďaka modernej GPS hre o Mocnom opasku sa s deťmi zatúlate do **romantických uličiek Trnavy**, navštívite krásne sochy na hradbách a odhalíte historické miľníky slávneho kráľovského mesta.

hra
je zadarmo

60 - 90 minút
v detskom
tempe

štart
v centre
Trnavy

audio verzia
s Kamilom
Mikulčíkom

na konci
prekvapenie

www.hradby.trnava.sk

Na hru potrebujete mobilný telefón a pripojenie na internet.
Hru netreba inštalovať a je kompatibilná s operačným systémom iOS aj android.